

пробију из града. Сведок је одлучио да оде у болницу око 15. или 16. новембра. Док је био тамо, скинуо је униформу и обукао цивилну одећу.

Догађаји у вуковарској болници: ЈНА је 19. новембра 1991. године ујутро опколила болницу. Следећег јутра, 20. новембра 1991. године, око девет сати, ЈНА је заузела болницу и потом је тешке рањенике одвојила од рањеника с лакшим озледама. Све оне који су могли да ходају, чак и оне који су били на штакама, ставили у групу оних који нису били рањени. Војници ЈНА су их извели кроз стражња врата болнице. Затим су их постројили и претресли. Неке заточенике су током процедуре злостављали и малтретирали. Након тога су их укрцали у аутобусе. Сведок је био у четвртом од пет аутобуса. Касније је дошао и шести аутобус. Сведока су на крају одвезли у касарну ЈНА.

Догађаји у касарни ЈНА: када су стигли у касарну ЈНА, стражари ЈНА су ушли у аутобусе са списком имена и онда су оне чија имена су прочитали укрцали у шести аутобус. Локални Срби су добацивали погрдне речи људима у аутобусима и сведок је видео како ти Срби ваде из аутобуса неке људе и туку их.

Овчара: сведок ће навести да су око 15:00 часова аутобуси кренули ка локацији за коју је касније чуо да се зове „Овчара“. Када је на Овчари изашао из аутобуса, морао је да прође кроз шпалир четника који су људе тукли дрвеним палицама, ланцима и кундацима.

Пре него што је на сведока дошао ред да прође кроз шпалир четника, пришао му је један војник ЈНА и упитао га одакле је. Сведок му је рекао одакле је и замолио војника да покуша да га спасе. Када се сведок приближио хангару, на земљи је угледао новинарску пропусницу. Када је ушао у хангар, видео је како стражари иду око и туку заточенике.

Сведока су у хангару три војника почела тући кундацима. Премлаћивање је одједном престало и сведок је чуо како војник с којим је напољу разговарао разговара с једним капетаном обученим у маскирну униформу и с плавом беретком на глави. Војник је капетану рекао: „Хајде да покушамо да овог човека спасемо, познајем га“. Сведока су након тога извели из хангара и ставили у групу од шест људи. Војник му је рекао како се зове и који му је надимак.

Сведок је испред хангара чуо буку тешких машина и упитао је оног војника шта је то. Војник је одговорио да је то булдожер и да ће они побити све људе у хангару.

Сведок ће у свом сведочењу навести да је напољу стајао око 2 сата и да је током тог времена чуо како унутра туку људе, који су запомагали и плакали. Премлаћивање је почело непосредно после 15:00 часова, а престало је око 18:00 часова, када је почело да се смркава.

Када је премлаћивање престало, сведоку је речено да уђе у касарну да му запише име. Тамо се налазио мали сто за којим су седели и записивали имена људи у групама од по десет. Припадници ЈНА су записивали имена.

Сведока су, након што су му записали име, одвели у зграду „Велепромета” у Вуковару.

Параграфи: 15, 16, 17а-д, г-ј, 20, 24-26, 27, 28, 31.

Тачке: 1, 5-9, 12-14.

3. Садржај сведочења

Сведок ВС-020 Вилим Карловић планиран је да сведочи по 92тер, а сведочио је viva voce 11 и 12. марта 2008. године. Сведок је раније сведочио као сведок Тужилаштва у предмету Докмановић и Мркшић, а појавио се и као сведок за Овчару у Београду.

Поред униформи, кокарди и других детаља, а из којих се утврђује да је сваки сведок на свој начин то тумачио, услед чега је присутна конфузија, овај сведок је потврдио да у Вуковару нису постојале четничке јединице. Као војно лице он је свакако компетентнији од осталих сведока који су нагађали и претпостављали да постоји четничка јединица. Овај сведок је важан и зато што је потврдио да током борби није видео шубаре и шајкаче, већ само шлемове, а када је ослобођен Вуковар појавиле су се шубаре и шајкаче.

Сведок је потврдио да су они који су батинали на Овчари познавали заробљенике, што доказује да су то претежно Срби из Вуковара. Сведок је поклонио свој венчани прстен Спасоју Петковићу - Штуки који га је спасао, а Штука је био војник на одслужењу војног рока. Растумачено је и да римокатолици прстен носе на левој руци, а православци на десној. Сведок је потврдио и присуство припадника ХОС-а.

Наоружање Спасоја Петковића - Штуке није одговарало стандардном наоружању ЈНА.

Сведок потврђује да су се они који су га извели представили да су четници, али нису се представили да су добровољци Српске радикалне странке. Потврдио је да Маре и Кинез нису из исте јединице из које су они који су га мучили. Маре и Кинез су се жртвовали да спасе и сачувају сведока од насилника који газе традицију старих српских ратника. За одред Лева Суподерица сведок је чуо касније. Сведок тврди да су четници који су га мучили Срби из Винковаца.

Сведок је потврдио да му је глас који је чуо са разгласа лично на глас Војислава Шешелја. Сведок је потврдио да не сматра све добровољачке одреде четничким. Преко овог сведока судије су сазнале и за збирни документ Владе Хрватске о истрази поводом

збивања у Вуковару са нагласком на разне добровољачке четничке одреде, као и тврдње да су се неки хвалили, а у стварности „у покољу су суделовали бројни припадници Прве гардијске бригаде ЈНА и одреда територијалне одбране који су јој било подчињени”. Појавио се и документ о томе да је од стране СИС-а сведок припреман за сведочење у предмету Вуковарска тројка.

Сведок је потврдио да никада није тражио заштитне мере за сведока у предмету против Војислава Шешеља.

Списак злочинаца са хрватске стране објављен у новинама судије нису дозволиле да се користи и зато је прекинуто унакрсно испитивање.

Током суђења 11. марта 2008. године Тужилаштво је доставило извештаје на основу провера из којих се утврђује да је ВС-015 Горан Стопарић лажно сведочио поводом догађаја у селу Гибарац и размени непокретности Ивице Копића и Петра Вујаклије, те да није било никаквог насиља. Тада је поновљен и захтев да се Стопарићево писмо упућено пријатељу упути графологу на вештачење.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а-д, г-ј, 20, 24-26, 27, 28, 31, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине над сведоком.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1126 ДРАГУТИН БЕРГХОФЕР ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1126, Драгутин Бергхофер је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Полиција и војне структуре хрватских Срба:

„Кад су окупирале град, српске снаге (укључујући добровољце СРС/СЧП) убиле су стотине Хрвата”. (фуснота 142)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Кад су аутобуси с жртвама стигли у касарну ЈНА у близини зграде „Велепромета”, тешко наоружани припадници ТО локалних Срба, укључујући одред СРС/СЧП „Лева Суподерица”, сјатили су се око аутобуса и псовали особе заточене у њима. Камени је пришао једном официру војне полиције ЈНА, који је стражарио код аутобуса, и затражио да ЈНА „пусти те усташе”. Тај официр је то одбио, али су убрзо након тога аутобуси кренули ка пољопривредном добру Овчара. Мајор Шљиванчанин, који је ту био главни, био је у касарни (фуснота 205) и наводно организовао да се тамо пребаце”.

„Припадници локалног српског ТО и добровољци СРС/СЧП жестоко су тукли и мучили заточене несрбе одведене на пољопривредно добро Овчара. Неки заточеници су подлегли таквом злостављању”. (фуснота 207)

2. Резиме за ВС - 1126 Драгутин Бергхофер

Оснвни подаци: сведок је Хрват, власник радње у Вуковару, а у време наведених догађаја имао је 51 годину.

Догађаји током рата у Вуковару: сведок ће у свом сведочењу навести да је рат у Вуковару почео 24. августа 1991. године. Српске снаге су од тог дана гранатирале сведокову кућу и куће његових суседа. Да би се заштитили, станари су били приморани да се склоне у било који подрум који су пронашли. У сведоковом подруму је боравило око 40 људи. Пошто је у граду било ратно стање кретање је било ограничено. Четници су 15. септембра 1991. године одвели сведокову ћерку и она никад није виђена. Почетком новембра 1991. године сведоков партнер је погинуо од шрапнела. Сведок је остао у Вуковару све до преузимања власти од стране српских снага.

Четници у Вуковару: сведок ће сведочити о учествовању добровољаца у нападу на Вуковар, њиховом понашању и сарадњи с ЈНА.

Догађаји у вуковарској болници: дана 17. новембра 1991. године сведок и још око 350 становника покушали су да се пробију из Вуковара. Због интензивног гранатирања морали су да се врате и сведок се, заједно са још 7 људи, склонио у вуковарску болницу. Следећег дана су сви они који су још били у Вуковару и који су били у стању да ходају дошли у вуковарску болницу пошто су их српске снаге преко мегафона обавестиле да тамо могу чекати да по њих дође конвој којим ће бити пребачени у Загреб. У болници више није било хране. Сведок и други преживели су захваљујући „Лактовиту” млеку у праху који се даје бебама. Дана 19. новембра 1991. године у болницу су стигле српске снаге. Ради властите безбедности, сведок се сакрио у канцеларији једног лекара, заједно са једним лекаром Хрватом и 3-4 медицинске сестре. Сведок је кроз врата виде три човека из Вуковара који су били обучени као четници. Били су обучени у униформе ЈНА

и носили аутоматске пушке, пиштоље и ножеве. Касније је дошао син тог лекара, обучен као четник, који је изгрдио свог оца што није напустио Вуковар, рекавши му: „Рекао сам ти да ћемо га спалити напалмом”. Сведок је током следеће ноћи чуо 18 пуцњева.

Евакуација болнице: Сведок је следећег јутра видео мајора Шљиванчанина како виче на једног лекара: „Шта чекате? Ово је ратно стање”! Шљиванчанин је потом наредио да се болница евакуише. Пацијенти су морали да се построје у дворишту испред болнице. Медицинско особље је одвојено од осталих. Сведок ће навести да је поред болнице било паркирано 6 аутобуса. Шљиванчанин је наредио да пацијенти изваде све из својих цепова, а онда су их претресли. Сведок није познавао људе који су их претресли. Стекао је утисак да они нису из тог краја. Након претреса, пацијенти су морали да уђу у аутобусе и онда су их одвезли у касарну ЈНА, где су у аутобусима чекали око 4 сата. Сведок је видео када су четници неке људе извели из аутобуса и почели их ударати ногама и тући. Касније су их укрцали у војни аутобус и одвезли у правцу Негославаца. Сведок ће сведочити о томе како су се понашали војници који су се кретали око аутобуса. Они су славили своју победу, претећи људима у аутобусу и вређајући их.

Овчара: аутобуси су око 13:00 часова кренули за Овчару. Када су тамо стигли, паркирали су се испред једног хангара. Заточеници су, по изласку из аутобуса, морали да протрче кроз дугачки шпалир четника да би дошли до хангара. Жестоко су их ударали разним предметима и већина заточеника је задобила тешке озледе. У хангару су их претресли и одузели им све што су имали уз себе и бацили на гомилу. Потом су наставили да их туку. Трчећи према хангару, сведок је држао руке на глави да би се заштитио, али је био обливен крвљу. Као последица тих премлаћивања, сведоку је трајно оштећен слух. Видео је како један локални четник палицом за бејзбол туче једног свог заточеника. Заточеник након тога није показивао знаке живота и сведок је претпоставио да је насмрт претучен. Касније су у хангар ушла четворица четника са гвозденим шипкама и тешко претукла заточенике. У просторију је ушао један старији резервиста и, након двадесетак минута, на његов знак пиштаљком, прву групу четника је заменила друга група која је наставила с премлаћивањем. Сведок ће навести имена локалних српских војника које је он преознао као учеснике у премлаћивању. Након извесног времена, тог истог дана, дошао је онај лекаров син, кога је сведок видео у болници и који је припадник четничког покрета. Он је издвојио сведока и још три заточеника. Љих су заједно с другим издвојеним заточеницима укрцали у мали комби и одвезли у зграду предузећу „Велепромет” у Вуковару. Пошто за њих у згради „Велепромета” није било

места, одвели су их на једно друго место у Вуковару, где су сведока држали до марта 1992. године, када је размењен.

Параграфи: 15, 16, 17а-д, г-ј, 18, 20, 21, 24-26, 27, 28, 30 и 31.

Тачке: Све.

3. Садржај сведочења

Сведок ВС-1126 Драгутин Бергхофер сведочио је по правилу 92тер 12. марта 2008. године. Он је за локацију Вуковар трећи саслушани сведок (два претходна: 6. март 2008. године ██████████ 92тер, 11 и 12. март 2008. године Вилим Карловић viva voce). Осим уобичајене збрке око припадности лица са различитим униформама јасно је да се сведочење пре свега односи на злочин на Овчари извршен од стране Срба из Вуковара. Он је био ратни заробљеник.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 30 и 31, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине над сведоком.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1127 ЕМИЛ ЧАКАЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1127, Емил Чакалић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Кад су аутобуси с жртвама стигли у касарну ЈНА у близини зграде „Велепромета“, тешко наоружани припадници ТО локалних Срба, укључујући одред СРС/СЧП „Лева Судоперица“, сјатили су се око аутобуса и псовали особе заточене у њима. Камени је пришао једном официру војне полиције ЈНА, који је стражарио код аутобуса, и затражио да ЈНА „пусти те усташе“. Тај официр је то одбио, али су убрзо након тога аутобуси

кренули ка пољопривредном добру Овчара. Мајор Шљиванчанин, који је ту био главни, био је у касарни (фуснота 205) и наводно организовао да се тамо пребаце.”

„Припадници локалног српског ТО и добровољци СРС/СЧП жестоко су тукли и мучили заточене несрбе одведене на пољопривредно добро Овчара. Неки заточеници су подлегли таквом злостављању”. (фуснота 207)

„У згради „Велепромета” били су припадници војне полиције ЈНА, као и добровољци СРС/СЧП, укључујући Тополу”. (фуснота 213 и 214)

2. Резиме за ВС - 1127 Емил Чакалић

Оснвни подаци: сведок је Хрват, а у време наведених догађаја имао је 56 година. Радио је као санитарни инспектор у локалним органима власти у Вуковару.

Догађаји у Вуковару и вуковарској болници: сведок је 17. новембра 1991. године сазнао да је ЈНА ушла у Кидричеву улицу и да је почела да по кућама хвата цивиле и одвози их оклопним возилима у непознатом правцу. Сведок и његова супруга су одлучили да напусте своју зграду и оду у болницу. Сведок је у болници видео неколико људи које је познавао.

Тамо је у ноћи између 19. и 20. новембра 1991. године дошао један официр ЈНА. Сведок је сазнао да се он презива Шљиванчанин. Официр је на себи имао војну униформу (ЈНА) и носио је ознаку чина мајора, а на глави је имао „титовку“. У пратњи Шљиванчанина био је један потпоручник по имену Богдан Кузмић. Ушли су у болницу и отишли у канцеларију Марина Видића. Сведок је одмах схватио да Шљиванчанин руководи операцијом у болници.

Дана 20. новембра 1991. године око 7 сати ујутро, све особље болнице су окупили на једном месту. Рекли су им да ће само оним члановима особља болнице који имају службене легитимације с фотографијом бити дозвољено да остану у болници и да ће они касније у конвоју бити пребачени у Загреб.

Око 7:30 у болницу је дошао официр Богдан Кузмић и наредио да сви мушкарци изађу у болничке зграде и окупе се у задњем дворишту. Сведок је видео како то место чувају два војника у униформама ЈНА наоружана калашњиковима.

Они су заточеницима рекли да би их радо побили, али да то не могу да учине због тога што Хрвати држе њихове војнике као ратне заточенике и да намеравају да их замене за те ратне заточенике. Тамо је било око 250 људи.

Поменута два војника су им око 9:30 или 10:00 рекла да уђу у аутобусе, која су били паркирани код помоћног улаза у болницу. Сведок је био у трећем од пет аутобуса.

Аутобуси су их одвезли у војну касарну у Вуковару. Аутобусе су тамо задржали до око 14:30. Четници су долазили и одлазили и претили им.

Овчара: из касарне су превезени у Овчару. Тамо су морали да изађу из аутобуса и затим прођу кроз шпалир четника и војника ЈНА, који су их притом тукли. Када су ушли у складиште, тамо их је чекала друга група војника и четника који су то исто урадили. Један капетан је сваког од њих претресао при изласку из аутобуса. Сведока су тукли као и све друге. Међу онима који су га тукли сведок је препознао Славка Докмановића, који је био председник вуковарске општине и члан Српског већа. Сведок је такође препознао и неке војнике који су га тукли.

Сведок је видео како група четника туче Дамјана Самарџића и још једног човека по имену Кемо. Они су Самарџића ударили чизмама и скакали су му на стомак и леђа, од чега је он прокрварио на нос и уста. Сведок је тамо видео и мајора по имену Милан Лукић. Видео је кад је мајор Лукић једном заточенику претио електричном палицом. Један други четник је хтео да закоље Стјепана Гунчевића.

У том тренутку је стигао један пуковник. Сведок је касније у часопису, у Сремској Митровици, видео фотографију тог пуковника и сазнао је да се он зове Мркшић. У његовој пратњи су била два потпуковника, мајор Лукић и капетан који је претресао заточенике код аутобуса. Пуковник Мркшић је очигледно тамо био главни.

Један од локалних четника је препознао сведока и сетио се да му је пре рата учинио услугу. Тај четник је сведока издвојио из групе и довео га до врата складишта. Сведок је видео како стиже аутобус са четницима. Ушли су у складиште, затворили врата и почели да туку заточенике. Сведок је то гледао и чуо запомагање заточеника. Једна група четника је тукла заточенике, а друга је само тамо стајала. Унутра се налазио пуковник Мркшић, који је имао пиштаљку и кад би видео да се група уморила, дунуо би у пиштаљку и тако другој групи дао знак да почне да туче заточенике. Они су тамо били око пола сата, од око 17 часова 20. новембра 1991. године.

Чим су четници отишли, пуковник Мркшић је почео да испитује сведока и шесторицу других. Кад је завршио испитивање, сведока и те друге људе икрцали су у један комби и одвезли у „Велепромет“. У „Велепромету“ су их затворили у „собу смрти“ заједно са још 38 људи и тамо држали два дана. Након тога, сведока су пребацили у Сремску Митровицу.

Параграфи: 15, 16, 17а-д, г-ј, 18, 20, 21, 24-26, 27, 28, 31.

Тачке: Све.

3. Саджај сведочења

Сведок ВС–1127 Емил Чакалић сведочио је viva voce 18 и 19. марта 2008. године. Он је жртва и сведочио је за базу злочина у Вуковару. Он је четврти сведок за локацију Вуковар (три претходна: 6. март 2008. године [REDACTED] 92тер, 11 и 12. март 2008. године Вилим Карловић viva voce, 12. март 2008. године Драгутин Бергхофер 92тер) и други је који је сведочио viva voce. Сведочио је јавно и без заштитних мера, а током унакрсног испитивања је признао да никада није ни тражио заштитне мере. Тужилаштво је против воље Емила Чакалића њега водило као заштићеног сведока. Тужилаштво га је најавило као сведока који не може да се сети свих детаља и да је потребно освежавање памћења.

Он је раније сведочио у Хагу (Докмановић, Милошевић, Мркшић) и у Београду за Овчару. Код тог сведока је потпуна збрка око појма четник (четници црногорске националности по капама, вуковарски четници, ЈНА, добровољци и сл.). Овај сведок је потврдио да су му претили локални Срби који га познају од раније (дај мени Чакалића).

Емил Чакалић је признао да је био хрватски добровољац. У ранијим исказима наводио је да су вуковарски територијалци премлаћивали заробљенике на Овчари, а да је издвојен из групе са другима по неким критеријумима (код њега зато што је неке раније помогао). У свом исказу помиње имена официра ЈНА и локалног ТО. Карактеристична је реченица о воднику ЈНА Македонцу који је претио Тополом, а Тополу је погрешно описао. Помиње и Србина из Негославаца који је био капетан ЈНА, а кога су ословљавали да је војвода Војин Мишић из Негославаца. Војвода уредно обучен са униформом као Тито.

Преко овог сведока током унакрсног испитивања судије су имале прилику да чују податке о демографском и националном саставу, политичкој ситуацији, злочинима над Србима, мада је било очигледно да сведок покушава да избегне одговоре на ова питања, и да је сведок у стању да свакога прогласи четником.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 31, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине над сведоком.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-002 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-002, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„У више наврата, Шешел је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”.” (фуснота 78)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

Спровођење УЗП у Хрватској - Полиција и војне структуре хрватских Срба:

„Опсада Вуковара трајала је до 18. новембра 1991. године кад су град освојиле српске снаге под вођством ЈНА. Током тромесечне опсаде, град је већим делом уништен гранатирањем од стране ЈНА. Убијено је на стотине људи”. (фуснота 141)

„Већи део несрпског становништва протеран је из града у року од неколико дана од пада овог града у српске руке”. (фуснота 143)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Убијање најмање двеста педесет пет Хрвата и других несрба из вуковарске болнице трајало је до 01:00 часова 21. новембра. У том убијању су учествовали припадници локалног српског ТО, укључујући добровољце СРС/СЧП (и припаднике одреда Каменог)”. (фуснота 208)

2. Резиме сведочења сведока ВС - 002 [REDACTED]

Регрутовање и пропаганда: Крајем августа или почетком септембра 1991. године сведок је чуо за позиве мушкарцима из вуковарског краја да се придруже српским снагама ангажованим у борбама за Вуковар. У то време српске тв-станице извештавале су да су Срби у Вуковару прогањани. Ти извештаји су утицали на одлуку сведока да се добровољно пријави као припадник српских снага у Вуковару. Касније је сазнао да су ти извештаји претерани. Сведок ће сведочити о поступку регрутације и јединицама којима је био додељен. Сведок је учествовао у војним акцијама у Вуковару од краја септембра

1991. године надаље. Док је служио у Вуковару, сведок и његова јединица добијали су наређења од официра ЈНА. Сведок ће сведочити о тврдњама које су намерно ширене међу регрутима о злочинима које је починила хрватска страна. То је стврло атмосферу изузетно ирационалног страха међу младим регрутима. Приче су ражестиле младе војнике и истовремено међу њих унеле страх.

ТО Вуковар: Сведок ће говорити о активностима ТО Вуковар. Командант те јединице ТО био Милорад Вујовић, а штаб ТО био је у делу Вуковара који се зове „Петрова Гора”. Јединица ТО добила је неколико задатака да „очисти” одређена подручја, тј. да иде од куће до куће и одатле уклони људе. Цивили изведени из кућа одвођени су у складиште „Велепромета”.

Добробољци СРС: Сведок ће у свом сведочењу навести да је у Вуковару била група добровољаца СРС. Било их је негде између 100 и 140. Они су учествовали заједно са ТО у акцијама у Вуковару. Њихов вођа, који је касније узео титулу „четничког војводе” био Милан Ланчужанин, звани Камени. [REDACTED]

Команданти ТО су одржавали редовне састанке у кући Станка Вујановића. Међу људима који су присуствовали састанцима био је и капетан ЈНА који се презивао Радић, за кога сведок мисли да је такође боравио у тој кући. Састанци су обично одржавани вече, уочи неке акције.

Сведок ће изнети информације о инциденту у који су били укључени Цетиње и један други човек који је имао надимак Кизо, који је тврдио да је убио 165 људи у „Велепромету”. Сведок ће сведочити о томе како је ТО била дубоко огрезла у пљачку, исто као и ЈНА.

Вуковарска болница и Овчара: сведок ће сведочити о томе што се догађало у вуковарској болници на дан 19. новембра и након њега. Он је отишао у вуковарску болницу 19. новембра. Борбе су престале 17 или 18. новембра. На капији, сведок је видео војну полицију ЈНА. У кругу болнице је такође приметио припаднике ТО. У дворишту болнице сведок је видео Веселина Шљиванчанина. Сведок га је претходно два пута срео током операција у Вуковару. У болници је видео групу људи у којој је био Станко Вујановић и неколико припадника ТО, од којих је један претио да ће пуцати на др Босанац. О њој су кружиле ужасне приче, тако да је тај припадник ТО хтео да је убије на лицу места. Сведок је 20. новембра добио информацију да су Вујановићеви људи од ЈНА преузели групу „усташа”. Сведок је отишао на Овчару. Када је стигао на Овчару, приметио је аутобусе пуне људи који су били паркирани поред хангара. Ушао је у

хангар, где је видео неколико Срба, међу њима Мирољуба Вујовића, његовог заменика Ђанковића, [REDACTED] и још неколико припадника ТО. Није приметио војнике ЈНА, било у хангару, било изван њега. Припадници ТО из Вуковара формирали су шпалир и присилили заточенике да прођу кроз „топлог зеца”. Припадници ТО су страшно испребијали заточенике, користећи разне предмете и ударајући их ногама. Сведок је схватио да су ти заточеници људи из вуковарске болнице. У једном тренутку сведок је приметио једног високог официра ЈНА, вероватно пуковника, кога је пратио један војник ЈНА. Тај официр ЈНА је покушао да спречи припаднике ТО да туку заточенике, али га нису послушали. Тада је тај официр ЈНА отишао. Никакве друге интервенције ЈНА није било.

Сведок је видео Мирољуба Вујовића како иде унаоколо и посматра шта се догађа. Мирољуб Вујовић није дозволио да се пуца унутар хангара. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Сведок ће навести оне добровољце и припаднике ТО за које се сећа да су били присутни на Овчари. Сведок процењује да је у хангару било заточено више од 300 људи.

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 6, 7, 8, 10г, 12, 14-17а, х, ј, 18, 20, 27, 31.

Тачке: 1, 2-4, 10, 11, 12-14.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 6, 7 и 8. маја 2008. године уз заштитне мере и изобличење слике и гласа. [REDACTED]

Пре појављивања у судници током припремног разговора са Тужилаштвом сведок је подвргнут претњама да му се изјава узима као осумњиченом лицу и препоручено му је да има адвоката у приправности. У том разговору је учествовао и службеник Тужилаштва Рејнолд Туненс који је претходно сведочио као војни вештак. Сведок је прву изјаву дао Тужилаштву 1997. године. Преко овог сведока су разјашњена сва спорна питања у вези Вуковара, без готово и једне речи оптуживања.

Овај сведок је у потпуности потврдио тезу одбране по свим аспектима: стање у Вуковару и околини пре избијања сукоба, регрутовање, командовање, посета проф. др Војислава Шешеља Вуковару, догађаји у болници и поготово на Овчари где је био очевидац.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 6, 7, 8, 10г, 12, 14, 15, 16, 17а, 17х, 17ј, 18, 20, 27, 31, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-051 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-051, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Наоружани добровољци СРС/СЧП, укључујући Тополу, стражарили су код те просторије и, у ноћи 19. новембра, „Топола” је рекао припадницима војне полиције ЈНА да добровољци неће дозволити да заточеници оду из те просторије, већ да ће их тамо држати како би их казнили, то јест, „да ће с њима поступити као што су они поступали са Србима”.” (фуснота 210)

„Убрзо након тога Топола и други Срби почели су да изводе заточенике из просторије и убијају их. Чула се рафална паљба”. (фуснота 211, 212)

2. Резиме сведочења за сведока ВС-051 ██████████

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 15, 16, 17а-д, ј, 18, 20, 21, 24-26.

Тачке: 1, 2-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио на затвореној седници 28 и 29. маја 2008. године. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

На основу главног испитивања и унакрсног испитивања није могло да се утврди оно што је планирано за овог сведока код претпретресног поднеска и делимично код резимеао сведочења. У време догађаја код Велепромета и на Овчари добровољци Српске радикалне странке нису ни били у Вуковару.

Догађај на Овчари никако не би могао да буде предмет оптужења ни по основу учешћа у УЗП ни по основу говора мржње. УЗП не може да постоји, нити стрељање као део злочиначког плана, јер сви сведоци су потврдили да су очекивали премештање затвореника са Овчаре у Сремску Митровицу, нити стрељање може бити предвидива последица злочиначког плана, јер нема никакве узрочно последичне везе између добровољаца Српске радикалне странке и извршилаца дела.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17ј, 18, 20, 21, 24, 25, 26, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-016 [REDACTED]

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-016, [REDACTED] није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС-016 [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5, 6, 9, 10а-ц, е, 11, 15, 16, 17а, 17и, 17 к, 20, 28, 29а, 29б.

Тачке: 1-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 28 и 29. октобра 2008. године на затвореној седници и уз заштитне мере. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 9, 10а, 10б, 10ц, 10е, 11, 15, 16, 17а, 17и, 17к, 20, 28, 29а, 29б, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 5, 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине на Овчари.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕСНА БОСАНАЦ ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, Весна Босанац није планирана да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме сведочења за сведока Весна Босанац

Не постоји резиме сведочења јер није ни била планирана да буде сведок Тужилаштва. Она је накнадно стављена на списак сведока.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 4 и 5. новембра 2008. године по правилу 92тер, без заштитних мера. Раније је сведочила у предметима Докмановић (два дана), Милошевић (два дана) и Мркшић. У предмету Мркшић је сведочила шест дана, а она је рекла да је три дана. Сведочила је код истражног судије суда у Осијеку и у предмету Богдана Кузмића у Вуковару. Поред приговора у односу на правило 92тер проф. др Војислав Шешељ је указао да је Весна Босанац толико значајан сведок за Вуковар и Овчару да је недопустиво да продефилије кроз судницу, без обзира што она нигде у својој изјави не помиње проф. др Војислава Шешеља.

С обзиром да се ради о сведоку по 92тер судија је навео да је у питању њена изјава дата 23. септембра 2008. године и навео:

„Ова писмена изјава је састављена на следећи начин. У првом делу говори се о томе шта је све сведокиња радила у смислу свог образовања и каријере. У другом делу се говори о становништву Вуковара под блокадом и с обзиром на ситуацију у граду, потом се говори о пљачкама. Чини се да нисте ви издали наређење с тим у вези или барем то ви тако кажете. Након тога се говори о датумима 17. новембар 1991. године, 18. новембар 1991. године, 19. новембар 1991. године, након чега следи 20. новембар, па потом два одломка у вези с њеним заточеништвом, будући да је она била ухапшена и у заточеништву. Након тога попис жртава и потом следи поглавље које се односи на

предата документа. Дакле, то је то. Један једини део изјаве који би се могао односити директно на вас јесте онај део у којем она говори о четницима, на врло уопштен начин. Видећемо шта ће та сведокиња рећи”.

Важна је реченица коју је саопштила Весна Босанац:

„Они су их жртвовали намерно да једноставно на неки начин се освете не знам зашто, за неуспех који су заправо доживјели јер су очекивали да ће Вуковар освојити за месец дана. Ја особно сам чула оптуженог на радију кад је говорио: Вуковар мора пасти почетком октобра, преораћемо све ове зграде, посадићемо овде парк. Он је долазио, он је храбрио те српске борце у уништењу града до краја и онда је требало пустити те борце да уживају у масакрима који су учинили над нашим рањеницима и над нашим пријатељима, рођацима и суграђанима. Ја о томе тако мислим”.

Сведок је изнела и неколико инсинуација на рачун добровољаца и политичких ставова проф. др Војислава Шешеља.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине над сведоком. Ако се сведочење овог сведока посматра у односу на све тачке оптужнице за Вуковар, онда:

- у погледу говора мржње нема ни речи о убиствима, мучењу и слично, већ само инсинуација којом се чак и не интерпретира навод из оптужнице,

- у погледу говора на радију као подстицања припадника српских снага нема основа, јер није учињена вероватном чињеница да је неко слушао радио у Вуковару где није било струје, а на говор преко радија се нико од осталих сведока није позвао,

- у болници није било добровољаца Српске радикалне странке нити су они спроводили евакуацију из болнице,

- у погледу пљачке и уништавања објеката сведок је оптужио све српске снаге, те би требало имати у виду пресуду Мркшићу.

**АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1131 МИЛОРАД ВОЈНОВИЋ
ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР**

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1131, Милорад Војновић није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме сведочења за сведока ВС-1131 Милорад Војновић

Оснвни подаци: сведок је био командант 80. моторизоване бригаде (мтбр) стациониране у Крагујевцу. Моторизована бригада (мтбр) је распоређена у источну Славонију 29. октобра 1991. године, где је остала до 7. новембра 1991. године. Сведок ће сведочити о неуспешној интеграцији добровољаца у његову бригаду. Он је закључио да је њихов главни интерес била пљачка.

Догађаји на Овчари: сведок ће у свом сведочењу навести да је његова бригада након прекида ватре 18/19. новембра 1991. године била одговорна за заштиту група људи који су евакуисани преко Овчаре. Те групе нису укључивале заточенике из вуковарске болнице. Једна од група за евакуацију о којој се старала јединица сведока, састојала се од 9 до 10 аутобуса пуних жена деце и старих људи који нису били српског порекла. Ти цивили су остали у аутобусима из безбедносних разлога и зато што је у хангару било јако хладно. Знано се да су припадници ТО и добровољци у Вуковару били изузетно агресивни и недисциплиновани и да су представљали опасност за људе који су били евакуисани. Сведок ће рећи да је на Овчари видео двојицу локалних команданата ТО из Вуковара, Станка Вујановића и Мирољуба Вујовића. Сведоку није било познато да су на Овчару стигли заточеници из болнице. Међутим, док је одлазио на дневну заповест у Команду ОГ Југ, прошавши поред хангара, схватио је да су из болнице стигла барем још два аутобуса, под пратњом војне полиције. Сведок је напољу приметио 10-15 припадника ТО, а у хангару још око 20 њих како формирају шпалир кроз који су морали да прођу заточеници како би ушли у хангар. Ти припадници ТО су их ударали, шутирала и псовали. Одузели су им лична документа. Сведок ће описати шта је предузео како би заштитио заточенике. Сведок је провео око 30 минута испред хангара и у њему, а након тога је отишао како би присуствовао дневној заповести у Команди ОГ Југ у Негославцима. Поуздао се у преостале офицере да ће успоставити ред и да неће дозволити да ситуација измакне контроли. Током дневне заповести, информисао је пуковника Мркшића о ситуацији на Овчари и зостављању заточеника. Сведок је имао осећај да Мркшић зна шта се догађа. Кад се око 21:30 сведок вратио на своје командно место, капетан Марчек га је известио да се војна полиција повукла из хангара и да је локална српска ТО преузела одговорност за безбедност заточеника.

Параграфи: 15, 16, 17а, 17б, 17х, 20.

Тачке: 1, 2, 3, 4.

3. Садржај сведочења

Сведок је пуковник ЈНА у пензији, а сведочио 5 и 6. новембра 2008. године по правилу 92тер, без заштитних мера.

Он је био сведок Тужилаштва у предметима Овчара у Београду и Мркшић у Хагу. Прво је био планиран за сведока одбране у предмету Мркшић и како је одбрана од њега одустала он је касније постао сведок Тужилаштва, а пре тога је имао контакте са одбраном у предмету Мркшић.

Он је био командант 80. моторизоване бригаде из Крагујевца која је дошла и у Вуковару се распоредила 7. новембра 1991. године у оквиру Оперативне групе Југ. Након ослобађања Вуковара био је командант града Вуковара по наредби Мркшића, а након повлачења Преве гардијске бригаде. Његова јединица је била у Вуковару до 28. фебруара 1992. године.

На питања судија сведок је разложно одговарао и то тако што се све чињенично уклапало са одбраном. Одред лева Суподерица је био под командом ЈНА у саставу јединице Прве гардијске бригаде под командом Мркшића. На састанке код Мркшића није долазио нико из Лево Суподерице зато што је била команда изнад одреда и поштовала се војна хијерархија. Преко овог сведока су уведени у судски спис документи ЈНА који се тичу предочињавања јединица са разумним и професионалним објашњењима. Поред разумног објашњења о добровољцима у ЈНА овај сведок је негирао могућност да јединица ЈНА заједнички садејствује са неком паравојном формацијом.

Овај сведок је изјавио да је након Овчаре војска спроводила истрагу преко високих официра војног правосуђа. Поводом Овчаре сведок је изјавио да су били присутни војници, официри, територијалци и цивили, а поводом добровољаца био је крајње уопштен. Објашњење о томе да је био официр са највишим чином на Овчари је интересантно јер поткрепљује тезу да су били присутни и неки други официри који не припадају формацијски првој гардијској бригади у чину пуковника.

Погрешна и злонамерна интерпретација Тужилаштва у односу на доказна документа која су уврштена у судски спис су успешно осујећени и то је ушло у записник.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17х, 20, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1139 ЛЈУБИША ВУКАШИНОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1139, Љубиша Вукашиновића је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Дана 20. новембра, у вуковарској болници су се окупили припадници ЈНА, укључујући мајора Шљиванчанина, као и Станка Вујановића, Мирољуба Вујовића, Каменог и тридесет до четрдесет до зуба наоружаних добровољаца СРС/СЧП. Болница је тада била пуна пацијената, цивила који су се ту склонили и људи који су учествовали у одбрани и предали оружје. И Хрватима и присутним припадницима српских снага било је јасно да ти добровољци желе да се свете”. (фуснота 203)

2. Резиме за сведока ВС - 1139 Љубиша Вукашиновић

Догађаји у Вуковару: Сведок ће сведочити о структури Гардијске моторизоване бригаде ЈНА. Осврнуће се на интеграцију добровољаца из Србије у ову бригаду новембра 1991. године. Добровољци су добили оружје и униформе од ЈНА. Сведок ће сведочити о српским снагама у Вуковару које су припадале ЈНА и о две јединице ТО које су се звале ТО „Петрова Гора” и ТО „Лева Суподерица”. Командант ТО „Лева Суподерица” био је извесни Милан Ланчужанин звани Камени. Већина бораца у тим јединицама били су локални Срби из Вуковара, али међу њима такође било је добровољаца из Србије. Припадници тих јединица имали су своје наоружање, али пошто су били подређени ЈНА, она им је давала муницију, храну и пружала другу логистичку подршку. Редовни војници ЈНА нису ценили те добровољце јер су неки од њих били опасни људи које је тешко контролисати.

Шешелјева посета Вуковару: сведок ће сведочити о томе како је лично видео Шешелја средином новембра 1991. године непосредно пре пада Вуковара, када је пролазио поред командног места у Негославцима. Шешелј је био у посети припадницима своје странке у Вуковару. Сведоку је познато да су многи припадници ТО „Лева Суподерица” били добровољци СРС.

„Велепромет”: сведок ће сведочити о томе како су Хрвати, Срби и цивили других националности скупљени у сабирном центру у „Велепромету”, углавном сви они који су успели да оду са подручја погођених војним операцијама. Сведок сматра да су људи у центру већином били цивили.

Вуковарска болница: сведок ће сведочити да је видео Станка Вујановића, начелника ТО Вуковар, Мирољуба Вујовића, команданта ТО Вуковар и Каменог у кругу болнице, у пратњи 30 до 40 бораца, који су сви били наоружани аутоматским јуришним пушкама и ручним бомбама. Већина их је носила униформе ЈНА, али уместо капе са петокраком, на капама су носили кокарде. Сви су били веома агресивни и сведоку и припадницима његове јединице је било јасно да су хтели да се свете на припадницима хрватских снага који су побегли у болницу. Сведок ће говорити о својим сусретима с тим припадницима ТО: Када су сви мушкарци који су били у болници нашли у аутобусима, сведок је приметио да је отприлике 30 до 40 људи из ТО „Петрова Гора” и ТО „Лева Суподерица” пратило аутобусе до касарне ЈНА. Поново су се понашали веома агресивно и покушали су да извуку људе из аутобуса како би им се светили. У томе су их спречили припадници војне полиције, али су често били изложени псовању, непријатним ситуацијама и чак претњама оружјем. У Касарни је мајор Шљиванчанин извукао списак са око 20 имена особа које су биле у том аутобусу. Мајор Шљиванчанин је извукао те особе и вратио их у болницу. Припадници ТО су се томе противили.

Овчара: сведок ће сведочити о својим запажањима на пољопривредном добру Овчара. Није видео кад су неког тукли, али када је отишао у хангар видео је да су многи од заточеника који су стигли у прва три аутобуса били обливени крвљу и испребијани. Тада је приметио групу наоружаних људи у кој је препознао Вујановића и Вујовића. На Овчари је такође видео Каменог. Приметио је да пуно галаме и да прете онима у хангару. Међутим, официри ЈНА су уклонили те наоружане људе из хангара. Након тога је хангар заточен и испред је постављена војна полиција.

Пуковник Мркшић је обавештен о понашању поменуте групе и о претњи коју ти наоружани људи представљају заточеницима. Сведок ће описати оно што је предузето након тога.

Параграфи: 14-16, 17а-д, 18, 20, 21, 24-26.

Тачке: 1, 2-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 27. новембра 2008. године без заштитних мера.

Сведок је сведочио као сведок одбране у предмету Шљиванчанин и више пута у предмету Овчара. Вероватно најбоље сведочење у овом предмету. Квалификован сведок, очевидац и једини који је имао храбрости да отворено раскринка Александра Васиљевића.

4. Сажетак сведочења:

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 14, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 20, 21, 24, 25, 26, а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-065 [REDACTED]

НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ ВИДЕО ЛИНКОМ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године,

[REDACTED] није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме сведочења за сведока [REDACTED]

Не постоји резиме сведочења јер није ни био планиран да буде сведок Тужилаштва. Он је накнадно стављен на списак сведока.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 8 и 9. јануара 2009. године на затвореној седници путем видео линка [REDACTED].

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

[REDACTED]

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-008 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ И НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-008 [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије”, у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања тако и у директним обраћањима јавности, као и стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима”. (фуснота 6)

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешел је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП

„У више наврата, Шешел је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”.” (фуснота 78)

„Првенствени циљ добровољаца СРС/СЧП ангажованих 1991.године у Вуковару, граду у источној Славонији, у Хрватској, био је да се „то подручје очисти од усташа”.” (фуснота 79)

„Зато не изненађује то што је преовлађивао став да је сваки Хрват „усташа” (фуснота 80) и што се сместа пуцало на сваког „усташу” који би покушао да се преда”.

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

„Шешел није предузео мере да реши те проблеме или да их осуди. Није никад наложио члановима СРС или СЧП да се придржавају Женевских конвенција или других правила међународног хуманитарног права, нити се икада на било који начин дистанцирао од прогона несрба који је био у току. Уместо тога, добровољцима СРС/СЧП је објашњено да „што мање заробљеника, то боље”.” (фуснота 102)

„Шешел је групи добровољаца, у којој је био сведок ВС-008, рекао да морају да „убијају усташе”.” (фуснота 105)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Дана 12. новембра 1991. године или приближно тог датума, Шешел је дошао у Вуковар да посети добровољце и подигне им морал. Те вечери је одржан састанак у кући на адреси Улица Нова 81, у којој се налазило командно место ЈНА и ТО локалних Срба. Пирсуствовали су му Шешел и други лидери СРС, официри ЈНА као што су мајор Веселин Шљиванчанин, капетан Мирослав Радић и капетан Бојковски, Станко Вујановић, командант Првог одреда ТО, Мирољуб Вујовић, из штаба ТО Вуковара, и изванредан број добровољаца СРС/СЧП, укључујући Каменог”. (фуснота 201)

„Шешел је окупљенима рекао следеће: „Сви смо ми једна војска. Овај рат је велики испит за Србе. Они који га положе, биће победници. Дезертери неће проћи некажњено. Ниједан усташа не сме да оде жив из Вуковара. Прихватили смо концепт савезне војске тако да нема правног основа за мешање страних сила у наш сукоб. Војска се бори против хрватских побуњеника. Војска је доказала да је способна да изврши чистку у својим редовима. Ми имамо јединствену команду која се састоји од војних експерата који знају шта раде”.” (фуснота 202)

„Српске снаге су користиле зграду „Велепромета” у Вуковару као заточнички објекат за Хрвате и друге несрбе из Вуковара”. (фуснота 209)

2. Резиме сведочења за сведока ВС - 008 [REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5-9, а, б, д, е, г, 11, 12, 15, 16, 17а, х, ј, 18, 20, 27, 28, 31.

Тачке: 1, 2-4, 10, 11, 12-14.

3. Садржај сведочења

Овај сведок је сведочио 13 и 14. јануара 2009. године уз заштитне мере и на затвореној седници. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 6, 9, 9а, 9б, 9д, 9е, 9г, 11, 12, 15, 16, 17а, 17х, 17ј, 18, 20, 27, 28, 31. а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 5, 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

[REDACTED]

ЛОКАЦИЈА ЗВОРНИК

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Зворник из оптужнице

Зворник као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 5, 6, 10е)

5. Проф. др Војислав Шешељ сноси индивидуалну кривичну одговорност за злочине који се наводе у члановима 3 и 5. Статута Међународног суда и који су описани у овој оптужници, које је он планирао, наредио, подстицао, починио или чије је планирање, припрему или извршење на други начин помагао и подржавао. Кад у овој оптужници користи реч „починити”, тужилац нема намеру да сугерише да је оптужени физички починио све злочине за које се терети као лично одговоран. Наводи о физичком чињењу су изнети само по питању оптужби за прогон, (тачка 1) вршен путем директног и јавног етничког омаловажавања (параграфи 15 и 17(к)), у вези с говорима оптуженог у Вуковару, Малом Зворнику и Хртковцима, путем депортације и присилног премештања (параграфи 15 и 17(и)), у вези с говором оптуженог у Хртковцима, те по питању оптужби за депортацију и нехумана дела (присилно премештање) (тачке 10-11, параграфи 31-33), у вези са говором оптуженог у Хртковцима. Реч „починити” у овој оптужници укључује учествовање проф. др Војислава Шешеља у УЗП у својству саизвршиоца. Кад у овој оптужници користи реч „подстицао”, оптужба оптуженог проф. др Војислава Шешеља терети да је својим говорима, изјавама, радњама и/или пропустима допринео да се код извршилаца створи одлука да почине наведена кривична дела.

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „СаО Крајина” (односно Српска Аутономна

Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991. године „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992. године САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК, као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, **Зворник**, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина, Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине неспрског становништва са тих подручја.

- **тачка 1. Прогони (параграфи 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 17к)**

15. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење, или је физички починио дела прогона хрватског, муслиманског и другог неспрског цивилног становништва на територији САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Срем), у општинама **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, као и у деловима Војводине у Србији.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватили су следеће:

а. [изостављено] убиство многих хрватских, муслиманских и других неспрских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини Вуковар и у општинама, **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, о чему се појединости износе у параграфима од 18 до 27. ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других неспрских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, **Зворнику**, на „ширем подручју Сарајева”, Мостару и Невесињу, описано у параграфима од 28 до 30. ове оптужнице.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других неспрских цивила заточених у поменутих заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у

својим домовима у Вуковару, **Зворнику**, на „ширем подручју Сарајева”, и у Мостару. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, као и друге видове физичког рада на фронту.

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у **Зворнику**, на „ширем подручју Сарајева”, у Мостару и Невесињу у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), као што су ограничавање слободе кретања, уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

ј. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва у општини Вуковар у Хрватској, те у општини **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева” и у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, описано у параграфу 34.

к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог несрпског становништва у Вуковару, **Зворнику** и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности, као што је описано у параграфима 20, 22 и 33.

- тачка 4. Убиство (параграфи 18, 22)

18. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па до јуна 1992. године на територији САО СБЗС у Вуковару, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општини **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење [изостављено] убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, као што се наводи у параграфима 20-22, 24, 26 и 27.

ЗВОРНИК

22. У марту 1992. године проф. др Војислав Шешељ је одржао говор на **митингу** у **Малом Зворнику**, који лежи на другој обали реке Дрине преко пута Зворника. проф. др Војислав Шешељ је рекао: „Драга браћо четници, нарочито ви са друге стране реке Дрине, ви сте највећи јунаци. Очистићемо Босну од пагана и показаћемо им пут који води на исток, где им је и место”. Тим говором је извршио и/или подстакао прогон несрба у

Зворнику. У априлу 1992. године српске снаге, укључујући добровољце зване шешелјевци и „арканови тигрови”, напале су град Зворник и преузеле контролу над њим и околним селима. У том нападу, српске снаге су убиле много несрпских цивила. Дана 9. априла 1992. године или приближно тог датума, српске снаге, укључујући припаднике арканове јединице погубили су двадесет мушкараца и младића, босанских муслимана и босанских Хрвата, у граду Зворнику. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Од априла до јула 1992. године стотине несрпских цивила заточено је у Зворнику или у његовој околини, и то у фабрици обуће „Стандард”, у Циглани, на Економији, у Дому културе у Дрињачи и у Дому културе у Челопеку. Дана 12. маја 1992. године или приближно тог датума, на Економији, српске снаге, међу којима је био вођа једне групе шешелјеваца, претукле су на смрт заточеника Несиба Даутовића. У периоду од 12. па отприлике до 20. маја 1992. године српске снаге су убиле најмање још четири мушкараца муслимана на пољопривредном добру Економија. У јуну или јулу 1992. године српске снаге, укључујући добровољце познате као шешелјевци, убиле су једног заточеног мушкараца несрпске националности у Циглани. Од 30. до 31. маја 1992. године српске снаге, укључујући групу шешелјеваца, мучиле су и убиле 88 мушкараца босанских муслимана у Дому културе у Дрињачи. У периоду од 1. до 5. јуна 1992. године српске снаге су убиле више од 150 мушкараца, босанских муслимана, у Техничкој школи у Каракају. У периоду од 7. до 9. јуна 1992. године српске снаге су убиле више од 150 заточеника у Гериној кланици. Од 1. до 26. јуна 1992. године српске снаге су убиле више од четрдесет заточених мушкараца несрпске националности у Дому културе у Челопеку. Имена жртава убистава из Циглане, Дома културе у Дрињачи, Техничке школе у Каракају, Герине кланице и Дома културе у Челопеку и на пољопривредном добру Економија чији идентитет је утврђен наводе се у додатку V ове оптужнице.

- тачке 8 и 9. Мучење и Окрутно поступање (параграфи 29е)

29. Српске снаге, укључујући добровољачке јединице које је регрутовао и/или подстрекавао проф. др Војислав Шешел, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у следећим заточеничким објектима:

е) Фабрика обуће „Стандард”, Циглана, Економија, Дом културе у Дрињачи, Техничка школа у Каракају, Герина кланица и Дом културе у Челопеку, Зворник, Босна и Херцеговина, од априла до јула 1992. године стотине заточеника.

- тачке 10 и 11. Депортација и Присилно премештање (параграф 31)

31. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. године у деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991. године у општини **Зворник** у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. године до септембра 1993. године на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. године до септембра 1993. године, те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

- тачке 12 до 14. **Безобзирно разарање и Пљачка приватне или јавне имовине (параграф 34, 34б)**

34. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама **Зворник**, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

б) Босна и Херцеговина: **Зворник** (на стотине домова је опљачкано, а многе џамије и друге богомоље и верска документација су уништени), „шире подручје Сарајева” (у општини Илијаш куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене; у општини Вогошћа куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене); Мостар (велики број домова је опљачкан и уништен, а неколико џамија је уништено) и Невесиње (велики број домова је опљачкан и уништен, а велики број џамија је уништен).

Жртве додаток V.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Зворник као место злочина наводи се у параграфима: 1, 3ф, 3и, 4, 22, 27, 47, 53, 62, 91, 92, 93, 4. ЗВОРНИК, 94, 131, 141, 143, 148.

ЗВОРНИК

Параграф 1)

1. Током периода на који се односи оптужница, пре августа 1991. године до септембра 1993. године оптужени је био председник Српске радикалне странке и вођа Српског четничког покрета. Захваљујући тим функцијама, оптужени је био један од најистакнутијих политичара у бившој Југославији, те је стога имао значајну политичку моћ и утицај. Заједно са политичким лидерима хрватских и босанских Срба, властима хрватских и босанских Срба, челницима војске и полиције, припадницима Југословенске народне армије/Војске Југославије и Министарства унутрашњих послова Србије високог ранга, те другим водећим политичким личностима и званичницима Србије и Црне Горе, оптужени је био један од главних учесника у формулисању, припреми и спровођењу УЗП који је имао за циљ присилно уклањање несрба с циљних подручја у Хрватској, Босни и Херцеговини и С(Ф)РЈ. То је постигнуто протеривањем стотина хиљада цивила несрпске националности из њихових домова, дуготрајним заточењем у окрутно нехуманим условима, масакрима и низом других дела прогона, смишљеним да се протерају с територија сматраних „српским”. Оптужница се бави одговорношћу оптуженог за улогу у подстрекавању, подстицању, формирању, подржавању, руковођењу, координисању и охрабривању снага које су чиниле злочине за које се терети у оптужници. Поред тога, Тужилаштво наводи да је оптужени физички починио прогон, као злочин против човечности (путем „говора мржње”) у Вуковару, Хрватска, Зворнику, БиХ, и Хртковцима у Аутономној Покрајини Војводини, Србија. Штавише, оптужени је у месту Хртковци лично починио злочине против човечности, односно депортацију и нехумана дела (присилно премештање).

Параграф 3ф, 3и)

3. Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Оптужени је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница

протезала линијом „Карлобаг-Карловац-Огулин-Вировитица”, чиме би обухватила велике делове Хрватске и БиХ;

б) јавним и систематским изазивањем страха и мржње у Срба и идеје да су несрби, а нарочито Хрвати и муслимани, њихови непријатељи и да желе да им науде, чиме је створена и/или интензивирана атмосфера која је довела до насиља над циљним несрпским становништвом, те подстрекавањем злочина наведених у оптужници, учешћем у њима и доприношењем њиховом чињењу;

ц) регрутовањем, организовањем, финансирањем, подржавањем, охрабривањем и подстицањем српских добровољаца повезаних са СРС/СЧП, који су починили злочине наведене у оптужници;

д) охрабривањем и подстицањем других српских снага, као што су припадници ЈНА/ВЈ, јединице локалних српских ТО и ТО из Србије, ВРС, СВК и полиција, на чињење злочина наведених у оптужници;

е) координацијом активности добровољаца СРС/СЧП и људи из других српских институција који су чинили злочине наведене у оптужници;

ф) учешћем и помагањем у планирању и припреми преузимања власти у селима у западној Славонији и Источној Славонији, Барањи и западном Срему (СБЗС), Хрватска, и у општинама Босански Шамац и Зворник, БиХ, те кампања прогона које су уследиле;

г) јавним позивањем на протеривање мештана хрватске националности из делова Војводине, Србија, чиме је подстицао своје присталице и локалне власти да се укључе у кампању прогона локалног хрватског становништва;

х) личним и директним изазивањем протеривања хрватског становништва из села у Војводини, нарочито Хртковаца, путем застрашивања и вређања Хрвата у јавним говорима; и

и) омаловажавањем несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем јавног „говора мржње”.

Параграф 4)

4. Учешће оптуженог у извршењу УЗП може се поделити на три основна сегмента.

Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије” у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања, тако и у директним обраћањима јавности, као и за стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, оптужени је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање „добровољачких” јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица било трајно присилно премештање несрба с циљних територија.

Као треће, на неким подручјима о којима ће бити речи доле у тексту, као што су Вуковар, Зворник, Босански Шамац и Хртковци, оптужени је лично планирао, подстицао, наредио и/или починио те злочине, чиме је додатно учествовао у УЗП и доприносио му.

Параграф 22)

22. Добровољци СРС/СЧП су прихватили циљ стварања „Велике Србије” уз примену свих потребних средстава, укључујући насиље, јер су имали безрезервно поверење у оптуженог. Тако су добровољци, кад би их оптужени посећивао близу ратишта, реаговали као да је „бог сишао на земљу”. Одласци оптуженог на линије фронта били су велики извор мотивације за добровољце и јачали њихову жељу да убијају „усташе”. Како је оружани сукоб одмицао, неки добровољци СРС/СЧП прочули су се по својој недисциплини и насилничком понашању, како међу челницима СРС, укључујући оптуженог, тако и на ратишту. Кад је обавештен о зверствима Тополе, једног од добровољаца СРС/СЧП у Вуковару, оптужени је рекао: „Па, шта сад да радим? Разоружајте га и пошаљите кући. Човек је уморан”. (превод с енглеског) СРС је касније послао Тополу да учествује у заузимању и етничком чишћењу града Зворника у источној БиХ. То што оптужени није адекватно реаговао на извештаје о зверствима која су починили добровољци СРС/СЧП представљало је још један знак да је насилно понашање према несрбима неопходно и примерено.

Параграф 27)

27. Осим тога, докази ће потврдити да су оптужени и други учесници у УЗП знали да ће спровођење УЗП вероватно имати за последицу чињење злочина, као што су они наведени у оптужници. На пример, руководство СРС је било свесно тога да би добровољци СРС/СЧП могли да се „свете” несрбима након заузимања општина као што је Зворник у БиХ. Сам оптужени је непрестано позивао Србе да се освете несрбима. Осим тога, многи добровољци СРС/СЧП били су криминалци, и то нису скривали.

Параграф 47)

47. Дана 19. децембра 1991. године, руководство СДС је на локалном нивоу предузело интензивније кораке у правцу преузимања власти тако што је општинским одборима СДС дистрибуирало „строго поверљива” упутства у којима су били објашњени

„задачи, мере и друге активности” потребни да би се остварио исход плебисцита (у даљем тексту: Упутства од 19. децембра). Упутства од 19. децембра у којима су посебно наведене општине у којима су Срби чинили већину (општине из Варијанте А) и оне у којима су били мањина (Варијанта Б), достављена су општинским лидерима СДС и у њима им је наложено да, у оквиру првог од два наведена корака, формирају „кризне штабове”, прогласе српске скупштине и спроведу „припремне радње за формирање општинских државних органа”. У другој фази је било предвиђено да лидери СДС мобилишу полицију босанских Срба и потчине је команди ЈНА, која је исто заступала циљеве УЗП. Такође је требало да мобилишу резервне снаге ЈНА, јединице локалног српског ТО и предузму друге кораке. Те мере је требало предузети „искључиво по наредби председника СДС БиХ, по за то посебно утврђеном тајном поступку”. Непосредно пре него што су Срби преузели власт у Зворнику, Биљана Плавшић се састала с члановима Кризног штаба у њиховом седишту у Зворнику. Распитивала се о томе да ли су предузети сви кораци припреме предвиђени Варијантом Б Упутства од 19. децембра.

Параграф 53)

53. Дана 6. априла 1992. године Европска заједница је признала БиХ као независну, суверену државу, а сутрадан су то учиниле и Сједињене Државе. Тај период је означио почетак војних напада и преузимања власти од стране српских снага. До 12. маја 1992. године кад је одржана 16. седница српске Скупштине у Бања Луци, у многим општинама је већ била преузета власт - у Бијељини 31. марта, Зворнику 9. априла, Босанском Шамцу 17. априла, Санском Мосту 21. априла и у Добоју 3. маја. Добровољци СРС/СЧП учествовали су, између осталог, у преузимању власти у Зворнику и Босанском Шамцу, а оптужени је често бивао у БиХ, где се састајао с руководством босанских Срба и својим добровољцима.

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 91, 92, 93, 94)

4. Зворник - април 1992 - септембар 1993. године

91. Град Зворник налази се у источној БиХ, на обали Дрине, која ту чини природну границу између БиХ и Србије. Према попису становништва из 1991. године у Зворнику су 59% становништва чинили муслимани и 38% Срби. Већ у марту 1992. године снаге

босанских Срба основале су сопствену полицију у Зворнику, прогласиле Зворник српском општином и припремале се да нападну Зворник уз подршку ЈНА. Истог месеца је оптужени одржао говор у Малом Зворнику, који се налази преко Дрине у односу на Зворник. Изјавио је следеће: „Драга браћо четници, посебно ви с друге стране Дрине, ви сте најхрабрији. Очистићемо Босну од безбожника и показати им пут према истоку, где и припадају”.

92. Пре преузимања власти, локалне Србе у Зворнику су наоружавали и ЈНА и локални Срби, који су добијали оружје из Србије и делили га путем већ установљене мреже СДС. Почетком априла 1992. године оптужени је одобрио захтев да се у Зворник пошаљу добровољци СРС/СЧП, а лидери СРС су у Зворник довели добровољце СРС/СЧП из Лознице, Србија. Касније, кад је избио рат, локални Срби су се прикључили добровољцима СРС/СЧП у Зворнику и сматрали се њиховим припадницима.

93. Власт у граду Зворнику преузета је између 8. и 9. априла 1992. године кад су српске снаге, укључујући аркановце, добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције напали и заузели град. Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србијете српског ТО из Лознице. Током преузимања власти погинуо је велики број цивила несрба. Убрзо након преузимања власти, оптужени је отишао у Зворник или у Мали Зворник, где је говорио на митингу СРС. Током следећих недеља српске снаге, укључујући аркановце, припаднике ЈНА и добровољце СРС/СЧП, заузеле су и друге делове општине. Оптужени и Ратни штаб СРС су били обавештени о развоју догађаја на ратишту и о активностима добровољаца СРС/СЧП. Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ. Масовно притварање у заточеничким објектима у суровим условима, где су многи несрби премлаћивани, мучени и убијани.

У Дому културе у Челопеку српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, приморавале су мушкарце муслимане на сношај. У Зворнику су срушене многе, ако не и све, џамије. У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску.

94. Током тог периода било је организованог пљачкања великих размера, а приходи од тога, бар делимично, ишли су у фондове СРС. Отприлике 30. маја 1992. године група добровољаца СРС/СЧП преузела је заточенике у циглани и приморавала их да краду и пљачкају куће у Зворнику. Током тог периода званичници СРС-а око Зворника редовно

су обавештавали оптуженог. На пример, Мирослав Вуковић звани Теле, који је предводио добровољце СРС/СЧП у Зворнику, звао је оптуженог са линије фронта или му је слао поруке преко посредника.

Параграф 131)

131. „„Почињење” обухвата физичко извршење кривичног дела или узроковање кажњивог пропуста, чиме се крше одредбе кривичног права”, било појединачно, било заједно са саизвршиоцима. Неколико починилаца могу да „почине” исти злочин уколико сваки од њих испуњава нужне елементе дефиниције материјалног кривичног дела. Потребна менс реа јесте у томе да је оптужени деловао са свешћу о значајној вероватноћи да ће услед његовог понашања доћи до кривичног дела или пропуста.

Параграф 141)

141. Поред тога што је „починио” сва кривична дела за која се у оптужници терети као учесник у УЗП, оптужени је физички починио кривично дело прогона у Вуковару (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 20), Зворнику (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 22 оптужнице) и Хртковцима (тачка 1, параграфи од 15 до 17, 29 и 33 оптужнице), коришћењем „говора мржње” усмереног против несрпског становништва у тим местима. О намери оптуженог да у тим местима почини прогон говори следеће: (1) његови погрдни, жестоки и национално обојени говори, (2) окружење у којем је оптужени држао своје говоре било је обележено жестоким међунационалним сукобом и (3) чињеница да су такви злочини (као што је горе описано) чињени убрзо након што би оптужени одржао своје говоре.

Параграф 143)

143. Поред осталих видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени се терети и за планирање злочина прогона, и убиства, затварања, мучења, других нехуманих дела, окрутног поступања, депортације, присилног премештања, безобзирног разарања и пљачкања јавне и приватне имовине у Вуковару и Зворнику (тачке од 1, 4, 8-9, 10-14, параграфи од 15 до 18, 20 до 22, 24, 26 до 34. оптужнице), те злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17 и 31 до 33. оптужнице). Што се тиче менс реа оптуженог за планирање злочина у Вуковару, и Зворнику, свест оптуженог о томе да ће до таквих злочина највероватније доћи може се доказати на основу следећег:

- (1) његових хушкачких говора,
- (2) чињенице да је одобрио слање добровољаца на та подручја, знајући да су добровољци склони чињењу злочина на ратишту, и
- (3) чињенице да су злочини почињени.

Што се тиче менс реа оптуженог за планирање злочина у Хртковцима, намера оптуженог се јасно види из изјава које је давао током састанака с присталицама и члановима СРС-а пре и током кампање прогона у Хртковцима, као и из тога што је у Хртковцима напослетку дошло до кривичних радњи које је оптужени охрабривао током тих састанака.

Параграф 148)

148. Поред других видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени је подстицао чињење злочина прогона убиства, мучења, окрутног поступања и присилног премештања у Вуковару (тачке од 1, 4, 8-9 и 11, параграфи од 15 до 18, 20, и 28-32. оптужнице), злочина прогона, убиства, мучења, других нехуманих дела, окрутног поступања, депортације, присилног премештања, безобзирног разарања и пљачкања јавне и приватне имовине у Зворнику (тачке од 1, 4, 8-9, 10-14, параграфи од 15 до 18, 22, 28-34. оптужнице) и злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17, 31-33. оптужнице), хушкачким говорима, које је држао приликом посета тим местима или местима у њиховој близини, као што је Мали Зворник. Намера оптуженог да подстиче чињење тих злочина може се утврдити на основу доказа везаних за намеру оптуженог да почини прогон, те на основу тога што је и оптужени потврђивао да је способан да подстиче друге.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Зворник

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-037 (██████████), сведочио као да је сведок одбране), ВС-1061 (Мирослав Дeroњић, умро), ВС-026 (██████████), није сведочио, а хтео да буде сведок одбране).

4. Зворник - април 1992 - 1993. године:

Сведоци: ВС-036 (██████████), ВС-1088 (не зна се ко је сведок), ВС-037 (██████████), сведочио као да је сведок одбране), ВС-1097 (не зна се ко је овај сведок), ██████████ (██████████, ВС-2000, ██████████, сведочио), ВС-1012 (██████████, сведочио), ВС-017 (Зоран Ранкић, сведочио, а хтео да буде сведок одбране), ВС-1066 (██████████, сведочио), ВС-1105 (██████████, сведочио), ВС-1014 (Фадил Копић, сведочио), ВС-047 (не зна се ко је овај сведок), ВС-1100 (не зна се ко је овај сведок), ВС-1039 (не зна се ко је овај сведок), ВС-02 (не зна се ко је овај сведок), ВС-1062 (██████████, сведочила), ВС-039 (Матија Бошковић, умро), ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-1086 (не зна се ко је овај сведок), ВС-1093 (██████████, сведочио), ВС-1016 (Фадил Бањановић, сведочио), ВС-1065 (██████████, сведочио),

BC-1063 (██████████, није сведочио), BC-038 (██████████, сведочио, лажни сведок), BC-1087 (██████████, сведочио), BC-1013 (██████████, сведочио), BC-032 (Ненад Јовић, сведочио, а хтео да буде сведок одбране), BC-011 (Љубиша Петковић, није сведочио, а хтео да буде сведок одбране), BC-027 (██████████, сведочио, лажни сведок).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за Зворник:

BC-036 (██████████, умро), BC-037 (██████████, сведочио као да је сведок одбране), BC-038 (██████████, сведочио, лажни сведок), BC-039 (Матија Бошковић, умро), BC-1012 (██████████, сведочио), BC-1013 (██████████, сведочио), BC-1014 (Фадил Копић, сведочио), BC-1015 (██████████, сведочио, а тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), BC-1016 (Фадил Бањановић, сведочио), BC-1062 (██████████, сведочила), BC-1063 (██████████, није сведочио), BC-1064 (██████████, сведочио, а тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), BC-1065 (██████████, сведочио), BC-1066 (██████████, сведочио), BC-1087 (██████████, сведочио), BC-1093 (██████████, сведочио), ██████████ (██████████ BC-2000, ██████████, сведочио), BC-1105 (██████████, сведочио), BC-1106 (тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), BC-1132 (тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Зворник, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

У основу Тужилаштва је било дужно да докаже свако појединачно кривично дело (радња, жртва, извршилац, одговорност непосредног извршиоца), да би постојали злочини из оптужнице и наравно постојање индивидуалне кривичне одговорности проф. др Војислава Шешеља. Локација Зворник је наведена у свим тачкама оптужнице и по свим видовима индивидуалне кривичне одговорности из члана 7(1) Статута.

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ██████████ BC-1013 сведочио је viva voce под заштитним мерама уз изобличавање слике и гласа 25 и 26. марта 2008. године.
2. ██████████ BC-1015 сведочио је viva voce 27. марта 2008. године под заштитним мерама уз изобличавање слике и гласа.
3. Фадил Копић BC-1014 сведочио је viva voce 9. априла 2008. године по правилу 92тер.
4. ██████████ BC-1062 сведочила је viva voce 10. априла 2008. године под псеудонимом и уз изобличавање слике и гласа.
5. ██████████ BC-1065 сведочио је viva voce 22. априла 2008. године уз заштитне мере.
6. Асим Алић BC-1106 сведочио је viva voce 15, 20 и 21. маја 2008. године.
7. ██████████ BC-1012 сведочио је на затвореној седници 18 и 19. јуна 2008. године уз заштитне мере.
8. ██████████ BC-1064 сведочио је viva voce 25. јуна 2008. године уз заштитне мере.
9. ██████████ BC-1105 сведочио је уз заштитне мере 16. јула 2008. године по правилу 92тер.
10. ██████████ BC-038 сведочио је viva voce 1 и 2. октобра 2008. године уз заштитне мере.
11. ██████████ BC-1093 сведочио је viva voce 12. новембра 2008. године уз заштитне мере.
12. Фадил Бањановић BC-1016 сведочио је viva voce 2. децембра 2008. године.
13. ██████████ BC-1087 је сведочио преко видео конференцијске везе ██████████ уз заштитне мере 9. јануара 2009. године по правилу 92тер.
14. ██████████ BC-1066 је сведочио на затвореној седници уз заштитне мере 3 и 4. фебруара 2009. године.
15. ██████████ BC-2000 је сведочио viva voce 4 и 5. фебруара 2009. године уз заштитне мере и промену псеудонима.
16. ██████████ BC-037 сведочио је viva voce 12 и 13. јануара 2010. године уз заштитне мере.

Поред својеврсне збрке у погледу сведока мора да се примети да Тужилаштво није поштовало архитетктуру извођења доказа за ову локацију коју је одредило Претресно веће, а у оквиру тога Тужилаштво је намерно свог крунског сведока BC-2000 уместо да изведе као првог извело као претпоследњег сведока имајући у виду намеру да им не

одговара да се не почетку саслуша овај лажни сведок чије је сведочење планирано да буде основа за све оптужбе поводом локације Зворник.

У прилогу се налази Анализа сведочења за сваког од сведока Тужилаштва са приказом шта је наведено у завршном претпретресном поднеску Тужилаштва да ће сведоци потврдити, њиховим резимеима сведочења и шта су изјавили током саслушања у судници. У основи свих оптужби за Зворник налази се говор проф. др Војислава Шешеља на митингу Српске радикалне странке у Малом Зворнику који је наводно одржан у марту 1992. године и његовим речима који су деловали као подстицање за извршење свих злочина наведених да су се извршили у Зворнику. Да је у питању фалсификат и подвала Тужилаштва довољно говори и чињеница да је сведок Тужилаштва који је то морао да потврди као очевидац саслушан 4 и 5. фебруара 2009. године, као последњи сведок Тужилаштва за локацију Зворник. Да је тај сведок саслушан први, сигурно се не би изводили докази Тужилаштва, јер би било јасно да Тужилаштво нема темељ за целу причу о Зворнику, поготово када се зна да се и у Београду воде два судска поступка за ратне злочине почињене у Зворнику и да ту нема ни помена Српске радикалне странке, добровољаца и проф. др Војислава Шешеља.

Пошто је током унакрсног испитивања сведока ██████████ ВС-2000 утврђено да никаквог митинга није било у Малом Зворнику марта 1992. године судије су схватиле и председавајући судија је истакао важност ове чињенице за опстанак свих оптужби које се односе на Зворник. Митинг Српског четничког покрета одржан 4. августа 1990. године у Малом Зворнику сведок је преместио да је одржан митинг Српске радикалне странке марта 1992. године.

На основу овога може да се закључи да је отпало оптужење за непосредно извршење прогона путем говора мржње, али све што би се односило на индоктринацију, подстицање и помоћ другим лицима који су непосредни извршиоци кривичних дела. Зато су готово потпуно ирелевантна сведочења жртава у смислу последице говора мржње који се ставља на терет проф. др Војиславу Шешељу.

Остаје да се анализира да ли постоји евентуална одговорност проф. др Војислава Шешеља у смислу његовог учешћа у УЗП као саизвршиоца и као саучесника макар и по основу деобе заједничког злочиначког циља и самим тим подухвата? Питање се своди на то да ли проф. др Војислав Шешел може бити одговоран за кривична дела других лица као припадника српских снага. Ово је свакако централно питање и оно је само на први поглед када је у питању локација Зворник од стране проф. др Војислава Шешеља разматрано као узгредно питање и то само толико колико је потребно да Тужилаштво

уђе у замку и само обезвреди своје доказе. Проф. др Војислав Шешељ је добро натерао Тужилаштво и његове сведоке да се изјасне ко су непосредни извршиоци свих кривичних дела. Готово за сваку тачку оптужнице у судници се чуло ко је, када, коме припада, како изгледа и како је непосредно извршио кривично дело (убиство, мучење, пљачка, разарање и друго). За одбрану је важно да се ни једно име непосредног извршиоца кривичног дела или по опису сведока изглед извршиоца не може никако везати за добровољце Српске радикалне странке, нити за проф. др Војислава Шешеља.

Важно је и што је остало потпуно јасно да су добровољци Српске радикалне странке (око 100) били у Зворнику од 8 до 26. априла 1992. године и да су учествовали у борбама до ослобађања Кула Града, када су се повукли. У сведочењу сведока Тужилаштва за период до ослобађања Куле Града најмање има чињеница о злочинима, већ о борбама. Скоро све што се ставља на терет проф. др Војиславу Шешељу односи се на догађаје из маја и јуна 1992. године, а у судници је могло да се утврди да тада није било добровољаца Српске радикалне странке. Осујеђен је и покушај Тужилаштва да се у постојећу грађу Тужилаштва која се односи на Зворник преко сведока Тужилаштва путем симбола, изгледа, кокарди, белих орлова, спискова, платних спискова и на други начин догради чињенично стање да су кривична дела чинили и „шешељевци”.

Готово ни један злочин се не везује за ЈНА, а добровољци Српске радикалне странке који су били са ЈНА су отишли из Зворника пре повлачења ЈНА. На овај закључак не може да утиче чињеница што су се нека лица из Малог Зворника и из Лознице самоиницијативно прикључила полицијским снагама и саставу ТО Зворник. Не може неко лице, па макар и члан Српске радикалне странке, тада или касније, да се везује за проф. др Војислава Шешеља или да се за радње тог и таквог лица размишља о некој одговорности проф. др Војислава Шешеља. О искључењу било какве одговорности проф. др Војислава Шешеља довољно је поменути и јавну осуду коју је изрекао поводом „Жутих оса” у августу 1992. године и похвале на рачун акције полицијских снага из Бијељине.

Посебно се мора имати у виду да је локација Зворник обрађена и у пресуди Претресног већа у предмету Крајишник ИТ-00-39-Т од 27. септембра 2006. године, где нема ни једне речи о добровољцима Српске радикалне странке и проф. др Војиславу Шешељу. Мора да се примети да у тој пресуди има навода о „аркановцима”, али не постоји навод о добровољцима Српске радикалне странке да су били заједно са „аркановцима”. Доказ за то су параграфи наведене пресуде од 359 до 374. Мора да се примети да не би било могуће да се преко Крајишника извлачи закључак о наводном

учешћу проф. др Војислава Шешеља у УЗП за Зворник. Готово идентична ситуација је и са пресудама у Београду, где се тачно зна ко је непосредни извршилац кривичних дела која у збиру могу представљати злочин из Статута МКСЈ.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је, није крив. Значи изведени докази, њихова релевантност, поузданост и кредибилитет сведока не доводе до осуђујуће пресуде. У том смислу је важно да ли доказ испуњава услове за закључивање ван разумне сумње. Пошто су докази у ствари сведоци онда је важно да ли је сведок очевитац, учесник у догађају или оружаном сукобу, неко ко је чуо и од кога је чуо, да ли су информације и подаци из времена догађаја или су то накнадна сазнања, да ли је у питању мишљење или лични став без непосредног сазнања, већ резултат система посредног закључивања.

У основи треба тражити да ли у радњама проф. др Војислава Шешеља у том периоду, па и радњама које би могле да се односе на локацију Зворник постоји противправност. Ово је важно јер узрочнопоследични однос између непосредних извршилаца кривичних дела на територији општине Зворник и проф. др Војислава Шешеља не постоји. Осим тога, никако не би могла да се пронађе елементарна веза између непосредних извршилаца кривичних дела и проф. др Војислава Шешеља по основу циља УЗП. Непосредни извршиоци кривичних дела угрожавали су и Србе и пљачкали шта им се нађе, а све то је проф. др Војислав Шешељ јавно осудио. То што су непосредни извршиоци кривичних дела извршили је било предмет судских поступака у релативно кратком временском периоду након извршења кривичних дела, те и ако би се пошло од претпоставке да стварно постоји неки заједнички злочиначки подухват онда се радње непосредних извршилаца кривичних дела никако не могу приписати циљу, нити извући закључак о постојању трећег степена учешћа у УЗП. У том смислу и исељавање муслимана из села Козлук добија другу димензију, пошто они који су формално били власт нису могли да обезбеде безбедност и сигурност у односу на групације које су деловале ван сваке контроле. О карактеру те групе довољно говори да су наставили са криминалним активностима и у Србији након хапшења и протеривања са територије Републике Српске.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1013 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1013, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ

Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Отприлике 30. маја 1992. године група добровољаца СРС/СЧП преузела је заточенике у циглани и приморавала их да краду и пљачкају куће у Зворнику”. (фуснота 306)

2. Резиме за сведока ВС - 1013 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Контекст: Неколико дана пре напада на Зворник, сведок је видео конвоје ЈНА у околини Зворника и чуо да су Срби подигли барикаде на путу између Зворника и Каракаја.

Отприлике у исто време, сведок је на београдској телевизији видео извештај у коме се тврдило да су се „зелене беретке, Курди и муџахедини” концентрисали у Кула Граду, спремајући се за напад на Зворник.

Преузимање власти: Сведок је видео српске снаге које су нападе Зворник ујутро 8. априла 1992. године. Чуо је пуцњаву која је допирала из Каракаја и видео како Срби напредују према Зворнику. Није било пуно отпора. Међутим, српске снаге су остале на прилазима граду, настављајући да пуцају. Сведок мисли да је сврха те пуцњаве била да се људи уплаше и почну да беже, као и да се оправда прича да „муџахедини” контролишу Зворник и да се Срби боре против њих.

Опсада Кула Града: Првог дана напада, сведок је побегао из Кула Града, вратио се у Зворник и поново побегао у Кула Град, где је провео неколико дана. Већ у поподневним часовима 9. априла 1992. године Зворник је био под српском контролом.

У Кула Граду је било око 40 наоружаних људи, али они нису били организовани на војнички начин. Негде средином или крајем априла, српске снаге су заузеле Кула Град уз употребу тенкова, хеликоптера и авиона.

Сведок ће сведочити о смрти Рамба, аркановог зета и о томе како је Аркан погубио 80 муслимана светећи се за Рамбову смрт. Док је био заточен у „Циглани” сведок је био присиљен да пева песму: „Због Рамба, плакале им мајке, умрло је 80 муслимана”.

Бекство: Саставши се са једном групом у Новом Селу, сведок је побегао у правцу Церске. Сведок и остали који су бежали константно су били под ватром минобацача. На крају су наишли на једног младића који им је рекао да је муслиман и понудио да их одведе до слободне територије.

Младић их је одвео до Дома културе у Ораховцу, где је сведока и његове сапутнике у заседи ухватила група Срба с дугим брадама и шубарама с кокардама на њима.

Зворник: Сведока и његове сапутнике су претресли и након тога предали људима у плавим полицијским униформама са српским заставама. Полиција је транспортовала сведока и друге у Зворник. Полицајци су заточенике одвели у СУП. Полиција је наредила сведоку и другим заточеницима да предају документа, сатове, новац и драгоцености. Полицајци су разговарали о томе да ли да заточенике убију одмах или касније.

Фабрика „Стандард”: Након кратког саслушања у СУП, сведока и друге заточенике су одвели у фабрику „Стандард” у Каракају, где су их предали војној полицији. У фабрици „Стандард” сведок је видео 11-12 добровољаца СРС из Краљева, 10 припадника „специјалне војне полиције” из Лознице, војну полицију, извиђачке тимове и војне специјалце.

„Војна полиција” из Лознице по чиновима је била изнад свих осталих и рапортирала је мајору Марку Павловићу и Брани Грујићу. Мајор Марко Павловић је водио напад српских снага на Зворник. Сведок мисли да је Павловић био задужен за ТО из Зворника, а да је Грујић био председник СДС у Зворнику.

Сведок мисли да је групу из Краљева предводио војвода Челе. Други добровољци СРС су били мајор Торо, Пуфта, капетан Зокс, мајор Саша и Сава. Сведок је видео да Торо носи војну књижицу у којој је писало да је он припадник „Шешелјеве војске”. Сведок је чуо да он има и војну књижицу ЈНА.

Током првих пет дана у „Стандарду”, сведоку су претили и вређали га припадници паравојних јединица. Заточенике су изводили из просторија где су држани и они се нису враћали.

Увече 9. маја 1992. године у просторију у којој су држани заточеници ушла је група војника из Лознице. Један од њих носио је траку на рукаву на којој је ћирилицом било написано „војна полиција”. Та група је тукла и вређала заточенике. Наредили су сведоку и другима да напишу све што знају о групи муслимана из Зворника. Док су то радили, заточенике су тукли. У то је био укључен и један војник за кога сведок мисли да је радио за Аркана. Док су војници одлазили, један од припадника групе из Лознице рекао је заточеницима да ће их у подне видети на „Економији”.

Тога дана, војна полиција је спровела сведока и друге у Зворник, где су им дали пропуснице да могу да се крећу околу. Дошла је група из Лознице, узела им пропуснице и показала документ војној полицији у којем је стајало да сведок и други треба да буду заточени на „Економији”. Војна полиција је тада пребацила сведока и друге заточенике на „Економију”.

„Економија”: Сведок је пребачен на „Економију”, где је остао од 9. маја 1992. године до 12. маја 1992. године. Стражари на „Економији” су носили сивомаслинасте униформе ЈНА. Док је био на „Економији”, група из Лознице је редовно тукла заточенике палицама, цевима, штаповима и гуменим цревима. Такође су присиљавали заточенике да туку један другог. Стражари су играли „руски рулет” са заточеницима. Неки од заточеника су током премлаћивања умрли. У једном тренутку, били су присутни и војници из Краљева који су понижавали заточенике током премлаћивања. Једном приликом, припадници групе из Краљева наредили су заточеницима да се свуку, наоштрили своје ножеве и онда извели [REDACTED] како би га претукли.

Другом приликом, неко је дошао како би одвео заточенике на присилни рад. Када му је „војвода Челе” рекао да другде тражи заточенике, овај је одговорио: „Где? Све сте их поклали”.

„Циглана”: Сведок је 12. маја 1992. године пребачен у „Циглану”, где су заточеници били присиљени да раде. Заточеницима је речено да их неће тући и да ће бити плаћени, али ниједно ни друго није било тачно. Стражари су тукли заточенике, присиљавали их да им лижу чизме и певају четничке песме.

Група из Краљева је 30. маја 1992. године преузела надзор над заточеницима у „Циглани” и користила их да пљачкају грађевински материјал и покућство. Српски пљачкаши и њихови сарадници су узели за себе део покрадене робе. Камioni су одвозили украдену робу у правцу Србије. Сведок је чуо од једног од возача камиона да се та роба продаје преко предузећа „Јадар” из Лознице. Сведок је видео да су заточеници који су били присиљени да учествују у пљачки били премлаћени и избодени ножевима.

Сведок ће говорити о својим радним задацима и о томе ко му је наређивао да ради. Једном приликом, морао је да опере неки аутомобил и видео да је пртљажник сав крвав, с траговима који су личили на трагове које остављају људске главе.

Једном приликом, сведок је видео шест аутобуса пуних заточеника који су ишли из правца Зворника за Бијељину. Сведок је касније сазнао да су аутобуси возили 800 људи за Пилицу како би наводно били размењени. Сведок је такође чуо за злостављање заточеника у Дому културе у Челопеку.

Батковић: Група из Лознице, која је преузела контролу над заточеницима најавила је 15. јула 1992. године да ће бити пребачени за Суботицу. Група из Краљева се побунила против тога. На крају су сведок и други заточеници укrcани у аутобусе који су их одвезли за Батковић. У Батковић су одвели 186 заточеника с целог подручја Зворника.

У Батковићу, сведок је срео заточенике који су рекли да су злостављани у Дому културе у Челопеку од стране Зокса, Пуфте и војводе Репића. Сведок је пуштен из Батковића децембра 1992. године.

Параграфи: 12, 15, 16, 17 а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок ВС-1013 [REDACTED] сведочио је под заштитним мерама уз изоблачавање слике и гласа 25 и 26. марта 2008. године.

Сведок је јасно саопштио да је чуо за неки митинг Српске радикалне странке у Малом Зворнику који је одржан 1990. године или 1991. године и за нека гађања. Овај сведок ће бити упамћен по својој претпоставци да је до рата дошло због великог плана Српске академије наука и уметности и доласком у Академнију Добрице Ћосића, Вука Драшковића, проф. др Војислава Шешеља и Боре Ђорђевића, а то повезује и са самоубиством Бранка Ћопића. Овај сведок је купио пушку да би лично био наоружан. Преко овога сведока проф. др Војислав Шешељ је успео да прође кроз најзначајније детаље књиге Химзе Тулића који је описао, како припреме муслимана за оружане сукобе, тако и за стање анархије у муслиманском руководству у Зворнику. Сведок није оспорио наводе из књиге, али је изразио лични став да је вероватно све тачно што је написано, јер има лично уважавање према аутору књиге.

Сведок је потврдио да су борбе за Кула Град биле од 8. априла до 26. априла 1992. године. Сведок је на Кула Граду био дан пре пада Куле Града.

Прво се сведок није сетио, а када му је предочена, сетио се своје изјаве из 1993. године коју је дао муслиманским властима у Бечу. У тој писаној изјави сведок нигде није поменуо неке „шешелевце”, нити проф. др Војислава Шешеља, нити Српску радикалну странку. То је прва изјава сведока и тада је сећање било најсвежије. У тој изјави се наводи војвода Чело из Краљева који не постоји.

У записник је ушло и да је тужилац Мизермајер испитивао Мирослава Вуковића Челета у својству осумњиченог и да је Тужилаштву познато да је Челе у Зворник дошао из бање Јунаковић где је био на лечењу и да је у Зворнику био ангажован на чувању фабрике Глинице. Те 1992. године Челе није био војвода, а на територији општине Зворник је био до 17. маја 1992. године када се повукла ЈНА.

Током саслушања овог сведока расправљено је да ни једно име које сведок помиње да су га мучили, не припада Српској радикалној странци. Прочитане су изјаве које су тиму

одбране дали Жућа, Гогић и Мирослав Вуковић - Челе, ██████████

██████████. Сведок је војводу Челета потпуно погрешно описао (све, а нарочито да Челе храмље), као што је погрешно и код Жуће. Сведок је поновио да никада није тврдио да је Гогић био члан Српска радикалне странке, већ да се то односи на краљевачку групу.

Тврдња сведока да је Драган, звани Торо из Краљева имао црну војну књижицу на којој је писало да је припадник „Шешелеве војске” је обесмислена.

Преко овог сведока судије су имале прилику да чују да постоји књига „Милан Панић мора пасти” у којој се налазе интервјуи из 1992. године. Посебно је прочитан део са конференције за штампу од 6. августа 1992. године.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17 а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б. Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1015 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1015, ██████████ није планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се нешто доказати.

2. Резиме за сведока ВС - 1015 ██████████

Основни подаци: ██████████.

Контекст: Сведок је живео у селу ██████████. Према попису из 1991. године у селу је живело 75% Срба и 25% муслимана. Етничке заједнице ██████████ су живеле у миру.

Сведок је преко Радио Зворника чуо да су „аркановци” напали Бијељину марта или априла 1992. године. Убрзо након тога, Срби су успоставили контролне пунктове на

мостовима преко Дрине и на местима где су се подручја настањена Србима граничила с подручјима настањеним муслиманима. Сви муслимани су проверавани.

Два дана пре напада на Зворник, сведок и његова породица су покушавали да се одвезу у Србију. Двојица Срба су им онемогућила пролаз кроз Зворник. Сведок је оставио свој аутомобил и, захваљујући везама с локалним Србима, прешао је Дрину чамцем који је обично коришћен да превезе Србе који су желели да напусте Босну.

Након преузимања власти: Сведок је 10. априла 1992. године чуо преко Радио Зворника да је безбедно вратити се. Сведок се вратио [REDACTED], где је чуо да га тражи српска полиција. Сведок је чуо да муслимани морају да предају све своје наоружање и отишао је у полицијску станицу да то учини.

Током наредних недеља, муслиманима је постало тешко да се слободно крећу и сведок је видео Србе који су долазили на то подручје из других места.

Заточење: На дан 7. маја 1992. године три Србина, [REDACTED], [REDACTED], заробили су сведока, [REDACTED]. Уз употребу оружја, присиљени су да се укрцају у комби у којем је било мрља од крви. Срби су их одвезли до оближњег кафића да покупе другу двојицу Срба, који су им, по мишљењу сведока, дали наређење да ухапсе њега [REDACTED]. Једног од ове двојице Срба су ословљавали с „војвода”. Комби је прошао барикаду близу Дома културе у Челопеку. Око барикаде сведок је видео тенкове ЈНА. Сведока [REDACTED] су одвезли на пољопривредно добро „Економија”, где су их чували људи у униформама ЈНА:

„Економија”: Сведока [REDACTED] су кратко испитивали, а онда су им двојица људи узела пертле, ручне сатове и каишеве. Та двојица су се звала Пиварски и Саша. Сведока [REDACTED] су сместили у просторију са 17-18 других мушкараца који су били у модрицама и видно уплашени. Група „шешелеваца” из Краљева, укључујући Пуфту, Саву, Сашу и Зокса, редовно је долазила да туче заточенике. Група „специјалне полиције” из Лознице, укључујући човека који се презивао Гогић, такође их је тукла. Сведоку је речено да је [REDACTED] содомизовао Зокс.

Једном приликом, Зокс је извео сведока из просторије у којој је био заточен, након чега му је наређено да одговара на питања која је постављао војвода, исти човек који је био у комбију када су заробили сведока. Војвода му је постављао питања о Србима који су продавали оружје муслиманима, док га је Зокс тукао. Војвода му је претио да ће силовати чланове његове породице. [REDACTED] су такође извели да би га исто тако претукли и он је убрзо након тога преминуо. [REDACTED]

Једном другом приликом, заточеницима је наређено да се моле, док војвода одлучи ко ће остати жив, а ко ће бити убијен. Након пет минута ушао је војвода, који је на глави имао шубару с кокардом. Изјавио је да ће бити поштеђени и послати у „Циглану” на рад. Војвода је користио речи које се обично користе у Србији, а не у Босни. На крају је дошао „капетан Нишки”, вођа групе „шешелеваца”, који је одабрао групу која је требала да буде пребачена у „Циглану”. Сведок је био у тој групи. Док је био у заточеништву, сведок је видео како и друге доводе на „Економију”, од којих је барем једну групу довео Пиварски.

„Циглана”: У „Циглани” су стражари сведоку и другим заточеницима око рукава ставили белу траку како би их разликовали од српских радника. Радили су у сменама од по четири сата на производњи цигала. Док је боравио у „Циглани”, сведоку и другим заточеницима су такође наређивали да иду у Зворник и Козлук у пљачку. Те пљачкашке мисије су обично предводили Мајо, Драган, Торо, Зокс, Пуфта, Саша и други за које сведок мисли да су били „шешелевци”. Они су углавном пљачкали муслиманске куће. Опљачкане ствари су на крају упућиване у Србију.

Једном приликом, Пуфта је наредио [REDACTED] да уклони тетовирани полумесец с руке. Он је покушао да га спали шибицама, али то није успело. Пуфта га је на крају одсекао. Пуфта је такође убио једног другог заточеника. Једном приликом, сведок је у „Циглани” видео како је један заточеник насмрт премлаћен.

Док је био у „Циглани”, сведок је од других сазнао за злостављање заточеника у Дому културе у Челопеку и о великом броју људи који су били заточени у Школском центру у Каракају. Сведок је чуо да су локални Срби тукли и понижавали друге заточенике. Сведок је 1. јуна 1992. године видео велике камионе пуне старих муслимана и муслиманки који су прошли поред „Циглане” у правцу Зворника. Убрзо након тога, видео је како се исти камиони враћају празни у супротном смеру.

На дан 2. јула 1992. године специјална полиција из Лознице је у Циглани заменила краљевачку групу (Торо, Зокс, Саша и др.). У то време, сведок је стекао утисак да су локалне српске власти из Зворника оствариле пуну контролу над градом и да више нису желеле присуство „шешелеваца”. Специјална полиција из Лознице је наставила с пљачком коју су претходно спроводили „шешелевци”. Локалним Србима из Зворника је било дозвољено да долазе у „Циглану” и понижавају заточенике несрбе. На дан 15. јула 1992. године сведок је био присиљен да учествује у пљачки [REDACTED]. Приметио је да су се у већину муслиманских кућа, па и у његову, уселили Срби.

Батковић: Сведок је 15. јула 1992. године пребачен за Батковић. У Батковићу је било 86 заточеника из Дома културе у Челопеку. Они су сведоку причали о злочинима почињеним у Челопеку.

Сведок је на крају размењен из Батковића.

Параграфи: 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења:

Сведок ВС-1015 ██████████ сведочио је 27. марта 2008. године под заштитним мерама уз изобличавање слике и гласа. ██████████
██████████

Сведок се није сетио своје изјаве дате муслиманским властима 22. децембра 1993. године, након пуштања из Батковића, а касније се сетио. Изјава је одударала од оних које је дао истражитељима Тужилаштва. Преко овог сведока разрешена је дилема покушаја да се преко различитих сведока војвода одреди као да је то Челе и тако пронађе нека веза са проф. др Војиславом Шешељем. Овај сведок је претерао са убацивањем приче о шешељевим диверзантским јединицама. Овај сведок је инструментализован и његово сведочење не одговара првој изјави из 1993. године.

4. Сажетак сведочења:

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б. Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1014 ФАДИЛ КОПИЋ

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1014, Фадил Копић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Поред тога, било је случајева масовног притварања у заточеничким објектима у суровим условима, где су многи несрби премлаћивани, мучени и убијани”. (фуснота 300)

„Отприлике 30. маја 1992. године група добровољаца СРС/СЧП преузела је заточенике у циглани и приморавала их да краду и пљачкају куће у Зворнику”. (фуснота 306)

2. Резиме за сведока ВС - 1014 Фадил Копић

Основни подаци: мушкарац, муслиман.

Контекст: Сведока и десетак других мушкараца је 5. маја 1992. године заробило неколико полицајаца док су покушавали да побегну према слободној територији.

Сведок и његови сапутници су одведени у српско село Видовићи. Сведок је видео мушкараце у цивилној, полицијској и војној одећи. Заточенике су претресли и одузели су им новац, документа, ручне сатове и злато. Заточеницима је наређено да легну на под, а онда су их тукли. Један од оних који их је заточио, старији човек с шубаром и дугом брадом, рекао је да ће побити заточенике. Један други је рекао да имају наређење да заточенике одведу у Зворник. Полицајци су везали руке заточеницима и укрцали су их у камион који је кренуо у правцу Зворника.

Камион се зауставио у фабрици „Алхос” у Каракају, где су полицајци који су их заточили разговарали са српским војницима у сивомаслинастим униформама. Камион се затим зауставио у згради СУП-а у Зворнику. У СУП-у су заточенике појединачно испитивали о њиховом пореклу и претили им.

„Економија”: Сведока и друге заточенике су онда одвели на пољопривредно добро „Економија” у Каракају, где су их чували људи који су носили сивомаслинасте ЈНА униформе. Сведок је смештен у просторију која је била сва од бетона и по којој је било мрља од крви. Током првих неколико дана, сведок није имао лежај. Касније су донели сламу и картоне. Добијали су два obroка дневно, али не и сапун и пешкире. Неки од стражара би дозвољавали заточеницима да користе нужник.

Током тог периода заточеништва, једна група људи у маскирним униформама дошла је у просторију да туче заточенике. Себе су називали „Белим орловима”. Сваки од тих људи имао је барем по три пиштоља, аутоматско оружје и нож у чизми. Претили су, вређали и псовали заточенике и њиховог председника. Глорификовали су свог вођу, проф. др Војислава Шешеља, и према ономе што су рекли сведоку изгледа да су одговарали лично Шешељу. Сведок је касније сазнао да су ти људи били из Краљева. У групи су били следећи: Мајор, Драган Торо, Зокс, Пуфта, Саво и Репак.

Неколико дана након тога, сведоку се придружило још заточеника из фабрике „Стандард” у Каракају. Њих је такође тукла група из Краљева и група од пет-шест војних полицајаца из Лознице. На основу онога што су рекли људи из Лознице, сведок је стекао утисак да они директно одговарају Шешељу. Тим људима се касније придружио Пиварски, који је такође учествовао у премлаћивању.

Нови заточеници би стизали, а други одлазили. У једном тренутку, на „Економији” је било 40 заточеника. Све заточенике су више пута тукли људи из Лознице и Краљева. Сведок је видео како је један заточеник сексуално злостављан, а затим убијен. Стражари нису предузели ништа да то спрече. Локалним Србима из Зворника је било дозвољено да злостављају заточенике.

Једном приликом, Нишки, један од људи из Лознице, постројио је заточенике и одабрао је оне који су били физички у најбољем стању. Одабрану групу су укрцали у камион и одвели до фабрике цигала „Нови извор”, такође познатој као „Циглана”.

Пиварски је пришао сведоку и питао га да ли може да плати да га пусте или размене. Сведок није могао да пронађе своју породицу, али је понудио 700 ДМ које је пажљиво сакрио. Пиварски је узео новац, али сведока нису пустили. Наредног дана је дошао Нишки и рекао је сведоку да га не могу пустити, али да ће га одвести у други логор где не туку заточенике.

„Циглана”: Сведока су тада одвели у „Циглану”. Тамо су га присилили да ради с људима из Лознице и Краљева, односно да пљачкају празне муслиманске куће у Зворнику и оближњим селима. Опљачкана роба превожена је камионима преко Дрине у Србију. Други заточеници у „Циглани” су радили на производњи цигала.

Касније је и у „Циглани” започело премлаћивање. Док је био у „Циглани”, сведок је упознао људе који су били заточени у Дому културе у Челопеку и тамо мучени.

Батковић: Средином или крајем јула, сведок је пребачен за Батковић. Санитарни услови су били грозни, а хране је било мало. Заточенике су тукли, а старије заточенике и децу су скривали кад год би МКЦК посећивао логор.

Параграфи: 12, 14, 15, 16, 17а, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок ВС-1014 Фадил Копић сведочио је viva voce 9. априла 2008. године по правилу 92тер. [REDACTED]

Поучени ранијим примерима сведочења по правилу 92тер судије су констатовале да постоји разлика између новијих изјава овог сведока и оне коју је дао 1993. године, а у тој првој изјави никада није поменуо „шешелевце”. Преко других сведока је прилично разјашњено ко су ти који су ословљавани као Краљевачка и Лозничка група и да они немају никакве везе са Српском радикалном странком нити са проф. др Војиславом Шешељем. Очигледно је да је и овај сведок припремљен да своју тврдњу о наводно „шешелевцима” извлачи на основу наводно њиховог признања, односно да су му се они као такви представили. Уосталом за све сведоке поводом локације Зворник карактеристично је да у својим првим изјавама никада нису помињали Српску радикалну странку, нити проф. др Војислава Шешеља, а како се приближавало суђење напрасно су се сетили да су то „шешелевци”, ако не на основу униформе и браде, онда тако што су им мучитељи признали или су се наводно хвалили да су шешелевци.

Овај сведок је наводно пао у заточеништво „шешелеваца” након ослобађања Куле Града, а судијама је јасно да након 26. априла 1992. године није било ни једног добровоца Српске радикалне странке на територији Зворника.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 14, 15, 16, 17а, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1062 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1062, ██████████ је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Власт у граду Зворнику преузета је између 8. и 9. априла 1992. године кад су српске снаге, укључујући „аркановце”, (фуснота 286) добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције напали и заузели град”. (фуснота 287)

„Власт у граду Зворнику преузета је између 8 и 9. априла 1992. године кад су српске снаге, укључујући „аркановце”, добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције напали и заузели град. Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије као и српског ТО из Лознице. Током преузимања власти погинуо је велики број цивила несрба”. (фуснота 290)

„У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, (фуснота 303) а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”. (фуснота 304)

2. Резиме за сведока ВС-1062 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Контекст: Прве назнаке да ће се рат проширити на Зворник појавиле су се неколико дана пре напада на ову општину уз пуцњаву из лаког наоружања из Малог Зворника и долазак тенкова на то подручје.

У Малом Зворнику је 8. априла 1992. године одржан састанак између Аркана, који је представљао Србе и [REDACTED], који је представљао босанске муслимане. Након састанка, Капицић је рекао сведокињи да је ситуација тешка и да треба да напусти Зворник.

Напад на Зворник: На дан 8. априла Зворник је гранатиран из Малог Зворника. Сведокиња и други људи из њеног стамбеног блока склонили су се у подрум. У подруму је било око 12 мушкараца, 15-16 жена, троје деце и две бебе. Нико није био наоружан.

Ујутру 9. априла 1992. године група војника у маскирним униформама упала је у подрум. [REDACTED]. Војници су претресли људе тражећи оружје, али га нису пронашли. Војници су одвојили мушкарце и дечаке од жена [REDACTED] и постројили их уза зид. Сведокиња је чула пуцњаву с места где су мушкарци постројени и мисли да су они погубљени. Сведокиња је чула од других да су видели тела мушкараца на месту где су раније били сакупљени.

СУП: Сведокиња и друге жене су одведене у зграду СУП. На путу, виделе су тела неколико муслимана и чуле гласну четничку музику. Сведокињу и остале су сместили у библиотеку близу зграде СУП, где их је злостављала група људи који су се представили као „шешелевци”. Ти мушкарци су тврдили да су „добри момци”, али сведокиња сматра да су „шешелевци” учествовали у погубљењу које се догодило у подруму.

Дошао је Аркан који је рекао да ће доћи аутобуси да их пребаце. Сведокињу и друге жене су одвезли у Бању Ковиљачу у Србији. Док су се возили кроз Зворник, сведокиња је видела много лешева.

Повратак у Зворник: Након недељу дана, сведокиња и друге муслиманке су се вратиле у Зворник и она је разговарала с Драганом Николићем како би сазнала нешто о својој породици. Он им је рекао да иду кући.

Сведокиња је отишла на разговор с Грујићем, српским председником општине, који им је рекао да им не може помоћи и да у Зворнику нема више места за муслимане.

Сведокиња се вратила у свој стамбени блок. На месту на коме је последњи пут видела мушкарце из подрума, видела је капу свога супруга и једну патику свога сина умрљане крвљу. По зиду је било крви и рупа од метака. На земљи, сведокиња је видела више чаура и три-четири жице за гаротирање.

Параграфи: 12, 15, 16, 17а, 17и, 18, 22, 27, 28.

Тачке: 1, 2, 3, 4, 10, 11.

3. Саджај сведочења

Сведок ВС-1062 [REDACTED] је сведочила 10. априла 2008. године под псеудонимом и уз изобличавање слике и гласа. Често је суђење прелазило на полузатворену седницу. Многе детаље из Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва и резимеа сведочења за овог сведока она није потврдила током саслушања. Злостављање од стране „шешелеваца” није ни покушала да опише, а јасно је изјавила да су „аркановци” учествовали у погубљењу. Ту се појављује и проблем што никакво погубљење није било у подруму, нити склоништу. Код овог сведока је карактеристично да због нескривене мржње и жеље да по сваку цену окриви проф. др Војислава Шешеља она није желела да потврди да у њеним првим изјавама нигде није поменула „шешелевце”. Мржњу није скривала и током саслушања готово да ни једном се није окренула према проф. др Војиславу Шешељу, а стално је гледала у правцу Тужилаштва. Она чак није признала ни потпис на очигледно својој изјави коју је дала органима Босне и Херцеговине 3. фебруара 2003. године, а коју је Тужилаштво доставило проф. др Војиславу Шешељу. Зато је проф. др Војислав Шешељ прекинуо унакрсно испитивање, а судије су бесно покушавале да изгледе ову ситуацију очигледно лажног оптуживања проф. др Војислава Шешеља. [REDACTED]

Важно је да „шешелевце” није ни поменула у првој изјави.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17а, 17и, 18, 22, 27, 28, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 10, 11, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1065 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1065, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ

Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Напад је избршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије (фуснота 288) као и српског ТО из Лознице”. (фуснота 289)

„Током следећих недеља српске снаге, укључујући „аркановце”, припаднике ЈНА и добровољце СРС/СЧП, заузеле су и друге општине”. (фуснота 293)

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику (фуснота 296) - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”. (фуснота 299)

„Поред тога, било је случајева масовног притварања у заточеничким објектима у суровим условима, где су многи несрби премлаћивани, мучени и убијани”. (фуснота 300)

„У Дому културе у Челопеку српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, присиљавале су мушкарце муслимане на блудне радње”. (фуснота 301)

„У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, (фуснота 303) а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”. (фуснота 304)

2. Резиме сведочења сведока ВС - 1065 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED].

Контекст: Сведок ће изнети да су односи Срба и муслимана у Зворнику били добри до неколико месеци пре рата. У априлу 1992. године сељани су одржали протестни митинг да би дали подршку миру и након митинга су основали кризни штаб како би организовали своју одбрану. Наредног дана, сведок је чуо да су Срби у Зворнику подигли барикаде и да је започео рат. Међутим, у селу сведока ништа се није дешавало.

Током месеца који је предходио нападу на Зворник, сведок је видео артиљерију и тенкове на српској страни мостова у околини Зворника.

Преузимање власти: Српска полиција је 8. априла 1992. године блокирала пут између Каракаја и Зворника. У року од два дана, Срби су заузели Зворник. Сведок је био у селу Дивич које је остало под локалном контролом. Током маја, мајор Марко Павловић се више пута састајао с Кризним штабом Дивича, покушавајући да их убеди да предају своје оружје.

Негде током маја 1992. године Срби су напали Дивич. Сведок је видео српске војнике како претражују куће у потрази за оружјем. Првобитно је село контролисала полиција из Зворника, која је према цивилима лепо поступала. Негде око 20. маја 1992. године војска је заменила зворничку полицију. На дан 26. маја 1992. године српски војници су дали цивилном становништву два сата да се укрцају у аутобусе и оду из села. Сведок је видео како се отприлике 500 људи укрцало у 11 аутобуса.

Челопек: Након што су их држали у тим аутобусима скоро цео дан, сведок и други цивили стигли су у Зворник. Мушкарцима је наређено да се искрцају из аутобуса, након чега су их одвели на фудбалски терен, где су војно способне мушкарце одвојили од осталих. Сведок и 173 других мушкараца су присилили да остану док су други отишли. Касније су те мушкарце одвели до рудника „Нови извор” и сместили их у једну просторију у којој је било места само за стајање. Након неколико дана, сведок и других 161 муслиман су укрцани у аутобусе и одведени у Дом културе у Челопеку. Сведок је тамо био заточен месец дана. Током тог периода, било је углавном мало хране, а приступ нужницима је био ограничен. Војници су наредили сведоку и другим заточеницима да предају каишеве, пертле, документа и друге ствари. Заточеницима су касније наредили да направе списак својих имена са именима очева. Сведок мисли да је групу која их је заробила водио Душан Вучковић звани Репић. Репић је носио шубару с кокардом. Говорио је дијалектом који се говори у Србији и носио дугачак нож.

Сведоку и другима су постављали питања о оружју и локацији појединих људи. Једном приликом, Репић је испитивао групу заточеника док су их други Срби ударали рукама и ногама. Једном другом приликом, Зока је извео неколико заточеника и убио их

из ватреног оружја. Након тога је рекао да ће сваки десети човек бити убијен уколико не буду одговарали на питања.

Сведок је приметио да Репић и Зока командују двома различитим групама људи. Једна група је била из Лознице, у Србији. Обе групе су мучиле заточенике. Присљавали су заточенике да [REDACTED] певају српске песме, да имају орални секс један с другим [REDACTED]

[REDACTED] Претили су заточеницима, насртали на њих и убијали их, тукли су их и боли ножевима и пуцали на њих из ватреног оружја. Присљавали су сведока и друге заточенике да односе тела и чисте крв. Током тог периода, Срби су стално тражили новац. На дан 26. јуна 1992. године Репић је из ватреног оружја убио 20 и ранио још 22 људи. На дан 27. јуна 1992. године сведока и друге заточенике одвели су у затвор у Зворнику.

Батковић: На дан 17. јула 1992. године сведока и друге заточенике су одвели у Батковић на присилни рад. Живели су у шаторима отприлике месец дана пре него што су их преселили у хангаре. Током присилног рада умрло је неколико заточеника.

Параграфи: 12, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32.

Тачке: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Овај сведок је сведочио са заштитним мерама 22. априла 2008. године. [REDACTED]

[REDACTED] Сведок је био жртва мучења од 26. маја 1992. године. проф. др Војислав Шешелъ сведока није унакрсно испитивао, јер је његова основна теза да после 26. априла 1992. године на територији општине Зворник није било добровољаца Српске радикалне странке, а сведок ни једном речју није чак ни указао на евентуалну везу између проф. др Војислава Шешелъа и добровољава Српске радикалне странке са „Жутим осама”.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1106 АСИМ АЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1106, Асим Алић није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС - 1106 Асим Алић

Основни подаци: мушкарац, муслиман, у време наведених догађаја био је полицајац у Зворнику.

Догађаји у Зворнику пре избијања рата: Српско становништво је почело да се исељава из Зворника отприлике две недеље пре напада на тај град. Са собом су носили све вредне ствари. Сведок је упитао своје колеге Србе шта се дешава, али му они на то нису дали уверљив одговор. Сведок ће говорити о томе како су војници ЈНА, када би на путу за фронт пролазили кроз Зворник и околно подручје, пуцали у намери да заплаше становништво. Прве барикаде подигнуте су у ноћи између 5 и 6. априла 1992. године. Српске снаге су потпуно затвориле приступе Зворнику, тако да сведок није могао да обилази разне полицијске станице у Зворнику. Он је могао с њима да буде у вези само преко телефона. Дана 6. априла 1992. године Зворник су напустили сви полицајци Срби и преместили се у фабрику „Алхос” у Каракају. Сведок је постао шеф полиције у Зворнику због тога што је он, једноставно, имао највиши чин међу онима који су остали. Српски полицајци су у Каракај са собом понели готово сву опрему. Опрему коју нису могли да понесу уништили су.

Аркан је ујутро 7. априла 1992. године тражио да у хотел „Језеро” у Малом Зворнику дођу два представника муслимана и два представника Срба. Сведок је чуо да је Аркан сву четворицу ишамарао. Аркан је једном од тих представника муслимана запретио пиштољем и ножем како би га приморао да потпише изјаву да се у Зворнику налази 7.000 припадника „зелених беретки” и да су они дошли да отерају српско становништво. Касније је Аркан издао ултиматум да се све оружје преда ТО наредног јутра, иначе ће Зворник бити нападнут.

Хапшење четворице Срба на дан када је извршен напад, рано ујутро: Дана 8. априла 1992. године око један сат ујутро, ухапшена су четворица Срба који су дошли у Зворник. Сведок је лично с њима обавио разговоре. Двојица су била браћа и показала су своје исправе по којима је видео да су припадници Српског четничког покрета. Надимци су им били Жућо и Репић. Друга двојица су били „аркановци”. Сведок је одузео сву опрему

коју су носили и ставио је на сто. Имали су аутоматске пушке, пиштоље, компас ножеве типа Рамбо, специјалне жице за давлeње, итд. Били су обучени у маскирне униформе специјалних снага ЈНА с упртачима, а на рукама су носили рукавице без прстију. Имали су и вунене капе с прорезима за очи и војне чизме. Та двојица „шешелјеваца” су на рукама носила ознаке Српског четничког покрета. Поменута двојица „аркановаца” су такође имала ознаке на рукавима, али се сведок не сећа какве. Сведок их је раздвојио, сваког од њих ставио у засебну просторију и онда с њима обавио разговоре. Та четворица су рекла сведоку да су преко српске телевизије сазнали да су Срби у Зворнику у опасности. У Зворник су дошли добровољно да заштите српски народ. Речено им је да муслимани у Зворнику злостављају и убијају Србе, силују Српкиње, спаљују српске куће итд. Сведок их је упитао да ли су утврдили да су те информације тачне. Они су признали да их је завела пропаганда, али сведок мисли да су они то рекли само зато што су се плашили. Признали су да им је наложено да се јаве неким људима из зворничког СДС, који су били стационирани у хотелу „Језеро” у Малом Зворнику. Они су споменули и мајора ЈНА Марка Павловића. Рекли су да су се изгубили и да су случајно возилом дошли на босанску територију. Сведок ће сведочити о томе да је мајор Павловић неколико пута звао након што су ти људи ухапшени и током њиховог испитивања, наводећи да је један од ухапшених веома важан српским снагама. Сведок је касније, након што су та четворица Срба пуштена, из изјава људи које су држали у заточеничком логору у „Циглани” сазнао да су поменута четворица ухапшених највише злостављала, мучила и убијала заточенике муслимане.

Напад на Зворник: Сведок ће навести да су Срби почели да гранатирају Зворник 8. априла 1992. године око 10:00 часова. Гађали су све важне објекте у Зворнику и центар града, где је живела већина становника. Муслиманске снаге нису имале чиме да се одупру, па су се око 21:00 часова повукле у правцу Кула Града.

Параграфи: 5, 6, 7, 8, 10г, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведочио је viva voce 15, 20 и 21. маја 2008. године. Сведок је до октобра 1991. године био полицајац у Београду и потврдио је да је 10 до 20 пута учествовао у хапшењу проф. др Војислава Шешелја у Београду. То је драгоцено јер се негира теза Тужилаштва да је проф. др Војислав Шешелј био учесник у УЗП пре августа 1991. године. Први пут се чула и теза да је било планирано хапшење проф. др Војислава Шешелја на путу за Братунац

почетком 1992. године по налогу полиције из Тузле да не би одржао говор у Братунцу. Сведок је објаснио шта значи превентивно хапшење?

Објашњено је да је Српска радикална странка имала своје организационе делове у Бањалуци и Бијељини и да митинга у Босни и Херцеговини није ни било, а поготово да није ни постојала могућност да се то одржи у Братунцу. Сведок је потврдио, како рече нажалост, да и данас проф. др Војислав Шешељ има присталица и симпатизера у Тузли. Сведок је потврдио да је у Зворнику било симпатизера и присталица, а да није било чланова нити одбора Српске радикалне странке. Констатовано је и да проф. др Војиславу Шешељу нису предате две изјаве које је сведок дао Тужилаштву у периоду пре него што је сведочио у Београду.

Расправљен је и први оружани сукоб у селу Сапна 5. априла 1992. године, погибија заставника и једног мештанина и претња Обреновића да, ако се не пусте заробљени војници да ће сравнити село са земљом. Пуковник Тачић је 6. априла 1992. године ултимативно тражио да се преда комплетно наоружање у поседу општине Зворник. Сведок је испричао бајку како је он колима са пункта превезао Тачића до општине на састанак, што није тачно, али је на тај начин признао да су муслимани имали барикаде и да су муслимански криминалци били наоружани.

Током напада, како то сведок наводи, а противи се употреби речи сукоб, нико од полицајаца са муслиманске стране није погинуо, што одговара и изјави [REDACTED] [REDACTED] пошто су сви побегли.

Проф. др Војислав Шешељ је потврдио да су из Београда дошла два аутобуса добровољаца Српске радикалне странке пре почетка оружаног сукоба. Сведок је покушао да избегне „аркановце”, али је потврдио да су они држали барикаду код Каракаја и да је ЈНА држала четири важне тачке на ширем подручју Зворника и да је ЈНА мобилисала резервисте, претежно Србе, са територије Зворника, с обзиром да се муслимани нису одазивали на позиве по налогу Алије Изетбеговића.

Сведоку је предочена изјава [REDACTED] [REDACTED] сведок радио на формирању муслиманских оружаних снага, што сведок није признао, и да су у полицијској станици одржана два састанка Кризног штаба у оквиру СДА, што је сведок потврдио. Сведок је потврдио да су се муслимани наоружали из магацина полиције и да су наводно обили магацин, а да им он није давао оружје.

Сведок је оспорио да је учествовао у формирању патриотске лиге, али је потврдио да постоји нека табла, за коју [REDACTED] наводи у изјави да је споменик, у селу Годуш у знак формирања патриотске лиге октобра 1991. године. Сведок је побегао из Зворника у

Тузлу и вратио се 22. маја 1992. године у нову општину Сапна, где је учествовао у протеривању и убијању Срба из околних села. На питање судије, сведок је потврдио да је муслиманска војска очистила та српска села и да није било у његовој надлежности да спроводи истраживања и да подноси кривичне пријаве. Сведок је компромитован и да се као полицајац бави незаконитим пословима и да је сада суспендован са посла у Тузли.

Сведок је погрешно описао изглед карте СЧП који је наводно пронађен код Жуће и Репића који су ухапшени 6. на 7. април 1992. године на муслиманској барикади у Каракају. Током саслушања остао је запажен важан детаљ да су претходних дана аутобусима дошли „шешелјевци” и „аркановци”, те није јасно како су два „шешелјевца” и два „аркановца” могла да буду у истим колима?

Уведен је и извештај полиције из Бијељине, у потпису Аднан, од 20. јула 1992. године о деловању три паравојне групе не територији општине Зворник које се баве криминалом. Документ садржи податке о саставу групе, у којој је већина са територије општине Зворник, уз констатацију да „Жућа” није члан Српске радикалне странке. Сведоку је познато и да су припадници „Жутих оса” малтретирали и Србе.

Сведок је потврдио да су долазили представници виших полицијских тела поводом ситуације у полицијској станици у Зворнику. Када се полиција поделила, у муслиманској полицији је остао један Србин који је истеран из станице.

Сведок је компромитован и документом Миливоја Иванишевића да је учествовао у нападу на село Рожањ 2. јула 1992. године када су побијени Срби, а тада је био на челу полицијске станице у Сапни. Изјавама Тачића, Жуће и Миливоја Дукића уништен је кредибилитет овог сведока.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 10г, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

[Redacted text block]

Параграфи: 12, 15, 16, 17 а, а7б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

[Redacted text block]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17 а, а7б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1064 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1064, [REDACTED] није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС - 1064 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]
[REDACTED]

Догађаји у Дрињачи: Сведок ће сведочити о порасту напетости између Срба и муслимана на подручју Дрињаче до избора 1990. године и догађаја који су уследили. Говориће о наоружавању Срба, који су хтели да остану у Југославији. Муслимани су чували своја села, као што су Костирјево и Дрињача како би се заштитили, међутим, уопштено говорећи, они су имали само неколико ловачких пушака (мада је неколико појединаца успело да купи друго оружје на црној берзи).

Негде током фебруара/марта 1992. године сведок је био у згради општине у Зворнику, где је случајно чуо једног човека у униформи резерviste како каже да је припадник српске војске која се налази у Чelopeку. Средином марта сведок је чуо да су Срби успоставили своју полицију у Зворнику, да су прогласили Зворник српском општином и да се припремају да нападну Зворник уз помоћ ЈНА.

Почетком априла, Зворник су напали и заузели Срби. Муслимани су се повукли у Кула Град, све док Срби 26. априла нису заузели Кула Град. Срби су тада захтевали да се сви сељани, муслимани предају. Оног дана када је пао Кула Град, извесни Љубиша Петровић, српски полицајац, дошао је у Костирјево и Дрињачу и пренео је поруку да сељани треба да предају своје оружје. У складу с тим, 29. априла у Дрињачу је дошао мајор Марко Павловић с неколико бивших војника ЈНА и неколико припадника паравојних снага и надзирао предају свих ловачких пушака које су имали муслимани. На тенковима ЈНА су биле југословенске заставе. Павловић је сељанима обећао пуну безбедност. Након тога, људе из Костирјева који су отишли на посао претукли су Срби, а затим су послати кући. Људи су се уплашили и почели да бораве у шуми, уместо у кући.

На дан 30. маја пљуштала је киша, тако да се већина сељана вратила у село. Сведок је преко српског радија чуо да на то подручје долазе војници и да сељани према њима треба да се односе с поштовањем. Негде око 10 часова, два војна камиона пуна војника

ушла су у село. Војници су опколили село и почели да пуцају у ваздух. Војници су били добро наоружани и носили су и маскирне и СМБ униформе ЈНА. Војници су окупили сељане испред куће [REDACTED] у центру села.

Било је тамо око 150 несрба, мушкараца, жена и деце и војници су почели да их туку и псују. Држали су их испред [REDACTED] куће отприлике до поднева, када је официр који је командовао добио наређење преко радија да их одведе у Дом културе у Дрињачи, који је био удаљен отприлике један километар. Спровели су их војници који су им рекли да ће их убити уколико покушају да побегну. Одвели су их у Дом културе у Дрињачи, где су касније такође, доведени људи из околних села као што су Сопотник и Девања. Неки од комшија сведока српске националности били су наоружани и у униформама ЈНА.

Један официр, за кога је сведок после сазнао да је поручник ЈНА Бранко Студени, ушао је и наредио да жене и деца изађу. Пребројани су мушкарци, којих је укупно било 91. Студени им је рекао да „нису криви ни за шта” и да ће бити размењени за Србе из Зенице. Пре него што је Студен отишао, рекао им је да ће доћи неки специјалци и да ће им постављати нека војна питања. Петнаест минута након што је Студени отишао, дошли су припадници паравојних снага и сведок је препознао да су то „аркановци” на основу униформи које су носили.

Било је око шест „аркановаца” и они су понижавали муслиманске заточенике присиљавајући их да се моле као хришћани и да певају српске песме. Многе су одвукли на бину и жестоко тукли гвозденим шипкама и штаповима. „Аркановци” су рекли заточеницима да су муслимани и да им нико неће помоћи: ни Изетбеговић, ни Бутрос Бутрос Гали из УН.

Људе су тукли док нису могли да ходају. Оне који би пали у несвест, поливали би водом да се освесте. На овај страشان начин претучено је 30 људи. Једног су на бини изболи ножем. Један је молио да га убију јер су га толико јако тукли. Један други човек је изгледао као да су га мучили струјом. То мучење је трајало око четири сата. Тада је та група „аркановаца” отишла.

Отприлике 30 минута касније, ушла је друга група обучена у четничке униформе. На капама су имали беле орлове и кокарде. Ти људи су тражили 10 добровољаца, које су претукли пре него што су их извели напоље. Сведок је чуо рафале и претпоставио је да су почели да убијају људе.

Тај поступак је поновљен неколико пута, док није изведена сведокова група. У том тренутку остало их је мање од пола. Напољу је група од пет људи пуцала на њих 10. Сведок је рањен и на њега су поново пуцали како би га докрајчили.

Када су Срби отишли унутра да би извели још људи, и поред тога што је био окружен људским лешевима, сведок је успео да се подигне и крене према свом селу. Видео је око 20 мртвих на простору школе која се налазила из Дома културе. Након извесног времена, сведок се зауставио у шуми како би се одморио и чуо је још око четири рафала који су допирали из правца Дома културе.

Сведок мисли да је око 88 људи погубљено испред Дома културе у Дрињачи, укључујући његовог оца и три брата. Приликом ексхумације на локацији Рамин Гроб/Глумина, сведок је идентификовао свог оца и тројицу браће. Сведок ће навести 52 човека за које се сећа да су погубљени код Дома културе у Дрињачи. Куће Муслимана у Костирјеву и Дрињачи су, осим тога, запаљене. Сведок мисли да је српски план био да се поубијају сви муслимани - мушкарци на подручју Зворника, да се муслиманске жене и деца пребаце на подручје Тузле и да се њихове куће униште како би се избрисао сваки траг да су муслимани живели у Зворнику.

Параграфи: 12, 14, 15, 16, 17а, 17ц, 17д, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26.

Тачке: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

3. Садржај сведочења

Сведок је седочио *viva voce* 25. јуна 2008. године уз заштитне мере. Сведок је сведочио и у предмету Милошевић и дао је две изјаве истражитељима Тужилаштва и нигде није поменуо „шешелевце”. Сведок прави јасну разлику између „аркановаца” и свега другог што наводи као четници. Током унакрсног испитивања постављено је поред овог питања зашто није у ранијим изјавама и сведочењу поменуо „шешелевце”, већ тек током припремног разговора са Тужилаштом, сведоку је постављено и питање о томе да је његовог деду као припадника усташке војске после Другог светског рата убила ОЗН-а.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 14, 15, 16, 17а, 17ц, 17д, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25, 26, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б. Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1105 [REDACTED]

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1105, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Почетком априла 1992. године оптужени је одобрио захтев да се у Зворник пошаљу добровољци СРС/СЧП, а лидери СРС су у Зворник довели добровољце СРС/СЧП из Лознице, Србија. Касније кад је избио рат, локални Срби су се прикључили добровољцима СРС/СЧП у Зворнику и сматрали се њиховим припадницима”. (фуснота 285)

2. Резиме за сведока ВС - 1105 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Контекст: Сведок ће у свом сведочењу навести да је Шешељ провео ноћ у Зворнику, 15-30 дана пре рата.

Шешељева улога: Сведок ће изнети да су се брзо након што је почео рат, људи придружили шешељевим формацијама, укључујући жућине „Жуте осе”. [REDACTED]

Заточење: Између 15 и 20. маја 1992. године неколико полицајаца одвело је сведока у Техничку школу у Каракају. [REDACTED]

[REDACTED]. Сведок је смештен у једну мрачну просторију са 45-50 заточеника.

Док је заточен, сведок је упознао још једног заточеника, Сашу, добровољца СРС који је ту био због своје улоге у убиству једног цивила у Зворнику како би се осветио за смрт свог пријатеља током напада на Зворник. Један други заточеник доведен је из болнице у Зворнику. Рањен је из ватреног оружја, те је стога оптужен да је бранио Зворник. Остали заточеници су доведени из логора на пољопривредном добру „Економија”.

Други заточеници су причали сведоку како су их мучили по логорима у Зворнику и како су били присиљени да пљачкају. Сведоку је један од оних који су га заточили рекао да се млађи заточеници користе да утоварују украдену робу у камионе ради транспорта у

Србију. Сведока су злостављали док је био у заточеништву. Док су га спроводили на испитивања, ударили су га док не би пао у несвест и уринирали су на њега.

Командовање: Сведок ће сведочити о улози Марка Павловића, чије је право име Бранко Поповић. Он је наређења издавао преко радија.

Гробнице: Сведок ће говорити о гробницама у пећинама у Шахманским стијенама, где су хеликоптери испуштали лешеве из мрежа.

Параграфи: 12, 14, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је уз заштитне мере сведочио по правилу 92тер 16. јула 2008. године.

Сведок није унакрсно испитиван.

Сведок је одустао од дела своје изјаве да је Шешел наводно спавао код неког у Зворнику на 14 до 30 дана пре почетка сукоба у Зворнику, а за Жућу је саопштио да је „шешелевац”. У првој изјави овог сведока из 1993. године коју је дао муслиманским властима сведок је рекао за Жућу да је „аркановац”.

С обзиром на реплику судије Антонетиа да је сведоку зато и поставио питање како је закључио да је Жућа „шешелевац”, јер је хтео да провери раније изјаве сведока следи закључак да се питање релевантности и доказне снаге ранијих изјава сведока неће тумачити јединствено.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди 12, 14, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-038 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-038, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешељ је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Старешине добровољачких СРС/СЧП јединица и старешине ТО често су директно извештавале Шешеља о догађајима на ратишту и говориле му о злочинима које су чинили добровољци”. (фуснота 93)

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

Руководство СРС је било свесно тога да би добровољци СРС/СЧП могли да се „свете” несрбима након заузимања општина као што је Зворник у БиХ. Осим тога, многи добровољци СРС/СЧП били су познати криминалци”. (фуснота 109)

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Током тог периода било је организованог пљачкања великих размера, а приходи од тога, бар делимично, ишли су у фондове СРС”. (фуснота 305)

2. Резиме за сведока ВС - 038 [REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5, 6, 10а, 10б, 10е, 10ф, 10г, 15, 16, 17а, 17г, 18, 22, 31.

Тачке: 1, 2, 3, 4, 12, 13, 14, 15.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио са заштитним мерама 1 и 2. октобра 2008. године. Кредибилитет овог сведока је разорен. Испоставило се да је у питању криминалац са великим досијеом који је због пљачке можда боравио на територији Зворника. [REDACTED]

[REDACTED] Његово сведочење је са гледишта оптужби неупотребљиво.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 10а, 10б, 10е, 10ф, 10г, 15, 16, 17а, 17г, 18, 22, 31, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 12, 13, 14, 15, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1093 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1093, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993.

„У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, (фуснота 303) а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”. (фуснота 304)

2. Резиме за сведока ВС - 1093 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Почетком јануара 1992. године, на подручје Зворника је стигла војна јединица коју је формирала ЈНА. Фебруара 1992. године оклопна бригада ЈНА, која је пре рата била стационирана у Јастребарском у Хрватској, стигла је у Дубраве, место између Зворника и Тузле. Јединицом је командовао пуковник Тачић, који је свој штаб пребацио из Дубрава у Шековиће непосредно пре него што је започео сукоб у Зворнику. Они су распоредили једну батерију под командом капетана Обреновића, чији је штаб био у Малом Зворнику или Челопеку. Сваки мост у Зворнику је био обезбеђиван тенком и противавионским топом. ЈНА је послала и распоредила неколико тенкова у општини Шековићи. Генерал Јанковић, који је био стациониран у Тузли и наводно директно одговарао Београду, био је главнокомандујући.

У периоду од јануара до марта 1992. године Срби су завршили с успостављањем паралелне власти. Формирали су српску општину Зворник, српски СУП и српску ТО. Срби су се једноставно повукли из свих општинских тела у Зворнику и преместили своје службе у предузећа у Каракају.

Током прве недеље априла 1992. године сведок је приметио велико гомилање војних снага на том подручју, укључујући тенкове, артиљерију и противавионске топове. У том периоду, школе су заточене и велики број Срба је напустио Зворник.

На дан 7. априла 1992. године муслиманска полиција је зауставила четворицу припадника арканове јединице. На саслушању су рекли да имају наређење да се сакупе у малом Зворнику (у СРЈ, с друге стране Дрине, преко пута Зворника) и да покупе наоружање. Рекли су да су дошли да ослободе Зворник. Та четворица су имала ножеве, лисице и пиштоље „Магнум”. У ЈНА су само генерали имали такве пиштоље. Такође су имали металне жице за давлeње људи. Рекли су да су добро плаћени и да су обучени на специјалним полигонима које је обезбедила ЈНА, углавном у Панчеву. Објаснили су да су дошли да ослободе Зворник. Рекли су да је више аутобуса српских добровољаца већ стигло у Мали Зворник. Пуштени су наредног дана.

Један од „аркановаца” је рекао да београдски медији, радио и телевизија, стално емитују извештаје о лешевима Срба који плутају Дрином, о логорима успостављеним на

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17а, 17г, 17ј, 18, 22, 31, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 12, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1016 ФАДИЛ БАЊАНОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1016, Фадил Бањановић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије као и српског ТО из Лознице”. (фуснота 289)

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику – након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ. Поред тога, било је случајева масовног притварања у заточеничким објектима у суровим условима, где су многи несрби премлаћивани, мучени и убијани”. (фуснота 300)

„У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”. (фуснота 304)

2. Резиме за сведока ВС - 1016 Фадил Бањановић

Основни подаци: мушкарац, муслиман, у време напада имао је 29 година. Бивши председник месне заједнице Козлук.

Контекст: У Козлук су пре избијања рата почели да стижу припадници српских паравојних снага и подижу барикаде. Они су сведоку рекли да их је позвао Брано Грујић и да су дошли из Србије. Брано Грујић је у то време био председник Кризног штаба СДС. Ти војници су почели да обучавају локалне Србе. Брано Грујић је подстицао

међунационалну напетост на том подручју. Радио Зворник и Радио Лозница су такође јављали да су муслимани наоружани до зуба и да ће напасти Србе.

У априлу 1992. године на подручје Козлука почела су да долазе војна возила на којима је писало „Дрински корпус”. Тражено је да муслимани предају своје оружје. Сведок је чуо да се полиција у Зворнику поделила на српску и муслиманску и да је српска полиција узела већи део оружја, возила и опреме и успоставила базу у Челопеку.

На највишим положајима власти у општини Зворник били су Брано Грујић, председник општине, затим Јово Мијатовић, посланик општине Зворник у српској скупштини, Јово Ивановић, председник Извршног одбора и Стево Радић, заменик председника Општине. Марко Павловић, како је сведок чуо, био је агент ДБ из Србије, а постављен је за начелника ТО. Павловић је такође био повезан с локалним командантима ЈНА, међу којима су били генерал Јанковић и пуковник Таџић.

Срби су напали Зворник 8. априла 1992. године. Козлук је опкољен и одсечен. Кризни штаб Козлука одржао је три засебна састанка са српском хијерархијом: два у Козлуку и један у Табанцима. Првом састанку је председавао Бошко Милић, директор предузећа „Дринатранс”, а присуствовали су му само локални Срби. Циљ састанка је био да се сачувају добри односи између страна. Поменута друга два састанка одржана су у Козлуку. Другом састанку присуствовали су Бранко Грујић, у својству председника Кризног штаба СДС, Павловић и други високи функционери СДС. Грујић је несрбима издао наредбу да предају своје оружје и оптужио их је да спремају заверу против Срба. Након тог другог састанка, становници околних села Шепак и Скочић, несрби, побегли су у Козлук због тога што су их терорисали припадници српских паравојних снага који су од њих тражили оружје које они нису имали и одводили и убијали људе.

Састанак у „Алхосу”: Сведок је отишао у фабрику „Алхос” да се састане са Србима који су били на власти. Тамо су га представили Пејићу који је, како је изгледало, заповедао великим бројем наоружаних војника стационираних у „Алхосу”. Сви ти војници су имали кратко потшишану косу и изгледали су као елитни командоси. Звали су се „аркановци”. Једном другом приликом сведок је отишао у „Алхос” да издејствује пуштање сељана несрба. Они су били тешко претучени и говорили су о убиствима и сакаћењима која су видели.

Жућо: Негде у мају Пејића је заменио извесни Жућо, који је био вођа паравојних снага. Ситуација је тада кренула нагоре. Војници би, пролазећи кроз Козлук, пуцали у ваздух, пљачкали, крали и застрашивали становнике Козлука. До краја маја 1992. године

већина муслимана је, кријући се, побегла с тог подручја пошто су животни услови постали неподношљиви.

Напад на Козлук: Дана 21. јуна Козлук су напали локални Срби. Бацали су бомбе на село и пуцали из локалног наоружања. Дан пред напад, Марко Павловић је позвао Србе у Козлуку да се окупе у дворишту цркве и наредио им да све српске куће обележе да се на њих не би пуцало.

Депортација: Козлук су 26. јуна опколили тенкови. У Козлуку је у то време било око 2.000 војника који су пуцали у ваздух и шиканирали његове становнике несрбе. Палили су куће и пуцали у људе. Становницима несрбима дат је један сат да оду. Сведок је добио документ, с потписом мајора Марка Павловића, у којем је писало да њему и другим људима из Козлука више никада неће бити дозвољено да се врате. Поставили су сто за којим су војници записивали муслимане и приморавали их да потпишу изјаву да одлазе добровољно.

У аутобусе је укрцано око 1.822 људи и одвезено у Лозницу. Под полицијском пратњом одвели су их у Руму, укрцали у путничке и сточне вагоне и тим возом одвезли у Суботицу. У Суботици су заточенике сместили у избеглички логор, из којег је већина њих пребачена у Мађарску, Аустрију и Немачку.

Параграфи: 12, 15, 16, 17, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 26, 27, 28, 31.

Тачке: Све.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 2. децембра 2008. године viva voce. Раније је сведочио у предмету Милошевић и у предмету Зворник пред судом у Београду. У ранијим изјавама је поменуо Зорана Суботића, али не у негативном контексту. Сведочио је о депортовању, без помињања „шешелеваца” или добровољаца Српске радикалне странке. Потврдио је да је након одласка ЈНА српска власт у Зворнику изгубила контролу и да су завладале паравојне формације. У време догађаја ни један добровољац Српске радикалне странке није био присутан на територији општине Зворник. Осим конкретних дешавања у Козлуку овај сведок готово да ништа није могао да посведочи, што представља одступање у односу на оно за шта је био планиран као сведок. Окружење око Козлука и оружани сукоби бацају и другу слику и доводе у питање тезу да је било депортације или присилног пресељења.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 26, 27, 28, 31, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1087 [REDACTED]

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ И ВИДЕО ВЕЗУ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1087 [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Власт у граду Зворнику преузета је између 8 и 9. априла 1992. године када су српске снаге, укључујући „аркановце”, добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције напали и заузели град. Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије као и српског ТО из Лознице. Током преузимања власти погинуо је велики број цивила несрба”. (фуснота 290, 291)

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику (фуснота 296) - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”.

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”. (фуснота 299)

2. Резиме за сведока ВС - 1087 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED] Србин, из Зворника.

Сведок ће сведочити о томе како је регрутован у српску војску. Говориће о онима који су били укључени у регрутовање. У фабрици „Алхос” видео је 60 припадника паравојних

јединица обучених као „аркановце”. Бранко Грујић, председник општине Зворник, онда се појавио заједно с Арканом и аркановим замеником Пејом. Начелник ТО је Марко Павловић.

Сведок ће сведочити о задацима које је добијао. Изнеће појединости о онима који су издавали наређења војницима и сарадњи локалних власти са Арканом и другим вођама паравојних група. Описаће прикупљање лешева. [REDACTED]

[REDACTED] Лешеви су пронађени испред [REDACTED] и у селима Казамбашча, [REDACTED], Шахбеговићи, [REDACTED] Дрињача, [REDACTED], Црни Врх. Тела су била стављена иза котлова у „Алхосу”. Ти људи су били убијени ватреним оружјем.

У „Алхосу”, тела је прегледао др Зоран Станковић из ЈНА и други патолози из Београда, [REDACTED]

Након прегледа, тела су покопана на гробљу Казамбашча у Зворнику. Када и на том гробљу више није било места, нека од тела су ископана багерима и поново покопана другде. Сведок ће говорити о гробницама жртава из Дома културе у Дрињачи, Техничке школе у Каракају, са пољопривредног добра „Економија” и из Герине кланице. Припадници различитих јединица, међу којима су Жућина јединица, као и јединице Пиварског, Нишког, утоварили би тела на камионе пре транспорта.

Параграфи: 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 22, 24, 25, 26.

Тачке: 1-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио преко видео конференцијске везе [REDACTED] уз заштитне мере 9. јануара 2009. године по правилу 92тер. Судије су испитивале сведока. Сведок је тражио да сведочи као сведок одбране, јер је у том смислу дао неколико изјава тиму одбране. Сведочење је важно јер доказује да су вршене неке обдукције од стране патолога, да су лешеви скупљани и сахрањивани по прописима од стране квалификованих лица. [REDACTED] ни једном речју није поменуо „шешелевце” и добровољце Српске радикалне странке.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 22, 24, 25, 26, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1066 [REDACTED]

СВЕДОЧИО НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1066, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”. (фуснота 298, 299)

„Поред тога, било је случајева масовног притварања у заточеничким објектима у суровим условима, где су многи несрби премлаћивани, мучени и убијани”. (фуснота 300)

„У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, (фуснота 303) а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”.

2. Резиме за сведока ВС - 1066 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 12, 15, 16, 17 а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25е, 26, 27, 28, 29е, 31.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио на затвореној седници уз заштитне мере 3 и 4. фебруара 2009. године. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17 а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 18, 22, 24, 25е, 26, 27, 28, 29е, 31, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-2000 [REDACTED]

[REDACTED] УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије”, у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања тако и у директним

обраћањима јавности, као и стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима”. (фуснота 6)

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Већ у марту 1992. године снаге босанских Срба основале су сопствену полицију у Зворнику, прогласиле Зворник српском општином и припремале се да нападну Зворник уз подршку ЈНА. Истог месеца Шешељ је одржао говор у Малом Зворнику, који се налази преко Дрине у односу на Зворник. Изјавио је следеће: „Драга браћо, четници, посебно ви с друге стране Дрине, ви сте најхрабрији, Очистићемо Босну од безбожника и показати им цесту према истоку, гдје и припадају”.” (фуснота 281)

2. Резиме за сведока [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]
[REDACTED]

Сведок ће описати националну поделу у општини која је започела у јесен 1991. година и формирање Кризног штаба по националној основи.

Децембра 1991. године општински одсек за народну одбрану (локална канцеларија ЈНА) отпустио је муслимане из резервних снага војске и наредио муслиманским резервистима да врате своје униформе.

У то време, подигнуте су барикаде и прекинуте су комуникације између муслиманских и српских села. Сведок је чуо за тајне састанке између Срба и мисли да се на њима говорило о припремама за рат.

Марта 1992. године сведок је чуо Шешељев говор на скупу у Малом Зворнику, где је рекао: „Драга браћо четници, нарочито ви преко Дрине, ви сте најхрабрији. Очистићемо Босну од пагана и погазати им пут који води на исток, где им је и место”. Скуп је обезбеђивала локална полиција из Малог Зворника и Лознице у Србији.

Срби су почели да одлазе из Зворника за Мали Зворник 7-8. априла 1992. године.

Преузимање власти: На дан 8. априла 1992. године, четворица људи са зеленим береткама, за које сведок мисли да су били „аркановци”, отишли су у Зворник како би обавили извиђање у граду пре већег напада „аркановаца”. Сведоку су рекли да су Срби из Србије и Зворника напали Дивич. Она четворица „аркановаца” су ухапшена и испитивана од стране полиције у Зворнику. Један од тих људи је рекао сведоку да су њему и многим другим стално говорили да муслимани с подручја Зворника кољу, пеку, гуле кожу Србима и соли Србе. Ти људи су носили жицу која се користи за давање људи. Сведок је касније сазнао да је надимак једном од тих људи Репић.

Касније 8. априла, у Зворнику је започела пуцњава. Велики број муслимана је побегао у Кула Град и Липље. Сведок ће говорити о напорима СДА да организује отпор муслиманских села и општина. Сведок је учествовао у одбрани Липља. Муслимански браниоци су били хендикепирани недостатком оружја и недостатком војне обуке. Нису имали софистицираније оружје као што су гранате, ракетни бацачи или мине.

На дан 26. априла 1992. године пала је Кула град и Срби су ишли од села до села, тражећи да муслимани предају оружје. Срби су уверавали сељане да ће им се, уколико испоштују то наређење, живот вратити у нормално стање. Сведок није веровао тим тврдњама. Мештани неколико села су се сложили са сведоком и побегли заједно с њим у шуму. Међутим, мештани других села су прихватили српске захтеве. Већина тих људи је на крају ипак заточена током маја 1992. године и заточена у Ђузиној кући.

Сведок је чуо да су 22 или 23. маја 1992. године муслиманима и Липљу Срби наредили да дођу у школу и предају лична документа. Скоро 750 људи је отишло у школу у нади да ће добити пропуснице да оду за Зворник уколико испоштују захтев. Срби су свима узели личне карте и нису дали никакве пропуснице. На дан 25. маја 1992. године, Срби су почели да сакупљају сељане да би их после затворили у Ђузиној кући. Са свог осматрачког положаја на планини Вељева глава, сведок је догледом могао да прати активности које су се одвијале око Ђузине куће. На дан 1. јуна 1992. године, сведок је видео наге жене како иду међу четницима. Сведок је касније сазнао да је у Ђузиној кући заточено 483 људи, од којих су неки силовани и мучени. Рано ујутро 2. јуна 1992. године [REDACTED] групу муслиманских војника који су успели да ослободе заточенике из Ђузине куће.

Током јула 1992. године сведок је писмима комуницирао с мајором Павловићем, начелником штаба ТО у Зворнику. Сведок је од Павловића захтевао да пусти све заточенике из зграде „Новог извора” у Зворнику и фабрике „Везионица” у Каракају. Мајор Павловић је одговорио да му није познато да има заточеника у тим зградама и захтевао је да сведок преда тела Срба убијених током борби. На крају је сведок организовао размену тела три српска војника за 12 муслиманских цивила. Мајор Павловић је касније послао сведоку треће писмо у којем наређује муслиманима да напусте то подручје и нуди превоз у ту сврху. Након даље размене писама, српске снаге су средином јула напале село Липље. Напад је трајао три дана, али је био неуспешан.

У првој половини октобра 1992. године српске снаге су поново напале и окупирале села Липље, Ново Село и Каменицу. Међутим, 21. октобра, муслиманске снаге су повратиле та три села. Мајор Павловић је надгледао операције српских снага из

Зворника. Наредна озбиљна битка за контролу над селом Жлијебац уследила је у децембру 1992. године. Сведок је остао у Липљу до фебруара 1993. године. Егзодус муслимана са тог подручја започео је почетком 1993. године. Једном приликом, 400-500 људи је напустило Сребреницу. Сведок је са неколико хиљада људи кренуо за Тузлу у фебруару 1992. године. Група је пешачила целу ноћ преко планина. Стотину људи је умрло због екстремне хладноће.

Параграфи: 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17ф, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32.

Тачке: Све.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 4 и 5. фебруара 2009. године уз заштитне мере. Овај сведок је најважнији за део оптужнице који се односи на говор мржње у Малом Зворнику марта 1992. године. Од његовог сведочења није остало ништа, јер је митинг Српског четничког покрета у Малом Зворнику од 4. августа 1990. године покушао да пребаци да је одржан у марту 1992. године. Искоришћена је прилика да се уведе и Легијина изјава, књиге муслиманских аутора из Зворника. Овај сведок је очигледно лажно сведочио и не постоји ни један материјални доказ којим би се његова изјава учинила могућом. Овај сведок је важан, јер се његова изјава о митингу марта 1992. године у Малом Зворнику користи као основа за готово све оптужбе поводом Зворника. Дакле, не само у погледу наводно говора мржње, већ и погледу учешћа у УЗП.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће. Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17ф, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-037 [REDACTED]

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-037, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Спровођење УЗП у Хрватској:

„Дана 25. јула 1990. године лидери СДС-а присуствовали су српском сабору у Србу, на којем је било око сто хиљада Срба из Хрватске. Сабору је присуствовао и Шешел”. (фуснота 112)

Спровођење УЗП у БиХ:

„Непосредно пре него што су Срби преузели власт у Зворнику, Биљана Плавшић се састала с члановима Кризног штаба у њиховом седишту у Зворнику. Распитивала се о томе да ли су предузети сви кораци припреме предвиђени Варијантом Б Упутстава од 19. децембра”. (фуснота 159)

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Већ у марту 1992. године снаге босанских Срба основале су сопствену полицију у Зворнику, прогласиле Зворник српском општином и припремале се да нападну Зворник уз подршку ЈНА”. (фуснота 280)

„Пре преузимања власти, локалне Србе у Зворнику су наоружавали и ЈНА и локални Срби, који су добијали оружје из Србије и делили га путем већ установљене мреже СДС”. (фуснота 282)

„Власт у граду Зворнику преузета је између 8 и 9. априла 1992. године кад су српске снаге, укључујући „аркановце”, добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције, напали и заузели град. Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије као и српског ТО из Лознице”. (фуснота 289)

„Током следећих недеља српске снаге, укључујући аркановце, припаднике ЈНА и добровољце СРС/СЧП, заузеле су и друге општине”. (фуснота 294)

2. Резиме за сведока ВС - 037 [REDACTED]

Састанак руководиоца СДС у хотелу „Холидеј Ин” у Сарајеву: Сведок ће сведочити о састанку СДС у хотелу „Холидеј Ин” у Сарајеву, одржаном децембра 1991. године, коме је присуствовало руководство босанских Срба, укључујући Радована Карацића, Момчила Крајишника и Биљану Плавшић. Током тог састанка, дистрибуиран је документ којим се предвиђала подела општина у Босни на општине Варијанте А (где је српско становништво било у мањини). Од председника кризних штабова СДС из босанских општина очекивало се да обезбеде примену мера одређених за општине из Варијанте А и Варијанте Б.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Долазак српских добровољаца: Крајем марта или почетком априла 1992. године [REDACTED] [REDACTED] почели су да пристижу српски добровољци. Већина тих добровољаца дошла је из Србије. Сведок ће описати догађаје (као што су проглашење независности Босне и Херцеговине и након тога одлука Кризног штаба Зворника да војним путем преузме власт у општини) који су довели до напада на Зворник, укључујући долазак Аркана и његово учешће у догађајима који су уследили. [REDACTED]

Преузимање власти, злочини почињени у Зворнику: Сведок ће описати преузимање власти у општини од стране српских снага и изнеће своја сазнања о злочинима које су починили њихови припадници, укључујући добровољачке/паравојне групе из Србије. Сведок описује бројне припаднике паравојних снага који су дошли у Зворник као окорели криминалци. Када је 7. априла 1992. године донета одлука да се нападне Зворник, стигло је још добровољаца из Србије. Изузев Жућине јединице, добровољачке/паравојне јединице стављене су под контролу привремене владе. Та влада је толерисала понашање добровољачких/паравојних јединица јер су они допринели обезбеђивању веће територије за српски народ и остварењу шест стратешких циљева које је изнео Радован Караџић. Сведок ће навести да је априла 1992. године Биљана Плавшић два пута посетила Зворник. Сведок ће говорити о убијању заточеника у Техничкој школи у Каракају и Дому културе у Челопеку. Сведок ће говорити о томе да су општинске власти плаћале комаданте и припаднике добровољачких група, укључујући припаднике ТО Лозница. Описаће ангажовање истакнутих чланова СДС и њихове везе са Србијом, ангажовање ДБ Србије и ЈНА у Зворнику. Говориће конкретно о појединцима, укључујући Марка Павловића, Брану Грујића и Стеву Радића и њиховој улози у догађајима у Зворнику.

Уништавање културних споменика: Сведок ће у свом сведочењу навести да су, након сукоба, све џамије у Зворнику оштећене или уништене.

Параграфи: 5, 6, 15, 16, 17 а-д, г-ј, 18, 22, 24, 25е, 26, 27, 28, 31 и 32.

Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 12 и 13. јануара 2010. године као сведок суда уз заштитне мере и у присуству свог браниоца - адвоката. [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
Сведок је разјаснио своје претходне изјаве дате Тужилаштву. [REDACTED]

[REDACTED] Сведочио је о Аркану, првом сусрету са њим у Дому културе у Бијељини, учешћу арканових припадника, доласку добровољаца, формирању српске полиције у Каракају, наоружавању, снабдевању униформама из магацина ТО.

Током унакрсног испитивања сведоку су предочени делови књиге „Зворник од избора до Дејтона”, аутора Мирзета Хамзића. Наоружавање муслимана од јула 1991. године око 4000 пушака, шверц оружја, планови припрема, план дизања у ваздух бране црвеног муља на 6 километара од Зворника према Сапни. Потврдио је и постојање плана за дизање у ваздух бране на Дрини и да је ЈНА обезбеђивала брану. Предочена је и информација о плану Патриотске лиге од 25. фебруара 1992. године са посебним освртом на Подриње. Сведок је потврдио да наоружавање Срба била реакција на претходно наоружавање муслимана.

Детаљно је описано да су Срби претходно протерани из Зворника. Уз помоћ изјаве пуковника Тачића разрешена је и дилема добровољаца. Прво да је једна група добровољаца Српске радикалне странке преко ЈНА дошла из Београда и била у саставу јединице ЈНА у Зворнику и да је било чланова Српске радикалне странке из Малог Зворника и Лознице који су самоиницијативно дошли у Зворник. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED] Мали Зворник и Зворник су били једно место и сасвим је нормално да се у једном месту живи, а ради са друге стране Дрине. Сведок је потврдио да су добровољци Српске радикалне странке били дисциплиновани, да нису убијали и да нису пљачкали.

Сведок је потврдио да је Аркан два пута био у Зворнику и то само по неколико сати и да је шамарао чланове кризног штаба, а да њега није шамарао. Сведок је потврдио да је одувек постојао сукоб Шешеља и Аркана, као и да код Шешеља нису постојале криминалне побуде. Са сведоком је расправљено и учешће специјалне јединице ЈНА из Панчева у ослобађању Кула Града која је имала „црвене беретке”, а која није имала никакве везе са „црвеним береткама” као специјалном полицијском јединицом која је касније настала.

Кула Град је ослобођена 26. априла 1992. године и тада су се повукле јединице ЈНА и добровољци Српске радикалне странке, а већ 8. маја је формирана ВРС. Приликом повлачења ЈНА протествовали су у Зворнику, те је ЈНА оставила нешто наоружања и старе тенкове, а све друго и нови тенкови пребачени су у Вршац. Сведок је потврдио да су после 26. априла 1992. године у Зворнику остале три паравојне групе у саставу ТО: Нишког, Пиварског и Жућина група, а добровољци из Лознице са Гогићем су били у оквиру полиције.

Жућина група је био одред Игор Марковић, а назив је добила по борцу који је погинуо у борбама за Кула Град, те значи пре 26. априла 1992. године и није могла да постоји Жућина група, која је касније променила назив у „Жуте осе”.

Сведок је потврдио и да су Гогић и Нишки у Зворник дошли као „аркановци” и да је Аркан имао обичај да остави неког свог на терену и да се онда придруже лица од локалног становништва и тако направи јединица или група. Сведок је потврдио да је тако било и са Маузером у Бијељини.

Сведок је потврдио и да је Маузер неколико пута са својом групом био у Зворнику, да је био помоћник министра унутрашњих послова у првој Додиковој влади, да је био председник Демократске странке у РС и да је арканова странка учествовала на изборима 1996. године и добила паре за изборе од ОЕБС-а. Сведок није могао да потврди да је у питању око 300 до 400.000 марака и да су те паре однете Аркану.

Сведок је изјавио да је у борбама око Зворника погинуло од десет до дванаест муслимана и око 2 Србина.

Сведок је потврдио апсолутну нетрпељивост између „шешелеваца” и „аркановаца”.

Сведок је објаснио да је чуо за убиство муслимана у Техничкој школи у Каракају у јуну или јулу 1992. године [REDACTED]

Сведок је потврдио да су џамије порушене у мају и јуну 1992. године и да су порушене цркве од стране мусиманских припадника.

Сведок је потврдио да је ухапшена група од четири лица са Легијом на челу која је пошла да хапси Пусулу и да је ту групу пустио Фадил Мујић који је био пријатељ са [REDACTED] у замену да му породица преко Србије оде у иностранство. Сведок је видео Легију и другове у мотелу „Језеро” и потврдио је да се тада Легија прикључио „аркановцима”.

Сведок је потврдио да му је Фадил Мујић рекао да га је звао пуковник Неђо Бошковића и да је ургирао да се та четворица пусте јер су били војни полицајци.

Сведок је потврдио да је Биљана Плавшић два пута била у Зворнику и разговарала са члановима Кризног штаба и да је она предложила да се иде по Аркана у Бијељину.

Прочитана је и изјава Перише Ивановића о исплати Аркану, а изјаву је доставило Тужилаштво. Прочитана је и изјава о Радету Костићу из Дарде који је упозорио да је Аркан криминалац. Током саслушања коришћен је и материјал који је обелоданило Тужилаштво: изјаве Драгана Готовца и ██████████ о томе како су ова лица осумњичена за неке злочине у Зворнику, а касније приписана проф. др Војиславу Шешељу.

Сведок је потврдио да је проф. др Војислав Шешељ имао промоцију пре 1991. године и сложио се да је то могао бити август 1990. године. Сведок је потврдио да је био на промоцији и да зна за тучу која се догодила, али је и навео да је то припремила полиција.

Расправљени су и наводи из транскрипта сведочења ██████████ да је овај сведок купио слободу да га не гоне хашки истражитељи и тиме предупредено уврштавање докумената по правилу 92кватер у суски спис.

Расправљен је и документ од 12. маја 1992. године који је објављен у Службеном гласнику Републике Српске 26. новембра 1993. године, где у преамбули стоји Народна скупштина Републике Српске српског народа у Босни и Херцеговини.

Био је раније назив Народна скупштина Српске Републике Босне и Херцеговине, а касније Народна скупштина Републике Српске. У питању је одлука о стратешким циљевима која никада није донета у Народној скупштини и као таква не постоји ни у транскрипту седнице Народне скупштине од 12. маја 1992. године, а у Хашком трибуналу је представљена као документ у коме се налази дефинисан циљ УЗП.

Сведочење је било драгоцено у погледу свих тачака оптужнице, јер је у питању квалификовани сведок, очевидац и учесник у многим догађајима.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 22, 24, 25е, 26, 27, 28, 31 и 32, а оптужбе за Зворник садрже параграфе 5, 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17г, 17ј, 17к, 18, 22, 29е, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице, а Зворник се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине у Зворнику.

**ЛОКАЦИЈА ВОЈВОДИНА
(ХРТКОВЦИ, НИКИНЦИ, РУМА, ШИД)**

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Хрватску и Босну и Херцеговину, као додаци оптужнице, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Војводину са нагласком на Хртковце из оптужнице

Војводина и Хртковци, као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграфи 5, 6, 10д)

5. Проф. др Војислав Шешељ сноси индивидуалну кривичну одговорност за злочине који се наводе у члановима 3 и 5. Статута Међународног суда и који су описани у овој оптужници, које је он планирао, наредио, подстицао, починио или чије је планирање, припрему или извршење на други начин помагао и подржавао. Кад у овој оптужници користи реч „починити”, тужилац нема намеру да сугерише да је оптужени физички починио све злочине за које се терети као лично одговоран. Наводи о физичком чињењу су изнети само по питању оптужби за прогон, (тачка 1) вршен путем директног и јавног етничког омаловажавања (параграфи 15 и 17(к)), у вези с говорима оптуженог у Вуковару, Малом Зворнику и Хртковцима, путем депортације и присилног премештања (параграфи 15 и 17(и)), у вези с говором оптуженог у Хртковцима, те по питању оптужби за депортацију и нехумана дела (присилно премештање) (тачке 10-11, параграфи 31-33), у вези са говором оптуженог у Хртковцима. Реч „починити” у овој оптужници укључује учествовање проф. др Војислава Шешеља у УЗП у својству саизвршиоца. Кад у овој оптужници користи реч „подстицао”, оптужба оптуженог проф. др Војислава Шешеља терети да је својим говорима, изјавама, радњама и/или пропустима допринео да се код извршилаца створи одлука да почине наведена кривична дела.

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике

Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991. године „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992. године САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку Републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илиџа и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

д. У својим јавним говорима проф. др Војислав Шешељ је позивао на протеривање хрватских цивила из делова покрајине Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), и тако подстицао своје следбенике и локалне власти да учествују у кампањи прогона локалног хрватског становништва.

- Општи наводи (параграфи 12, 14)

12. Све време на које се односи ова оптужница, у Хрватској и у Босни и Херцеговини постојало је стање оружаног сукоба. Постојао је нексус између тог стања оружаног сукоба и злочина који су, како се овде наводи, почињени у Хрватској, Босни и Херцеговини и деловима Војводине у Србији.

14. Понашање за које се терети као за злочин против човечности било је део распрострањеног или систематског напада усмереног против хрватских, муслиманских и других несрпских цивила на широким подручјима Хрватске, Босне и Херцеговине и Војводине у Србији. Што се тиче понашања за које се терети као за злочин против човечности, проф. др Војислав Шешељ је деловао знајући да се врше напади на цивилно становништво и да његова дела представљају део тих напада.

- тачка 1. Прогони (параграфи 15, 17г, 17и, 17к)

15. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума, па барем до септембра 1993. године проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење, или је физички починио дела прогона хрватског,

муслиманског и другог несрпског цивилног становништва на територији САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Срем), у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, као и у деловима Војводине у Србији.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватили су следеће:

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, у Мостару и Невесињу у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), као што су ограничавање слободе кретања, уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

и. Депортација или присилно премештање десетина хиљада хрватских, муслиманских и других несрпских цивила са горенаведених територија и из делова Војводине у Србији (наиме, из Хртковаца, Никинаца, Руме, Шида и других места близу границе с Хрватском), описано у параграфима од 31 до 33.

к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности, као што је описано у параграфима 20, 22 и 33.

- тачке 10 и 11. Депортација и Присилно премештање (параграф 31, 33)

31. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. године у деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991. године у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. године до септембра 1993. године на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у

периоду од јуна 1992. године до септембра 1993.године, те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

33. У мају 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је дошао у Војводину и састао се са својим сарадницима из СРС. Проф. др Војислав Шешељ је своје сараднике упутио да контактирају несрбе и да им запрете смрћу ако не оду са тог подручја. Дана 6. маја 1992. године проф. др Војислав Шешељ је одржао хушкачки говор у селу Хртковци, у Војводини, у којем је позвао на протеривање Хрвата са тог подручја и прочитао списак са именима појединих мештана Хрвата који би требало да оду у Хрватску. Услед тог говора, известан број Хрвата одлучио је да оде из села Хртковци. После тог говора, присталице и сарадници оптуженог, укључујући чланове СРС и СЧП (Српски четнички покрет), у Хртковцима су започели кампању етничког чишћења усмерену против несрба, а нарочито против Хрвата. Током следећа три месеца, многи несрби били су шиканирани, претило им се смрћу и застрашивани су, што их је присиљавало на одлазак. Куће Хрвата су опљачкане и у њих су се уселили Срби. Често су се у куће несрба који су били натерани на одлазак усељавале српске породице расељене из других делова бивше Југославије. Жртве кривичних дела наведених у тачкама 1, 10 и 11. у вези с Хртковцима били су несрби из Хртковаца. У додатку XI наведена су имена познатих жртава.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Хртковци и Војводина као место злочина наводи се у параграфима 1, 3х, 3и, 4, 14, 58, 58, 62, 1. ХРТКОВЦИ, 122, 124, 125, 126, 127, 129, 131, 141, 143, 143(3), 145, 148, 153.

ХРТКОВЦИ - ВОЈВОДИНА

Параграф 1)

1. Током периода на који се односи оптужница, пре августа 1991. године до септембра 1993. године оптужени је био председник Српске радикалне странке и вођа Српског четничког покрета. Захваљујући тим функцијама, оптужени је био један од најистакнутијих политичара у бившој Југославији, те је стога имао значајну политичку моћ и утицај. Заједно са политичким лидерима хрватских и босанских Срба, властима хрватских и босанских Срба, челницима војске и полиције, припадницима Југословенске народне армије/Војске Југославије и Министарства унутрашњих послова Србије високог ранга, те другим водећим политичким личностима и званичницима Србије и Црне Горе, оптужени је био један од главних учесника у формулисању, припреми и спровођењу УЗП који је имао за циљ присилно уклањање несрба с циљних подручја у Хрватској, Босни и Херцеговини и С(Ф)РЈ. То је постигнуто протеривањем стотина хиљада цивила

несрпске националности из њихових домова, дуготрајним заточењем у окрутно нехуманим условима, масакрима и низом других дела прогона, смишљеним да се протерају с територија сматраних „српским”. Оптужница се бави одговорношћу оптуженог за улогу у подстрекавању, подстицању, формирању, подржавању, руковођењу, координисању и охрабривању снага које су чиниле злочине за које се терети у оптужници. Поред тога, Тужилаштво наводи да је оптужени физички починио прогон, као злочин против човечности (путем „говора мржње”) у Вуковару, Хрватска, Зворнику, БиХ, и Хртковцима у Аутономној Покрајини Војводини, Србија. Штавише, оптужени је у месту Хртковци лично починио злочине против човечности, односно депортацију и нехумана дела (присилно премештање).

Параграфи 3х, 3и)

3. Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Оптужени је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница протезала линијом „Карлобаг-Карловац-Огулин-Вировитица”, чиме би обухватила велике делове Хрватске и БиХ;

б) јавним и систематским изазивањем страха и мржње у Срба и идеје да су несрби, а нарочито Хрвати и муслимани, њихови непријатељи и да желе да им науде, чиме је створена и/или интензивирана атмосфера која је довела до насиља над циљним несрпским становништвом, те подстрекавањем злочина наведених у оптужници, учешћем у њима и доприношењем њиховом чињењу;

ц) регрутовањем, организовањем, финансирањем, подржавањем, охрабривањем и подстицањем српских добровољаца повезаних са СРС/СЧП, који су починили злочине наведене у оптужници;

д) охрабривањем и подстицањем других српских снага, као што су припадници ЈНА/ВЈ, јединице локалних српских ТО и ТО из Србије, ВРС, СВК и полиција, на чињење злочина наведених у оптужници;

е) координацијом активности добровољаца СРС/СЧП и људи из других српских институција који су чинили злочине наведене у оптужници;

ф) учешћем и помагањем у планирању и припреми преузимања власти у селима у западној Славонији и Источној Славонији, Барањи и западном Срему (СБЗС), Хрватска, и у општинама Босански Шамац и Зворник, БиХ, те кампања прогона које су уследиле;

г) јавним позивањем на протеривање мештана хрватске националности из делова Војводине, Србија, чиме је подстицао своје присталице и локалне власти да се укључе у кампању прогона локалног хрватског становништва;

х) личним и директним изазивањем протеривања хрватског становништва из села у **Војводини**, нарочито **Хртковаца**, путем застрашивања и вређања Хрвата у јавним говорима; и

и) омаловажавањем несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и **Хртковцима** путем јавног „говора мржње”.

Параграф 4)

Учешће оптуженог у извршењу УЗП може се поделити на три основна сегмента. Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије” у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања, тако и у директним обраћањима јавности, као и за стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, оптужени је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање „добровољачких” јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица било трајно присилно премештање несрба с циљних територија.

Као треће, на неким подручјима о којима ће бити речи доле у тексту, као што су Вуковар, Зворник, Босански Шамац и **Хртковци**, оптужени је лично планирао, подстицао, наредио и/или починио те злочине, чиме је додатно учествовао у УЗП и доприносио му.

Параграф 14)

14. Осим тога, оптужени је директно подстицао и/или планирао, наређивао, помагао и подржавао конкретна кривична дела, о чему ће бити речи доле у тексту. Уз то, оптужени је, знајући да се над Хрватима и муслиманима чине кривична дела, наставио са ширењем своје расистичке пропаганде, чиме је физички починио прогон, депортацију и нехумана дела (присилно премештање) за које се терети у оптужници:

- Познато ми је, и о томе имам поуздане информације, да људи из **Хртковаца** помажу ЗНГ и ХДЗ. Све оне који помажу ЗНГ потрпаћемо у аутобусе без седишта и све их послати у лијепу њихову. Они који су лојални не треба да се плаше, нико их неће ни дирнути, али онима који помажу ХДЗ нема места у Хртковцима. Све ћемо их истерати. (превод с енглеског).

Параграф 58)

Ц. Спровођење УЗП у Србији

58. Спровођење УЗП у Србији описано је доле у тексту, на страницама 55 у одељку о догађајима у **Хртковцима** и околини.

Параграф 62)

V. РЕЗИМЕ ЧИЊЕНИЦА О НАВОДНИМ ЗЛОЧИНИМА

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и **Хртковци**.

Параграф 122-127)

Ц. Злочини у Србији

1. Хртковци, од маја до августа 1992. године

122. У **Хртковцима**, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином. Односи између локалних Срба и Хрвата у Хртковцима углавном су били добри. Војводина је покрајина у Србији која се граничи с Хрватском, и то с источном Славонијом, Барањом и западним Сремом. Велики број јединица ЈНА/VJ и МУП-а, које су учествовале у оружаним сукобима у Хрватској и БиХ, биле су стациониране у Војводини. Велики број добровољаца СРС/СЧП регрутован је из Војводине.

123. У јесен 1990. године оптужени је организовао оснивање огранака СРС по градовима у **Војводини**. Регрутовани су добровољци и даване чланске карте с потписом оптуженог. Међу многобројним регрутованим особама били су и припадници полиције високог ранга. Војводина је на крају постала упориште СРС. Оптужени је у више наврата посетио разна места у Војводини.

124. Међунационалне напетости у **Хртковцима** почеле су да се заоштравају 1991. године, када су у то место почеле да пристижу српске избеглице из Хрватске. СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из **Хртковаца**, који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати. У неким случајевима власници тих кућа били су у иностранству, па би се избеглице једноставно уселиле. У другим случајевима су српске избеглице, претњама и застрашивањем, вршиле притисак на власнике кућа да „замене” своје куће у Хрватској за куће тих Хрвата у Војводини.

125. У јесен 1992. године оптужени је одржао један од својих говора мржње на митингу у Суботици, Војводина, током којег је изјавио да ће „несрбима, Хрватима и

Мађарима у Суботици ископати очи зарђалим виљушкама и кашикама". Тражио је да се Хрвати и Мађари протерају из Србије, а да се њихове куће доделе Србима који су побегли из Хрватске. Након митинга, оптужени се састао с истакнутим члановима СРС и припадницима СУП-а. Током тог састанка, оптужени је позвао на протеривање и убијање несрба. Оптужени је конкретно пристао да се предузму акције у селу **Хртковци**, како би се несрпско становништво присилило на одлазак и тако оставило места Србима. Те мере су укључивале отпуштање несрба с државних функција и претње несрбима у виду претећих телефонских позива и напада на њихове домове и личност.

126. Почетком 1992. године с порастом броја српских избеглица, у разним заједницама у Војводини, укључујући **Хртковце**, почела је кампања застрашивања несрба, какву је промовисао оптужени. Чланови СРС из општине **Шид**, упоришта СРС, одлазили су у разне градове и села и тамо шиканирали и застрашивали Хрвате. Несрбима, нарочито онима који су имали велике куће, упућиване су телефонске претње. У априлу 1992. године приликом јавног обраћања Скупштини Србије, оптужени је позвао на протеривање Хрвата из Војводине у Хрватску. У мају 1992. године оптужени се поново састао са присталицама СРС у Војводини, међу којима су били припадници полиције. Он је изразио дивљење у вези с тим како се одвија процес протеривања несрба који је у **Хртковцима** био у току. Оптужени је изјавио да Хрвате и Мађаре треба приморати да оду сами, а ако то не учине, онда треба применити методе веће принуде. Оптужени је објаснио стратегију протеривања несрба и изјавио да ће се, уколико не буду сами отишли, прибећи нападима на њихове куће и личност као мери протеривања. Циљ те стратегије, како је рекао оптужени, био је да се коришћењем отворених претњи и јавног шиканирања створи атмосфера страха. Он је конкретно изјавио да у **Хртковцима** људе треба убијати.

127. Дана 6. маја 1992. године оптужени је требало да говори на политичком митингу у **Хртковцима**. СРС је на месту одржавања митинга припремио бину и по цео дан пуштао национално обојену четничку музику. Два сата пре говора стигао је аутобус добровољаца СРС/СЧП, у црним униформама и с пушкама, који су се распоредили на месту митинга, по граду и у околној шуми. Пред неколико хиљада људи, укључујући добровољце СРС/СЧП и тамошње несрбе, оптужени је позивао на стварање „Велике Србије”, која би се протезала од Вировитице до Карлобага. Изјавио је да треба протерати све Хрвате. Рекао је да се морају рашчистити мешани бракови између Хрвата и Срба, а да децу из мешаних бракова треба поубијати. Оптужени је прочитао списак имена истакнутих несрба којима је поручено да иду из Хртковаца.

Параграф 129)

129. Услед говора оптуженог, неки Хрвати су одлучили да оду из **Хртковаца**. Поред тога, убрзо након говора оптуженог, у **Хртковцима** је покренута кампања општег шиканирања и застрашивања несрба, нарочито Хрвата. Несрбима се претило преко телефона и лично. Ту су спадале претње да ће људима у куће подметнути бомбе и махање оружјем. Добровољци СРС/СЧП су се возили унаоколо гласно претећи Хрватима. Чланови СРС из Шида организовали су одласке у друге заједнице у Војводини, укључујући **Хртковце**, како би тамо застрашивали Хрвате. Хрвате у **Хртковцима** нападале су групе Срба и захтевале да „размене” своје куће. На њихове домове бацане су бомбе. Убијена је бар једна особа, чије је тело искасапљено. Током 1992. године седамдесет одсто тамошњих Хрвата (отприлике 900 до 1.000 људи) отишло је из **Хртковаца**, било тако што су протерани директном применом силе, било из страха за живот.

Параграф 131)

131. „„Почињење” обухвата физичко извршење кривичног дела или узроковање кажњивог пропуста, чиме се крше одредбе кривичног права”, било појединачно, било заједно са саизвршиоцима. Неколико починилаца могу да „почине” исти злочин уколико сваки од њих испуњава нужне елементе дефиниције материјалног кривичног дела. Потребна менс реа јесте у томе да је оптужени деловао са свешћу о значајној вероватноћи да ће услед његовог понашања доћи до кривичног дела или пропуста.

Параграф 141)

141. Поред тога што је „починио” сва кривична дела за која се у оптужници терети као учесник у УЗП, оптужени је физички починио кривично дело прогона у Вуковару (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 20), Зворнику (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 22 оптужнице) и **Хртковцима** (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 33 оптужнице), коришћењем „говора мржње” усмереног против несрпског становништва у тим местима. О намери оптуженог да у тим местима почини прогон говори следеће: (1) његови погрдни, жестоки и национално обојени говори, (2) окружење у којем је оптужени држао своје говоре било је обележено жестоким међунационалним сукобом и (3) чињеница да су такви злочини (као што је горе описано) чињени убрзо након што би оптужени одржао своје говоре.

Параграфи 143,143(3))

143. Поред осталих видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени се терети и за планирање злочина прогона, убиства, затварања, мучења, других нехуманих дела, окрутног поступања, депортације, присилног премештања, безобзирног разарања и

пљачкања јавне и приватне имовине у Вуковару и Зворнику (тачке од 1, 4, 8-9, 10-14, параграфи од 15 до 18, 20 до 22, 24, 26 до 34. оптужнице), те злочина прогона, депортације и присилног премештања у **Хртковцима** (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17 и од 31 до 33. оптужнице). Што се тиче менс реа оптуженог за планирање злочина у Вуковару, и Зворнику, свест оптуженог о томе да ће до таквих злочина највероватније доћи може се доказати на основу следећег:

(1) његових хушкачких говора,

(2) чињенице да је одобрио слање добровољаца на та подручја, знајући да су добровољци склони чињењу злочина на ратишту, и

(3) чињенице да су злочини почињени.

Што се тиче менс реа оптуженог за планирање злочина у **Хртковцима**, намера оптуженог се јасно види из изјава које је давао током састанака с присталицама и члановима СРС пре и током кампање прогона у **Хртковцима**, као и из тога што је у **Хртковцима** напослетку дошло до кривичних радњи које је оптужени охрабривао током тих састанака.

Параграф 145)

145. Поред осталих видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени је наредио чињење злочина прогона, убиства, мучења и других нехуманих дела, окрутног поступања и присилног премештања из Вуковара (тачке од 1 до 9 и 11, параграфи од 15 до 18, 20, и 28 до 32. оптужнице) кад је наложио да „ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”! Поред тога, оптужени је наредио чињење злочина прогона, депортације и присилног премештања у **Хртковцима** (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17, 27, и од 31 до 33. оптужнице) током састанака са сарадницима и присталицама у Војводини 1991. године и 1992. године и имплицитно својим говором у **Хртковцима** 6. маја 1992. године. Намера оптуженог да нареди чињење злочина у Вуковару и Хртковцима може се извести из садржине његових говора и дискусија, те из тога што су ти злочини потом и уследили.

Параграф 148)

148. Поред других видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени је подстицао чињење злочина прогона, убиства, мучења, окрутног поступања и присилног премештања у Вуковару (тачке од 1, 4, 8-9 и 11, параграфи од 15 до 18, 20, и 28-32. оптужнице), злочина прогона, убиства, мучења, других нехуманих дела, окрутног поступања, депортације, присилног премештања, безобзирног разарања и пљачкања јавне и приватне имовине у Зворнику (тачке од 1, 4, 8-9, 10-14, параграфи од 15 до 18, 22, 28-34. оптужнице) и злочина прогона, депортације и присилног премештања у

BC-035 (Алекса Ејић, сведочио), ██████████ (сада BC-067 ██████████, сведочио), ██████████ (сада BC-061, ██████████, сведочио, тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), BC-1133 (Фрањо Баричевић, сведочио, лажни сведок), BC-1134 (██████████, сведочио), BC-1135 (Весна Кљајић, није сведочила, лажни сведок), BC-1136 (Катица Паулић, сведочила, лажни сведок), BC-1141 (раније ██████████ ██████████, није сведочио).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Хртковце, да докаже постојање општих услова из члана 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ██████████ BC-061 сведочио је viva voce 24 и 25. септембра 2008. године уз заштитне мере, нови псеудоним и изобличење слике и гласа
2. Алекса Ејић BC-035 сведочио је viva voce 7, 8 и 9. октобра 2008. године без заштитних мера.
3. Фрањо Баричевић BC-1033 сведочио је viva voce 14 и 15. октобра 2008. године без заштитних мера.
4. ██████████ BC-1034 сведочио је 15. октобра 2008. године уз заштитне мере, по правилу 92тер.
5. Катица Паулић BC-1136 сведочила је viva voce 19. новембра 2008. године без заштитних мера
6. ██████████ BC-067 сведочио је као сведок суда 16 и 17. фебруара 2010. године уз заштитне мере и видео линком.

Пошто су Хртковци у оптужници представљени као место где су се десила три злочина против човечности (прогон, депортација, присилно премештање) за које Тужилаштво тврди да је проф. др Војислав Шешељ непосредно извршио путем говора мржње, али и да је одговоран по основу учешћа у УЗП, произилази да је задатак Тужилаштва компликован и тежак у погледу доказивања радње и кривичног дела, али истовремено и лак са гледишта како је Тужилаштво поставило питање индивидуалне кривичне одговорности проф. др Војислава Шешеља. Тужилаштво сматра да ако не може да докаже и изведе одговорност по основу „говора мржње”, онда остаје по основу

учешћа у УЗП. Те жеље Тужилаштва су покопали сведоци Тужилаштва и вештак Ева Табу.

Ако пођемо од теза из оптужнице следи:

- проф. др Војислав Шешел је позивао на протеривање и тако подстицао своје следбенике и локалне власти да учествују у кампањи прогона локалног хрватског становништва,

- проф. др Војислав Шешел је учествовао у увођењу рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског становништва, ограничавање слободе кретања, уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа,

- проф. др Војислав Шешел је учествовао или омогућио да се спроведе депортација и присилно премештање хрватских цивила из Хртковаца.

Анализом говора одржаног 6. маја 1992. године лако се закључује да је то био предизборни митинг Српске радикалне странке поводом избора који су се одржали 31. маја 1992. године за Савезну скупштину и за локалну самоуправу. Све што је у говору речено односи се на изборна обећања која би Српска радикална странка остварила када би била на власти и жестока критика власти на чијем челу је био Слободан Милошевић. Циљ говора на митингу 6. маја 1992. године није ни наредба, нити било шта што би могло да се протумачи као подстицање на насиље, већ чист политички предизборни говор којим се рекламира странка и позивају бирачи да на изборима за двадесетак дана гласају за Српску радикалну странку. Дакле, нити је позивао, нити је подстицао своје следбенике (следбеника је било мало на митингу у селу пошто није постојала организација странке, тек се након митинга формирао Месни одбор Српске радикалне странке), а није могао да утиче ни на локалну власт, јер је она била у рукама друге политичке странке. Како није ни постојала кампања прогона илузорно је доказивати да се није укључио у нешто што није постојало, али је важно да нико од представника локалне власти општине Рума и МЗ Хртковци није чак ни као појединац вршио прогон. На против, велики је број доказа да је локална власт била суочена за њу, са нерешивим проблемом како сместити избеглице, а полиција како да спречи сваки појавни облик уласка у напуштену кућу неког Хрвата у Хртковцима. За ову тврдњу постоји велики број доказа у књизи „Афера Хртковци и усташка курва Наташа Кандић”, где је објављено око 350 докумената надлежних органа власти, који су у оквиру својих надлежности предузимали мере да спречи сваки облик насиља.

Ни један сведок није могао да се изјасни на околност дискриминаторских или рестриктивних мера према Хрватима, а није јасно ни сада како би евентуално проф. др Војислав Шешељ могао да учествује у наметању таквих мера. Ни један доказ не упућује да је проф. др Војислав Шешељ омогућио или спровео депортацију или присилно премештање.

Тврдње из оптужнице и претпретресног поднеска Тужилаштва да је 1990. године проф. др Војислав Шешељ организова одборе СРС, је неодржива, а није ни потврђена од стране саслушаних сведока, с обзиром да се о СРС може причати тек од 23. фебруара 1991. године, а какво је стање било у Војводини довољно доказује да се рецимо у Хртковцима тек након 6. маја 1992. године формирао Месни одбор Српске радикалне странке.

Тврдња да је СРС аутобусима довозила српске избеглице у Војводину је толико произвољна да је није потврдио ни један од саслушаних сведока. Додуше, било је инсинуација, али су и оне пале у судару са општепознатим чињеницама.

Практично добру основу за утврђивање шта се стварно десило у Хртковцима дао је у свом сведочењу сведок Алекса Ејић. Добра основа је оно што се односи на чињенице поводом дешавања у Хртковцима и делимично позадине и политичких прилика, али је потпуно неприхватљиво оно што се односи на његово мишљење и став, мада је признао да нема доказа за формирање таквог мишљења.

Најважније је да је дефинитивно разрешена улога и статус Остоје Сибинчића. У време које је обухваћено оптужницом Остоја Сибинчић је био члан СПО-а, а у браку је са лицем које није српске националности. Важно је и признање неких сведока Тужилаштва који Остоју Сибинчића представљају као свог пријатеља, пре, у то време и касније. Значи нису га доживљавали као организатора прогона, јер да је то био, онда тешко да би могла да се оправда ситуација да је пријатељство остало. У Србији се пријатељство обуставља, прекида и ремети на далеко мањим и безначајнијим питањима, него што је евентуални прогон, без обзира шта он значи и шта обухвата.

Сведоци за ову локацију су претежно у изјавама које су дали истражитељима Тужилаштва износили податке по систему рекла казал, мада је било и оних који су тенденциозно преувеличавали и лагали. Важно је имати у виду да су лажи огољене и сва преувеличавања учињена јасним да се не заснивају на чињеницама и неким доказима, већ на осећају, нишљењу и жељи да се по сваку цену проф. др Војислав Шешељ огласи кривим. Важно је такође да се иселјавање из Хртковаца са заменом непокретности врши у континуитету почев од друге половине 1991. године па све до 1995. године. Јасно је да

се узрок налази у дешавањима према Србима ван Србије, да их режим Фрање Туђмана прогања, истерује са територије где живе и да се као избеглице у Србији појављују Срби. Разрешена је улога Римокатоличке цркве, али доведена је у питање и садржина књиге „Како је умирао мој народ”. Јасно је да се истина о догађајима налази у књизи „Афера Хртковци и усташка курва Наташа Кандић”.

Разрешено је и питање убиства Мијата Штефанца које се никако не може везати за говор у Хртковцима или за Српску радикалну странку. Интересантно је да сведок Алекса Ејић није могао да наведе више од 8 имена која су наводно протерана, односно да су извршили замену непокретности под притиском, а међу тим лицима којима је наводно пређено па су протерана, навео је чак и себе. Алекса Ејић је стварно био интересантан сведок, не само зато што је члан СПО-а, [REDACTED]

тада су се одржавали и избори на свим нивоима и он је био кандидат за одборника, па му је познато да се у други круг гласања за одборнике по већинском систему није пласирао кандидат Српске радикалне странке. Интересантан је и што се за помоћ обратио у то време анонимном Ненаду Чанку и да је практично од тог тренутка кренула жестока кампања против проф. др Војислава Шешеља и Српске радикалне странке поводом митинга од 6. маја 1992. године.

Сведочење вештака Еве Табо је било у ствари покушај да се путем струке појача и одржи наручена медијска прича о дешавањима у Хртковцима. То њено сведочење је доживело фијаско, јер њен списак од преко 800 лица која су наводно жртве прогона испао је списак лица која су рођена у Хртковцима, а сада имају пребивалиште на некој другој територији. Тако су се на списку нашла и лица која имају једину додирну везу са Хртковцима што су се пре 30 и више година родили у Хртковцима и тамо уписани у матичну књигу рођених или неку евиденцију коју је водила Римокатоличка црква.

Мада је сведочио као сведок са привилегованим информацијама Горан Стопарић је сведочио и о дешавањима на територији Војводине. Његово сведочење поводом породице Копић из Гибарца и замене непокретности са Вујаклијом је практично оспорило Тужилаштво достављањем извештаја након сведочења Стопарића да је размена била добровољна и без било каквог бацања бомбе у двориште породице Копић.

Услови из члана 5. Статута нису испуњени да би се локација Хртковци уопште нашла у оптужници, али је разјашњено и чињенично стање, не само у погледу непосредног извршења наводно злочина против човечности, већ и у погледу учешћа у УЗП. Стварно

[REDACTED]

Шешељев говор у Хртковцима маја 1992 године: [REDACTED]

[REDACTED] Сведок није присуствовао митингу, али је чуо људе како вичу: „Усташе, напоље“! [REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 10д, 15, 17и, 31, 33.

Тачке: 1, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио viva voce 24 и 25. септембра 2008. године уз заштитне мере, нови псеудоним и изобличење слике и гласа.

У унакрсном испитивању доведен је у питање кредибилитет сведока, зашто [REDACTED] не сведочи јавно, упоређене су његове изјаве из 2004. године и 2006. године које је дао истражитељима Тужилаштва у погледу повреда које је претрпео [REDACTED] за шта не постоји [REDACTED]. Затим су судије схватиле да су од јула 1991. године почеле да пристижу стотине хиљада избеглица из западне Славоније где тада није било оружаних сукоба, а Срби су морали под притиском да се иселавају из Хрватске и да су дошли у Хртковце и околна села и Војводину. Сведок је потврдио да је и пре митинга Српске радикалне странке у Хртковцима 6. маја 1992. године велики број Срба и Хрвата разменио имовину. Сведок је потврдио да у Хртковцима није постојала Српска радикална странка пре 6. маја 1992. године.

Сведок је потврдио да је полиција избацивала из кућа оне Србе избеглице из Хрватске који су се насилно уселили у туђе куће или празне куће. Сведок није знао да наведе ни један пример депортације, односно да је Хрват отишао из Хртковаца, а да није заменио имовину. Сведок је потврдио да Србин који изађе из Хрватске са пасошем Југославије никако није могао да се врати у Хрватску.

Током унакрсног испитивања решено је питање [REDACTED] митинг и ко је читао списак имена [REDACTED] порекло Хрвата из Хртковаца и сва друга спорна питања. Овај сведок је прилично истинито сведочио, с тим што је избегавао директно да одговара на питања где би се осудила званична политика Фрање Туђмана.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 10д, 15, 17и, 31, 33, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима, с тим што је питање да ли је уопште било злочина.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-035 АЛЕКСА ЕЈИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-035, Алекса Ејић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешелева улога као главног пропагатора „Велике Србије”

„Они који су лојални не треба да се плаше, нико их неће ни дирнути, али онима који помажу ХДЗ нема места у Хртковцима. Све ћемо их истерати”. (фуснота 43)

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из Хртковаца, (фуснота 418) који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати”.

„У неким случајевима власници тих кућа били су у иностранству, па би се избеглице једноставно уселиле. У другим случајевима, српске избеглице су, претњама и застрашивањем, вршиле притисак на власнике кућа да „замене” своје куће у Хрватској за куће тих Хрвата у Војводини”. (фуснота 421)

„Шешелев говор је прихваћен с одушевљењем и пропраћен повицима „Усташе, напоље”!” (фуснота 445)

2. Резиме за сведока ВС - 035 Алекса Ејић

Застрашивање и насиље у циљу протеривања: Сведок ће сведочити да су пре 1991. односи између националних група у Хртковцима били добри. Српске избеглице из Хрватске почеле су да пристижу 1991. године. Убрзо након тога почело је застрашивање несрба како би отишли и направили место за српске избеглице. То је посебно укључивало незаконито запоседање кућа које су припадале Хрватима од стране српских избеглица, што су локалне власти не само толерисале, већ и подржавале. Створила се атмосфера страха чему су посебно допринели Шешел и његове присталице. Сведок ће

сведочити о томе да је Шешел учествовао на митингу који је допринео развоју страха и мржње према Хрватима. Истакнути Хрвати и Мађари су застрашивани и прећено им је како би напустили тај крај. Шешел и СРС су се залагали за размену становништва и размену кућа укључујући и употребу силе. Хрвати су у својим домовима били изложени насиљу како би се убрзао њихов одлазак. Због кампање прогона која је вођена против њих, отприлике половина хрватског и мађарског становништва Хртковаца је отишла, а тај процес је знатно убрзан након шешелевог говора у Хртковцима. Сведок ће говорити о конкретним случајевима застрашивања и насиља против несрпског становништва како би се натерало да оде.

Шешелеви митинзи: Сведок ће изнети да је Шешел 6. маја 1992. године одржао митинг у Хртковцима. Митинг је имао добар одазив и вршен је пренос преко радија. На митингу су прочитана имена мештана које је требало протерати. Сврха митинга била је да унесе страх међу Хрвате и Мађаре како би се натерали да оду. Сведок ће рећи да је Шешел држао сличне митинге крајем 1992. године. Ти митинзи су ширили поруку да свако ко није лојалан Србији треба да оде. Митинзи су такође промовисали етничку поделу. Шешелеви митинзи су одржавани у селима где је постојао велики проценат хрватског становништва.

Сведок ће потврдити да је лично био мета прогона и говориће о томе шта су власти предузимале против њега.

Параграфи: 5-11, 15-17, 27-29.

Тачке: 1, 10 и 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 7, 8 и 9. октобра 2008. године *viva voce* и без заштитних мера. Први пут сведочи пред Хашким трибуналом. Сведок је важан јер је учесник догађаја у Хртковцима и локални функционер, како у Месној заједници, тако и у Српском покрету обнове у Хртковцима. Потврдио је да пре 6. маја 1992. године није постојао огранак Српске радикалне странке у Хртковцима, а да је постојао СПС и СПО. Пре сведока председник Месног одбора СПО у Хртковцима био је Остоја Сибинчић, а до замене је дошло 1991. године када су почеле да пристижу избеглице из Хрватске.

Сведок је изнео свој став да су Милошевић и Туђман имали договор око размене становништва, тајни договор о чему је обавештена и јавност, а да је Социјалистичка партија имала интерес да не дође до сукоба али да се то ипак заврши. Током унакрсног испитивања за овај став је сведок рекао да је то претпоставка и његово уверење. Сведок је потврдио да је у једном тренутку било више избеглица од мештана Хртковаца. За

наводне незаконите активности избеглица сведок изјављује да су нарочито почеле након митинга у мају 1992. године. Сведок тврди да је након митинга основан огранак Српске радикалне странке и то претежно од избеглица које су дошле.

Сведок је био члан Одбора на нивоу Месне заједнице Хртковци који је прикупао помоћ и давао инструкције и савете избеглим лицима. По питању безбедности и спречавања сукоба одржавани су Зборови грађана и председник МЗ бивши полицајац Добросав Марковић је контактирао са СУП-ом.

Сведок је био присутан на митингу 6. маја 1992. године и потврдио је да је тај митинг био у склопу промоције и предизборни митинг за савезне и локалне изборе, да је први говорник био Благоје Дудић (**није тачно**), други Жилић који је прочитао списак грађана чија су деца у ЗНГ, да нису лојални грађани Србије и да нема шта да траже у Хртковцима. После једне жене из Руме говорио је проф. др Војислав Шешељ. Проблем разгласа је решен тако што је позвао присутне да се приближе бини, уз констатацију да и нема пуно присутних. Уследило је кратко излагање програма. Сведок је навео:

„Пошто се није обратио критички на излагање списка који је прочитао Жилић, на тај начин је подржао првог говорника и уз напомену да су њему такође позната, односно странци његовој, имена деце који се налазе у ЗНГ из Хртковаца, који су избегли мобилизацију југословенске војске и да, по његовом мишљењу, с обзиром да се залагао за то, и том приликом је изјавио да се залаже за реципроцитет у понашању српске власти. Да сви нелојални мештани хрватске или мађарске националности, односно чија су деца у Хрватској, односно у ЗНГ да они немају шта да траже у Хртковцима, с тим што је додао да ће они бити хуманији у смислу да ће им организовати аутобуски превоз, обезбедити овај сендвич и тако их одвести до хрватске границе за разлику од режима Туђмана како се понаша према српском живљу у Хрватској. Уз опаску - Па нека даље иду пешице у лијепу њихову. А сви они који су лојални, па је том приликом напоменуо да, према његовом сазнању, има и мештана мађарске националности који су се одазвали позиву и лојални су грађани државе Србије, односно власти Србије да не треба да се плаше и да ће чак имати његову заштиту и да он очекује да ће они победити на локалним и савезним изборима и да ће тако спроводити своју политику која је објављена у њиховом програму”.

- Сведок је прочитао делове говора проф. др Војислава Шешеља из књиге за које су судије и Тужилаштво сматрали да је најважнији за оптужбе поводом догађаја у Хртковцима, а ти делови гласе:

- „У овоме селу, Хртковцима, и у овом месту српског Срема нема места Хрватима, овим Хрватима само има места међу нама! Само оним Хрватима и њиховим породицама који су заједно са нама крварили на фронтovima. Уосталом, њих су само називали Хрватима, код њих је већ ослобођена свест да су у ствари Срби католици, било их је неколико, и међу нашим добровољцима. Они ће остати међу нама, а сви остали морају напоље из Србије. И ови одавде из Хртковаца који су закључали своје куће и отишли рачунајући ваљда да ће се једног дана вратити, ми им поручујемо - немају где да се врате. У њихове куће ће уселити српске избеглице” .

- „Браћо Срби и сестре Српкиње, ако је Туђман протерао више од двеста хиљада Срба један део ће се вратити на подручје Српске Крајине, али један део не може тамо да се смести, ми тим Србима морамо дати кров над главом и гладна уста морамо нахранити, ми немамо новца да подижемо нове куће и стамбене зграде, ми немамо могућности да отварамо нова радна места за њих. Е, лепо кад немамо могућности онда треба свакој избеглој српској породици да дамо адресу једне хрватске породице, да ће милиција, милиција ће радити онако како власт одлучи, а ми ћемо ускоро бити власт. Лепо све избегле српске породице ће доћи на хрватска врата и затеченим Хрватима дати своје адресе у Загребу и другим хрватским местима. Хоће, хоће. Биће довољно аутобуса извешћемо их на границу српске земље, одатле пешке нека продуже ако сами не оду. Неки издајници српског народа у Београду...”

- „Убеђен да ћете и ви Срби из Хртковаца и осталих села у околини знати да сачувате међусобну слогу и јединство, да ћете се врло брзо отарасити преосталих Хрвата у вашем селу и околини, да ћете знати да цените плодове слободе и демократије, да ћемо сложни и јединствени победити, ујединити све српске земље, изаћи из економске и социјалне кризе на крају данашње промоције Српске радикалне странке, ја вас поздрављам традиционалним српским поздравима: Све за Српство, а Српство ни за шта! Србија је вечна док су јој деца верна! Живели”!

[REDACTED]

Сведок је сведочио о својим лошим односима са Остојом Сибинчићем и потврдио да је Сибинчић био члан СПО-а, затим СПС-а, а сада (2008. година) је члан Српске радикалне странке. Сведочио је о Радету Чакмаку избеглици из Грубишног Поља који је

био председник МЗ Хртковци, да је нелегално изабран за председника и о промени назива у Србиславци.

Сведок је на списку лица из Хртковаца за које Тужилаштво тврди да су протерани обележио само 8 имена и то је уврштено у судски спис П558.

Сведок је сведочио и о судским поступцима против Остоје Сибинчића и Радета Чекмака, контактима са министром Момчилом Грубачем, извештајима о активностима Српске гарде.

Током унакрсног испитивања расправљена је улога Српске гарде и изашао је интересантни податак, [REDACTED]

[REDACTED] мада је по његовим речима Месни одбор СПО у Хртковцима наводно сведок распустио, али је у децембру 1992. године био и кандидат СПО на локалним изборима и ушао је у други круг са кандидатом СПС-а и за мало је изгубио. Кандидат Српске радикалне странке је био трећи са два пута мање гласова од сведока. Није јасно уколико се у Хртковцима залагао за наводно толеранцију,

[REDACTED] Као што није јасно, ако је толики значај имала Српска радикална странка како мештани Хртковаца нису изабрали кандидата Српске радикалне странке за одборника из Хртковаца, већ кандидата СПС?

Судије су постављале питања поводом изјава неких сведока за Хртковце у вези црних униформи, аутобуса, наоружања, оснивања Српског покрета обнове, формирања Месног одбора СРС после митинга 6. маја 1992. године.

Сведок је потврдио да су постојала три таласа избеглица из Хрватске и изнео процену да је од укупно 1.500 избеглих Срба који су дошли у Хртковце остало око 1.000 и то они који су разменили имовину и они који су смештени у два ново изграђена избегличка насеља. Сведок је потврдио да су избегли из западне Славоније децембра 1991. године долазили са наоружањем. У другој половини 1992. године донет је Закон о оружју и муницији те је прописано кривично дело.

Сведок се сетио случаја Миливоја Вукеле који је из Босне и који је избачен из куће у коју се уселио.

Сведок је потврдио да од проф. др Војислава Шешеља никада није чуо ни једну лошу реч која се односи на Мађаре. Расправљено је и сведоково убеђење да је проф. др Војислав Шешељ несвесно оруђе у рукама Слободана Милошевића.

Сведок је одговарао на питања о убиству Мијата Штефанца, те су судије могле да закључе да је сведок посетио Ненада Чанка и тада је кренула оркестрирана кампања против Српске радикалне странке, кренули су медијски напади на Српску радикалну странку. Наташа Кандић и Весна Пешић су долазиле у Хртковце у оквиру кампање. Весна Пешић је убедила др. Бранимира Вуксанића да је и његово име на списку који је наводно прочитао Жилић. Сведок је само за 8 лица навео да су се иселили из Хртковаца под притиском, а у списку је заокружио и своје име међу оним именима који је додао на списак? Сведок је потврдио да не зна да је неко од чланова Српске радикалне странке вршио притисак или да је претио Хрватима у Хртковцима. Сведок је потврдио да ништа није било организовано, већ спонтано, а морао је да се сложи и да је на позив интервенисала полиција.

Сведок се прилично дискредитовао што није признао да је раније судски одговарао због лаких телесних повреда које је нанео једном Хрвату.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 27, 28, 29, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима. Преко овог сведока разрешене су и дилеме за услов распрострањеност и систематичност напада, јер око 200.000 избеглих Срба из Хрватске је потражило сигурност у Србији, а број Хрвата у Хртковцима који су мењали непокретности са њима је око 800 лица. Може бити говора само о појединачним и изолованим случајевима насиља који никако не потпадају под прогоне, депортацију или присилно премештање.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1133 ФРАЊО БАРИЧЕВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1133, Фрањо Баричевић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије”, у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања тако и у директним обраћањима јавности, као и стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима”. (фуснота 6)

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешел је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешелева намера да учествује у УЗП:

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”. (фуснота 98)

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„У Хртковцима, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином”. (фуснота 408)

„Односи између локалних Срба и Хрвата у Хртковцима углавном су били добри”. (фуснота 409)

„Међунационална напетост у Хртковцима почела је да се заоштрава 1991. године, када су у то место почеле да стижу српске избеглице из Хрватске”. (фуснота 416)

„СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из Хртковаца, који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати”. (фуснота 419)

„У неким случајевима власници тих кућа били су у иностранству, па би се избеглице једноставно уселиле”. (фуснота 420)

„СРС је на месту одржавања митинга припремио бину и по цео дан пуштао национално обојену четничку музику”. (фуснота 436)

„Пред неколико хиљада људи, укључујући добровољце СРС/СЧП и тамошње несрбе, Шешел је позивао на стварање „Велике Србије”, која би се протезала од Вировитице до Карлобага”. (фуснота 439)

„Рекао је да се морају рашчистити мешани бракови између Хрвата и Срба, а да децу из мешаних бракова треба поубијати”. (фуснота 441)

„Шешел је прочитао списак имена истакнутих несрба којима је поручено да иду из Хртковаца”. (фуснота 442)

„Шешел је најавио да ће за три дана Хрвати добити адресе кућа у Хрватској, да ће, ако се у њих не преселе, бити укрцани на аутобусе и одвезени тамо кроз минска поља”.
(фуснота 443)

„Несрбима се претило преко телефона и лично”. (фуснота 449)

„Ту су спадале претње да ће људима у куће подметнути бомбе и махање оружјем”.
(фуснота 450)

„Хрвате у Хртковцима нападале су групе Срба и захтевале да „размене” своје куће”.
(фуснота 453)

Правна анализа

Видови кривичне одговорности према члану 7(1) Статута:

„Што се тиче Шешелеве менс реа за планирање злочина у Хртковцима, Шешелева намера се јасно види из изјава које је давао током састанака с присталицама и члановима СРС пре и током кампање прогона у Хртковцима, као и из чињенице да је у Хртковцима напослетку дошло до кажњивих радњи које је Шешел подстицао током тих састанака”.
(фуснота 487)

„Поред тога, Шешел је наредио чињење злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима (тачке 1, 10 и 11, параграфи 15-17, 31-33 оптужнице) током састанака са сарадницима и присталицама у Војводини 1991. године и 1992. године и, имплицитно, својим говором у Хртковцима 6. маја 1992. године. Шешелева намера да нареди чињење злочина у Вуковару и Хртковцима може се извести из садржине његових говора и дискусија, као и из чињеница што су ти злочини потом и уследили”. (фуснота 496)

2. Резиме за сведока ВС - 1133 Фрањо Баричевић

Пораст напетости: Сведок је по националности Хрват и треба да опише етничке напетости које су се јавиле 1990. године на подручју Хртковаца након што СПО - Српски покрет обнове и СРС - Српска радикална странка, на челу с Вуком Драшковићем, односно проф. др Војиславом Шешелем, у Хртковцима отворили своје огранке.

Заузимање кућа: Остоја Сибинчић, изразити српски националиста, давао је српским избеглицама информације о томе где се налазе куће чији су власници Хрвати који живе у иностранству како би се ови у њих могли уселити. Те куће обично нису биле напуштене и у њима је било намештаја и апарата за домаћинство. Њихови власници би задужили родбину да их чува. Новопридошли Срби су се уселавали у те куће против воље њихових власника.

Отприлике месец и по дана пре шешељеве посете Хртковцима 6. маја 1992. године из Славоније је дошла још једна група српских избеглица. Број новопридошлих Срба у Хртковцима попео се на 500. Тим новопридошлим избеглицама обећане су напуштене куће у Хртковцима. Када су схватили да су жртве преваре, тражили су да СРС одржи састанак и да дође Шешељ. То је организовао Остоја Сибинчић.

Шешељев говор у Хртковцима: Отприлике два сата пре Шешељевог доласка у Хртковце, из Шапца је стигао аутобус у којем су били „Бели орлови”, припадници Шешељеве паравојне полиције или обезбеђења. „Бели орлови” су носили црне униформе и били су наоружани аутоматским пушкама. Регуларна полиција се налазила у центру села, на око 800 метара од места на којем је одржан митинг, али њени припадници том скупу нису присуствовали.

Сведок је током митинга стајао на удаљености од око 30-40 метара од Шешеља и чуо је цео Шешељев говор. Сведок је страховао да ће Хрвати бити избачени из својих домова и тај страх се показао оправданим на основу оног што је Шешељ рекао у свом говору. Шешељ је у свом говору споменуо потез Карловац-Карлобаг-Вировитица и рекао да ће та територија бити српска. Тврдио је да су Срби у Хрватској угрожени док Хрвати у Србији живе добро. Шешељ је прочитао списак од десетак имена, међу којима је било и сведоково име и рекао да њима тамо нису потребни Хрвати и да они треба да оду. Рекао је да ће Хрватима у року од три дана бити дате адресе и подељени кључеви и додао да ће их Срби, ако не буду хтели да оду, ставити у аутобусе и послати у Хрватску преко минских поља.

На том списку су се налазила имена истакнутих становника Хртковаца хрватске и мађарске националности, лекара и директора предузећа, које је Шешељ хтео да замени Србима. Сведоку је било јасно да су тај списак саставили локални чланови СРС пре митинга. Шешељ га је одобрио и прочитао је имена тих људи. На списку су били наведени следећи људи: Зденко Баришић - председник Месне заједнице, који је у то време разрешен дужности, Бранко Вуксанић - сеоски лекар, Мато Шамо - директор пилане у Хртковцима, Анте Гризел - директор пољопривредног предузећа у Хртковцима, Јуре Грдић - чији су синови тада живели у Хрватској, за које је Шешељ тврдио да су припадници „Зенги”, Антун Илић и сведок зато што је био члан Скупштине општине и још неки.

Када је Шешељ прочитао имена са списка, рекао је и да мешовите бракове између Хрвата и Срба треба поништити, а децу из тих бракова побити. Он је подстицао мржњу и

тражио је масовно протеривање Хрвата и Мађара. Он се том приликом околио само на становнике католичке вере. Није споменуо ниједну другу етничку групу у Хртковцима.

Живот у Хртковцима након Шешељеве посете: Након Шешељевог говора, живот у Хртковцима је за Мађаре и Хрвате постао тежак. Њима су стално претили преко телефона и на послу, а претили су им отворено и људи које нису познавали. По селу су ишле групе Срба и „тражиле” куће за „замену”, дајући људима само неколико сати да се иселе. Сведоковој ћерки је на улици један човек запретио да ће само њој или само њеном брату бити дозвољено да оде са својим оцем. Сведок је то пријавио полицији у Руми, али му је шеф Државне безбедности у Руми, Славко Кулунџић, рекао да он не може ништа учинити. Након те жалбе Кулунџићу, отприлике три дана после Шешељевог говора, сведок је своју супругу и децу одвео у Хрватску, у кућу свог таста у Феричанцима у општини Нашице. Он се плашио за безбедност своје породице.

Такозвана „замена” кућа: Дана 19. маја 1992. године сведок се придружио својој породици у Хрватској. Три дана касније, сведок је у Пожеги потписао уговор о такозваној „замени” кућа, у канцеларији адвоката Мире Приморац која је саставила документ. У документу је писало да сведок своје две куће, укључујући и пословни простор, у Савској улици бр. 19, у Хртковцима, мења за кућу Бранка Милосављевића у улици Павла Радића бр. 7, у Јакшићу, у Хрватској. У сведокову новосаграђену кућу у Хртковцима уселила се Станка Степановић, ћерка Бранка Милосављевића, која је у Пожеги радила као судија, а њени родитељи су се уселили у сведокову стару кућу. Сведок ће навести из којих разлога је пристао на ту „замену”.

Сведок верује да је Сибинчић био у сталном контакту с проф. др Војиславом Шешељом и да га је обавештавао о ситуацији у Хртковцима. Сибинчић је био главни организатор кампање протеривања у Хртковцима.

Параграфи: 5-9, 10(а-д), 14-16, 17(г) и (и), 27-30.

Тачке: 1, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио *viva voce* 14 и 15. октобра 2008. године без заштитних мера. Сведок први пут сведочи у Хагу. Сведок је изјавио да је Српска радикална странка имала свој огранак у Хртковцима крајем 1991. године и да је главни био Остоја Сибинчић. Наводи да је Сибинчић прво био у СПО-у и да га је на челу СПО-а у Хртковцима заменио Алекса Ејић.

Сведок је изјавио да је једна жена из Руме, члан Српске радикалне странке, дошла на Велики петак (католички) 1992. године у Хртковце и да је одржала састанак са избеглим

Србима који су били незадовољни и тражили су да разговарају са проф. др Војиславом Шешељем. Током унакрсног испитивања разрешено је да је то била Дивна Ићитовић председник Општине Рума. Та жене члан Српске радикалне странке која је говорила на митингу 6. маја 1992. године је Марица Пачанин. Сведок је пао на општепознатим чињеницама.

Били су незадовољни Остојом Сибинчићем. Срби избегли из Славоније су преварени да постоје празне хрватске куће у Хртковцима, да су се Хрвати иселили и оставили празне куће (иностранство, деца у ЗНГ). Сведок је радио у МЗ и држао је кључеве просторија, а 6. маја 1992. године дао је озвучење МЗ за митинг Српске радикалне странке, јер је таква одлука била да се даје политичким странкама простор и озвучење.

Сведок тврди да је бина била у ствари приколица, да се пуштала четничка музика, да је дошао један аутобус Шешељевог обезбеђења „Бели орлови” са црним униформама и са дугим цевима и да је аутобус био паркиран поред његове куће. То није чуо од њих, али је чуо када је био поред бине. Полиција је била на удаљености од једног километра и регулисала је саобраћај.

Сведок је на митинг дошао са полубратом из иностранства, а по њему је било присутно око 2.000 људи из Хртковаца и са стране. Сведок тврди да је први говорник био Жилић који је прочитао списак Хрвата из Хртковаца који су већ били у Хрватској или иностранству. Сви детаљи постоје у тексту под називом „Велики значај мајских избора”.

Сведок је сведочио о говору проф. др Војислава Шешеља и том приликом навео да је Шешељ прочитао имена, па и његово име. Мада сведок није давао изјаве медијима, његов случај претњи је објављен у Вечерњим новостима од 14. маја 1992. године. Сведок је изнео свој пример размене имовине и навео да је оштећен у размени, као и да је из Хртковаца исељено 460 домаћинстава, а да је само за месец дана после митинга исељено 300 домаћинстава.

Сведок је по изјави Славка Колучића био доушник ДБ, а сведок је дуго био члан СКЈ, не само ради запослења како тврди, него и зато што је његов отац Иван Баричевић током Другог светског рата био у усташким јединицама.

Сведок је у мају 1992. године разменио имовину са породицом из села Јакшић на територији Славонске Пожеге. Размотрен је уговор о размени непокретности и у комплетну причу везано за овог сведока су убачени Илија Шутало, припадник Парагиних војних формација које су протерале Србе из Славонске Пожеге, Звонко Паулић сестрић, односно син Катице Паулић, Анте Гризел, Анте Стипић, Никола Лулић,

Марко Калић, као сведоци пред судом који су сведоку омогућили да узме и оно имање које није обухваћено уговором о размени. Расправљени су и примери замене имовине породице Паулић, Калић и још неки детаљи да није било прогона.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10б, 10ц, 10д, 14, 15, 16, 17г, 17и, 27, 28, 29, 30, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима, али још важније је да је овај сведок изгубио кредибилитет.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1134 [REDACTED]

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1134, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992.

„У Хртковцима, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином”. (фуснота 408)

„Односи између локалних Срба и Хрвата у Хртковцима углавном су били добри”. (фуснота 409)

„Међунационална напетост у Хртковцима почела је да се заоштрава 1991. године када су у то место почеле да стижу српске избеглице из Хрватске”. (фуснота 416)

„Због Шешелјевог говора, неки Хрвати су одлучили да оду из Хртковаца. Поред тога, убрзо након тог говора, у Хртковцима је покренута кампања општег шиканирања и застрашивања несрба, нарочито Хрвата”. (фуснота 448)

„Несрбима се претило преко телефона и лично. Ту су спадале претње да ће људима у куће подметнути бомбе и махање оружјем”. (фуснота 450)

2. Резиме за сведока ВС - 1134 [REDACTED]

СРС и СЧП у Хртковцима: Сведок ће сведочити о деловању чланова СРС и СЧП пре 6. маја 1992. године и после тог датума, посебно о њиховом учествовању у протеривању Хрвата из Хртковаца и из других региона Војводине. [REDACTED]

[REDACTED] Сведок ће изнети своја сазнања о такозваним „заменама” кућа у другим регионима Војводине. [REDACTED]

Долазак српских избеглица: У Хртковце је током јесени 1991. године и пролећа 1992. године дошао велики број српских избеглица. Долазак тих српских избеглица организовао је СРС. Локални СРС морао је имати помоћ особа на вишим положајима из Београда. Остоја Сибинчић све то није могао сам организовати. Избеглицама је речено да у Хртковцима за њих има напуштених кућа. [REDACTED]

Присуство наоружаних четничких група: Сведок је [REDACTED] видео како се у једном кафеу у центру Хртковаца окупљају наоружане групе четника. [REDACTED]

[REDACTED] Четници су имали аутоматске пушке и ножеве. Носили су шајкаче с кокардом. Мештани Хрвати били су застрашени присуством тих четничких добровољаца у селу.

Шешељев долазак у Хртковце: Шешељ је у Хртковце дошао 6. маја 1992. године. Јавно је прочитао имена са списка и рекао је да ће Хрвати морати да оду само с „пластичним кесама” у рукама. Сведок није присуствовао скупу на којем је Шешељ одржао тај говор, али су му други рекли да је Шешељ прочитао имена истакнутих Хрвата које је требало протерати, [REDACTED]. Шешељ је такође рекао да децу из мешовитих бракова треба побити.

Застрашивање и протеривање Хрвата: У Хртковцима је након 6. маја завладало непријатељско расположење према Хрватима. Хрватима се претило да ће бити убијени ако не буду напустили своје куће. Неким Хрватима су претили преко телефона. Сељане Хрвате узнемиравале би групе од [REDACTED] Срба како би их натерали да „замене” своје куће и оду. [REDACTED]

[REDACTED] Полиција је штитила починиоце док су проваљивали у куће. Честе су биле и претње да ће кућа бити дигнута у ваздух, [REDACTED]

Српске избеглице би одлазиле право до кућа у којима су живели Хрвати и говорили им да своје куће предају. [REDACTED]

Параграфи: 5-9, 10(а-д), 14-16.

Тачке: 1, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио viva voce 15. октобра 2008. године уз заштитне мере, по правилу 92тер. Из сведочења овог сведока је само релевантан део где описује како је он извршио замену непокретности [REDACTED] на његову иницијативу, а након констатације да су се у јулу [REDACTED] стабилизовали односи у Хртковцима. Сведок је потврдио да је много више Срба из Хрватске дошло у Хртковце, него што је Хрвата из Србије отишло у Хрватску путем размене непокретности. Потврдио је да није оштећен у размени имовине пошто је добио и новац, 2.000 ДМ. Сведок се на размену одлучио након убиства [REDACTED], а што се тиче митинга од 6. маја 1992. године признао је да све што је рекао је чуо од других лица, јер није ни био присутан на митингу пошто је обрађивао имање тог дана.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10б, 10ц, 10д, 14, 15, 16, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима. Ово сведочење је важно зато што на личном примеру сведок потврђује размену непокретности, а све друго за шта признаје да је у питању рекла-казала је чињенично разјашњено преко других сведока очевидаца.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1136 КАТИЦА ПАУЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1136, Катица Паулић је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешелјево учешће у УЗП:

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешел је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„У Хртковцима, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином”. (фуснота 408)

„Односи између локалних Срба и Хрвата у Хртковцима углавном су били добри”. (фуснота 409)

„Међунационална напетост у Хртковцима почела је да се заоштрава 1991. године када су у то место почеле да стижу српске избеглице из Хрватске”. (фуснота 416)

„СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из Хртковаца, (фуснота 418) који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати”.

„Несрбима, нарочито онима који су имали велике куће, упућиване су телефонске претње”. (фуснота 429)

„Два сата пре говора стигао је аутобус добровољаца СРС/СЧП, у црним униформама и с пушкама, који су се распоредили на месту митинга, по граду и у околној шуми”. (фуснота 437)

„Пред неколико хиљада људи, укључујући добровољце СРС/СЧП и тамошње несрбе, (фуснота 438) Шешел је позивао на стварање „Велике Србије”, која би се протезала од Вировитице до Карлобага”.

„На бини је такође био најмање један српски избеглица из Хрватске (фуснота 444) и Остоја Сибинчић”.

„Због Шешелјевог говора, неки Хрвати су одлучили да оду из Хртковаца”. (фуснота 447)

2. Резиме за сведока ВС - 1136 Катица Паулић

Основни подаци: сведокиња је хрватске националности и до 29. маја 1992. године живела је у Хртковцима, у општини Рума, у Војводини, Србија.

СРС у Хртковцима: отприлике у пролеће 1992. године Славко Миршић, члан локалног огранка СРС, почео је да говори о етничком чишћењу Хрвата из Хртковаца. Међутим, ни сведокиња ни други Хрвати у Хртковцима нису веровали да ће се то икада догодити. Симпатизери Шешелеве странке су се окупљали по приватним кућама пре него што је

Шешел у Хртковцима одржао говор. Остоја Сибинчић је био главни организатор деловања СРС у Хртковцима. Сибинчић је био запослен у општини у Руми.

„Замена” кућа: Отприлике у пролеће 1992. године у Хртковце су почеле да пристижу српске избеглице из Хрватске. Србин по имену Јово (презиме непознато) би сваки дан доводио по више група Срба да виде кућу сведокиње. Јово би тим Србима показивао куће у Хртковцима и понашао се као да се избеглицама пружа прилика да бирају куће у Хртковцима. Изгледало је да је систем одлично организован. Једном приликом је у радњу сведокиње дошао један Србин и рекао отприлике ово: „Није наше, али биће довољно..” Сведокиња се јако уплашила зато што су јој у то време анонимно претили преко телефона, говорећи јој: „Чувај дете, долазимо” Сведокиња је схватила да се те претње односе на њеног млађег сина. Сличне претње су примали и многи други Хрвати.

Срби су се најпре окомили на оне са бољим кућама. Власници мањих кућа у почетку нису били изложени тој врсти застрашивања. На мети су се на сличан начин нашли и Мађари који су живели у селу.

Шешелев говор: Дана 6. априла 1992. године у Хртковце је дошао проф. др Војислав Шешел да одржи говор. Сведокиња је тада први пут у селу видела наоружане људе. Ти људи су били четници, војници који су на себи имали црне униформе и капе с кокардама и носили су муницију и пушке. Тог дана је у Хртковцима било пуно четника. Један број њих је присуствовао митингу, док су други ишли по селу и шуми. Регуларна полиција није била присутна тамо где се одржавао митинг.

Шешел је у свом говору рекао следеће: „Хрвати морају отићи. У хрватске куће уселиће се српске избеглице из Хрватске. Куће људи који живе у иностранству морају се отворити”. Шешел је прочитао списак од више од десет имена, међу којима су били Мато Шаму, директор пилане, брат сведокиње Фрањо Баричевић, који је радио у Месној заједници, Анто Гризел, директор пољопривредног комбината, Зденко Баришић, који је радио у Месној заједници, Бранко Вуксанић, сеоски лекар, и још неки људи. Шешел је рекао да се људи чија су имена на списку морају повући са својих положаја и отићи из Хртковаца, а и да ће их заменити други људи. Шешел је намеравао да на водеће положаје у локалним органима власти постави своје људе.

Шешел је такође рекао: „Сви Хрвати морају да оду у Хрватску. Биће укрцани у аутобусе и одвезени до границе, а оданде могу наставити пешице. У аутобусе ће их укрцати власти, а та власт бићемо ми”! Потом је ставио десну руку на груди и рекао: „Ми ћемо бити власт”. Публика је аплаудирала и викала: „Напоље усташе”! Сведокиња

се јако уплашила кад је то чула. Аплаудирала су чак и деца која су се попела на дрвеће око бензинске пумпе. Шешељ је додао да се мешовити бракови морају поништити.

Говор је био пун мржње и трајао је око један сат. Било је присутно око 1.000 људи. Говор је пробудио велики страх код несрба и након тога Хрвати су почели да одлазе у великом броју. У данима након говора повећао се притисак на Хрвате и учестали инциденти насиља против Хрвата. На пример, српске избеглице су пљачкале и привремено напуштене куће и у њих се усељавале. Власници тих кућа су били у иностранству, али су куће биле намештене.

Одлазак из Хртковаца: Десет дана пре него што је сведокиња отишла у Хрватску, у њену кућу се уселила једна Српкиња са својим сином. Та жена је кућу сведокиње заправо преузела против воље сведокиње. Она је спавала у спаваћој соби сведокиње док је сведокиња још била тамо. Та жена избеглица је, као и многе српске избеглице, имала пуну подршку СУП-а. Полиција није ништа предузимала да спречи отимање кућа Хрвата. Када се супруг сведокиње једном полицајцу пожалио на претње преко телефона, а полицајац му је рекао да искључи телефон.

Због притиска, сведокиња је 29. маја 1992. године са својим млађим сином прешла у Загреб. Њима се придружио њен супруг 10. јуна 1992. године. Они су своју кућу у Хртковцима „заменили” са једном српском породицом која је живела у Загребу.

Параграфи: 3-9, 10а-д, ф и г, 11, 14-16, 17г, и, 27-30.

Тачке: 1, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио без заштитних мера 19. новембра 2008. године. Сведок тврди да су проблеми почели доласком избеглица из Славоније након пада Вуковара. Сведоков комшија Славко Миражић (члан СПО, а не СРС) је причао да следи етничко чишћење. Сведок је испричао о једном догађају упада у кућу чији су власници на раду у иностранству пре доласка проф. др Војислава Шешеља у Хртковце. Сведок тврди да је присуствовао митингу 6. маја 1992. године и да је Шешељев говор трајао сат времена. Сведок је апсолутно дискредитован, јер је малтене признао користољубивост и због тога је претеривао у сведочењу. Сведок је у судници лажно сведочио о митингу и свему што се дешавало.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10б, 10ц, 10д, 10ф, 10г, 11, 14, 15, 16, 17г, 17и, 27, 28, 29, 30, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима. Сведок је дискредитован, али је од драгоцене користи да се утврди како је осмишљен систем оптуживања.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-067 (раније [REDACTED])

[REDACTED] УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„У Хртковцима, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином. Односи између локалних Срба и Хрвата у Хртковцима углавном су били добри”. (фуснота 409)

„У неким случајевима власници тих кућа били су у иностранству, па би се избеглице једноставно уселиле. У другим случајевима, српске избеглице су, претњама и застрашивањем, вршиле притисак на власнике кућа да „замене” своје куће у Хрватској за куће тих Хрвата у Војводини”. (фуснота 421)

„Шешељев говор је прихваћен с одушевљењем и пропраћен повицима „Усташе, напоље!” Несрби су веома озбиљно схватили Шешељеве претње”. (фуснота 446)

„Током 1992. године седамдесет одсто тамошњих Хрвата (отприлике 900 до 1.000 људи) отишло је из Хртковаца, било тако што су протерани директном применом силе било из страха за живот”. (фуснота 457)

2. Резиме за сведока [REDACTED]

Основни подаци: Сведок је [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Говориће о митингу у Хртковцима 6. маја 1992. године. Сведок ће посведочити да је веома озбиљно схватио чињеницу да је прочитан списак јер није имао никаквог разлога за сумњу да ће Шешел присилити Хрвате да напусте то подручје. Шешел је дошао у Хртковце како би убрзао трансфер становништва и његов говор и пропаганда у Хртковцима су повећали напетости између националних група у селу. Сведочиће о насиљу и застрашивању Хрвата у Хртковцима, као што су претње и премлаћивања. Такође ће сведочити о Остоји Сибинчићу, који је био један од Шешелевих људи из СРС

Параграфи: 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10д, 14, 15, 16, 17г, 17и, 27, 28, 29, 30.

Тачке: 1, 10, 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 16 и 17. фебруара 2010. године као сведок Суда уз заштитне мера и путем видео линка.

Сведок није био присутан на митингу у Хртковцима 6. маја 1992. године и односу на своје изјаве које је дао истражитељима Тужилаштва признао је да се у тим изјавама налази оно што је он мислио да се десило, што му је неко други рекао и слично, с тим што је демонстрирао и да верује у све што је проф. др Војислав Шешел истицао приликом оспоравања. По разложности и разуму са којим је расправљао за овог сведока може се рећи и да би могао бити сведок одбране.

Његово име није прочитано на митингу, а испоставило се и да Весна Пешић никада није била у Хртковцима.

Преко овог сведока уведене су бројне изјаве лица која су дали изјаве тиму одбране, а тичу се како улоге Алексе Ејића, тако и статуса Остоје Сибинчића који није био члан Српске радикалне странке.

Преко овог сведока пружена је прилика да се судије обавесте и о историјском контексту како су Албанци постали Хрвати у Хртковцима, као и многи детаљи у вези митинга, сазивање, организација, обезбеђење од стране полиције, говор и говори проф. др Војислава Шешела у Народној скупштини од 1 и 2. априла 1992. године.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10д, 14, 15, 16, 17г, 17и, 27, 28, 29, 30, а оптужбе за Хртковце садрже параграфе 5, 6, 10е, 12, 14, 15, 17г, 17и, 17к, 31, 33.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 10, 11, а Хртковци се у оптужници наводе у тачкама 1, 10, 11.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између чланова Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Хртковцима. Сведок је избегао апсолутну дискредитацију, али је од драгоцене користи да се утврди како је осмишљен систем оптуживања.

ПРИВИЛЕГОВАНИ СВЕДОЦИ

Тужилаштво је посебно издвојило привилеговане сведоке којима је наменило основну улогу да сведоче на околности учешћа проф. др Војислава Шешеља у УЗП и зато се њихова сведочења дотичу појединих локација које су претходно анализирале. Ако се нешто понавља код ових сведока, то је зато што Тужилаштво није изводило доказе према архитектури коју је прописало Претресно веће.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва сведоци за поверљиви приступ информацијама готово да се наводе за већину параграфа, с тим што су предвиђени и за локације као базу злочина или за локације где се изводе докази о доследном обрасцу понашања. Ови сведоци треба да потврде наводе из претпретресног поднеска под: II. Учешће оптуженог у УЗП; А. Улога оптуженог као главног пропагатар Велике Србије; Б. Улога оптуженог у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП; Ц. Намера оптуженог да учествује у УЗП.

Скраћени приказ у односу на сведоке са поверљивим приступом информацијама

Сведоци: ВС-004 ██████████ ВС-007 ██████████ ВС-009 Александар Стефановић, ВС-010 Зоран Дражиловић, ВС-011 Љубиша Петковић, ВС-012 Александар Филковић, ВС-013 Младен Кулић, ВС-014 ██████████, ВС-015 Горан Стопарић, ВС-017 Зоран Ранкић, ВС-026 ██████████, ВС-027 ██████████, ВС-032 Ненад Јовић, ВС-034 ██████████, ВС-043 Милан Бабић - умро, ВС-048 Небојша Стојановић, ВС-1061 Мирослав Дeroњић - умро.

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимен сведочења

Према коначном списку сведоци су:

BC-004 ██████████, BC-007 ██████████, BC-009 Александар Стефановић, BC-010 Зоран Дражиловић, BC-011 Љубиша Петковић, BC-012 Александар Филковић, BC-013 Младен Кулић, BC-014 ██████████, BC-015 Горан Стопарић, BC-017 Зоран Ранкић, BC-026 ██████████, BC-027 ██████████, BC-032 Ненад Јовић, BC-034 ██████████, BC-043 Милан Бабић - умро, BC-048 Небојша Стојановић, BC-1061 Мирослав Дeroњић - умро.

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. Горан Стопарић BC-015 сведочио је viva voce 15, 16, 17, 22, 23 и 24. јануара 2008. године, без заштитних мера.
2. ██████████ BC-004 сведочио је viva voce 7, 12 и 13. фебруара 2008. године, уз заштитне мере.
3. Младен Кулић BC-013 сведочио је viva voce 4 и 5. марта 2008. године, без заштитних мера.
4. ██████████ BC-007 сведочио је viva voce 15, 16 и 17. априла 2008. године, уз заштитне мере.
5. Небојша Стојановић BC-048 сведочио је viva voce 22 и 23. јула 2008. године, без заштитних мера.
6. Александар Стефановић BC-009 сведочио је viva voce 25 и 26. новембра 2008. године, видео линком из Београда и без заштитних мера.
7. Јован Гламочанин BC-044 сведочио је viva voce 10 и 11. децембра 2008. године, видео линком из Београда и без заштитних мера.
8. ██████████ BC-027 сведочио је 7 и 8. јула 2009. године, видео линком из Београда уз заштитне мере.

9. ██████████ ВС-034 планиран да сведочи 30. марта 2010. године као сведок Суда, па се одустало од његовог сведочења ██████████
██████████

10. Зоран Ранкић ВС-017 сведочио 11 и 12. маја 2010. године без заштитних мера.

11. Ненад Јовић ВС-032 сведочио 6 и 7. јула 2010. године, видео линком из ██████████ и без заштитних мера.

Мада није јасно по ком критеријуму су овим сведоцима одређени статуси да су сведоци са привилегованим приступом информацијама, мора да се констатује да су такозвани инсајдери могли да буду Гламочанин, Стефановић, евентуално Ранкић (до децембра 1991. године), а Стопарић, Стојановић, ██████████ и ██████████ можда као сведоци који су нешто чули, а сви други, не зна се како су могли да буду инсајдери и како су уопште могли да дођу у посед поверљивих информација.

Ови сведоци који су саслушани и они који нису саслушани морали су да послуже као веза, односно да прикажу узрочно-последични однос између Српске радикалне странке као политичке странке и неке организације на челу са проф. др Војиславом Шешељем и лицима која су у организацији Српске радикалне странке упућени на места где су се одвијали оружани сукоби и која су чинила злочине из оптужнице или били у некој близини са лицима који су припадници српских снага који су непосредни извршиоци злочина.

Ту тезу Тужилаштво није успело да докаже преко ових сведока.

Гламочанин не зна ништа шта се дешавало на местима оружаних сукоба, а на неким местима где Тужилаштво тврди да је он био, он никада у животу није био. Прикупљање и упућивање добровољаца је најдаље што се могло ићи, али је далеко значајнији као сведок да су се стално вршили прогони Српске радикалне странке.

Стефановић је готово идентични сведок као Гламочанин, с тим што је још боље сведочио о настојањима да се проф. др Војислав Шешељ после 2000. године по сваку цену оптужи. Слично је и са Гламочанином.

Стопарић је посебна прича. Колико је покушао да нанесе штете лажним сведочењем за догађаје у Војводини толико га је и Тужилаштво демантовало накнадним достављањем документације. Стопарић је прилично значајан за локацију Мостар и Невесиње где је сасвим коректно сведочио. Његово сведочење за Вуковар је крајње неодрживо, а у појединим деловима морао је и демантује оно што је Тужилаштво навело да је он наводно изјавио истражитељима. За локацију Вуковар, његово сведочење је у једном делу значајно, али што се тиче Овчаре и предмета Овчара у Београду, безначајно

је и неприхватљиво. Он је значајан јер је доказао како Тужилаштво обезбеђује сведоке преко Наташе Кандић.

██████████ је ██████████ потопљен ██████████ тако да је илузорно њему и обраћати пажњу.

██████████ је коректно сведочио, мада није јасно како се преко локације западна Славонија где се доказује доследни образац понашања проф. др Војислава Шешеља у оквиру УЗП може извести крунски доказ за учешће проф. др Војислава Шешеља у УЗП. Ово је чудније када се зна да ни једном речју ██████████ није оптужио проф. др Војислава Шешеља.

Слично је и са Младеном Кулићем који је тотално дискредитован као сведок за западну Славонију.

Што се тиче Небојше Стојановића није јасно зашто је Тужилаштво њега уопште позвало за сведока када нема никакве везе са Српском радикалном странком, али је значајан, јер је преко њега саслушан и заступник Тужилаштва Данијел Сексон на околности како се узимају изјаве од сведока.

██████████ је толико дискредитован сведок да је потпуно јасно да се пријавио за сведока ради личне користи, а што се тиче неког његовог сазнања, оно је испод нивоа рекла-казала.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-015 ГОРАН СТОПАРИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-015, Горан Стопарић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева улога у регрутовању и координирању добровољцима СРС/СЧП

„На линији фронта, добровољци СРС/СЧП обично су били потчињени локалној командној структури, то јест, локалном српском ТО и/или снагама ЈНА/ВЈ и снагама ВРС/СВК”. (фуснота 73)

„У више наврата, Шешељ је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”.” (фуснота 78)

„Како је оружани сукоб одмицао, неки добровољци СРС/СЧП прочули су се по својој недисциплини и насилничком понашању, како међу челницима СРС, укључујући Шешеља, тако и на ратишту”. (фуснота 87)

Шешељева намера да учествује у УЗП

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”. (фуснота 98)

Злочин у Вуковару

„Камени и други припадници тог одреда често су одлазили по наређења у штаб 1. гардијске бригаде ЈНА у Вуковару, а капетан Радић и капетан Зиројевић из 1. гардијске бригаде често су посећивали штаб одреда”. (фуснота 200)

Злочин у Брчком

„Миле Болеро је био председник СРС у Брчком”. (фуснота 248)

„Добровољци СРС/СЧП учествовали су у нападу на Брчко, као и у управљању логором Лука. Они су били озлогашени због убијања и пљачкања и учествовали су у силовању жена у логору Лука”. (фуснота 254)

„Муницију и осталу логистичку помоћ добијали су од ЈНА”. (фуснота 255)

Злочини у Мостару

„Доласком резервиста и добровољаца, појачала се напетост између етничких група и дошло је до првих инцидената етничког насиља. У тим инцидентима су често учествовали добровољци СРС/СЧП, а посебно су се истицали у пљачки”. (фуснота 350)

„Све време напада и у периоду после њега, све српске снаге дејствовале су потпуно координисано. Добровољци СРС/СЧП били су потпуно интегрисани у локалну српску ТО, која је била потчињена команди ЈНА”. (фуснота 360)

„ЈНА је пружала пуну логистику и материјално-техничку подршку свим тим снагама, укључујући „Црвене беретке”.” (фуснота 361)

Злочини у Невесињу

„Добровољци СРС/СЧП били су потпуно интегрисани у локалну српску ТО, која је пак била потчињена команди ЈНА”. (фуснота 384)

„ЈНА је пружала пуну логистичку и материјално-техничку подршку свим тим снагама на том подручју, укључујући „Црвене беретке”.” (фуснота 385)

Злочини у Србији - Хртковци

„Велики број добровољаца СРС/СЧП регрутован је из Војводине.” (фуснота 411)

„Војводина је на крају постала упориште СРС.” (фуснота 415)

„Чланови СРС из општине Шид, упоришта СРС, одлазили су у разне градове и села и тамо шиканирали и застрашивали Хрвате.” (фуснота 428)

„Чланови СРС из Шида организовали су одласке у друге заједнице у Војводини, укључујући Хртковце, како би тамо застрашивали Хрвате.” (фуснота 452)

Правна анализа

„Што се тиче Шешелеве менс реа за планирање злочина у Хртковцима, Шешелева намера се јасно види из изјава које је давао током састанака с присталицама и члановима СРС пре и током кампање прогона у Хртковцима, као и из чињенице да је у Хртковцима напослетку дошло до кажњивих радњи које је Шешел подстицао током тих састанака.” (фуснота 487)

„Поред тога, Шешел је наредио чињење злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима током састанака са сарадницима и присталицама у Војводини 1991. године и 1992. године и, имплицитно, својим говором у Хртковцима 6. маја 1992. године. Шешелева намера да нареди чињење злочина у Вуковару и Хртковцима може се извести из садржине његових говора и дискусија, као и из чињеница што су ти злочини потом и уследили”. (фуснота 496)

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешел је помагао и подржавао све злочине за које се терети у оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешелева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- његовим честим одласцима на ратиште и у места у Војводини, као што су Хртковци”, (фуснота 521)

2. Резиме за сведока ВС - 015 Горан Стопарић

Сведок ВС-015 ће описати како је СРС била организована у његовом граду у Србији и навешће како су током 1992. године чланови СРС у његовом граду коришћени за узнемиравање и застрашивање Хрвата у појединим деловима Војводине, укључујући Хртковце. Сведок ВС-015 ће навести како је проф. др Војислав Шешел утицао на младе Србе. Сведок ће такође описати догађаје у Вуковару 1991. године Шешелеву посету Вуковару, сарадњу између добровољаца СРС/СЧП и припадника ЈНА и учешће добровољаца СРС/СЧП и припадника ЈНА и учешће добровољаца СРС/СЧП у покољу на пољопривредном добру Овчара у новембру 1991. године.

ВС-015 ће сведочити о учешћу добровољаца СРС/СЧП у операцији обезбеђивања такозваног „коридора” кроз Босну и Херцеговину који би подручја у Хрватској на којима живе Срби спојио с територијом Србије. Пре него што је предузео ту операцију, генерал Младић се обратио добровољцима рекавши им, између осталог, да „њего није брига како ћемо поступати са цивилима, али да цивилима у самом Ливну не смемо наудити”. Младић је добровољцима СРС наредио да скину своје четничке ознаке, рекавши им: „Носите то у свом срцу, а не на глави”.

BC-015 ће посведочити да је Жика Црногорац дошао на подручје Брчког и одабрао људе за обуку коју су обављале „Црвене беретке”. BC-015 ће описати однос између „Црвених беретки” и других паравојних и добровољачких група које су чиниле злочине у Босни и Херцеговини.

Параграфи: 5-11, 15-18, 20-21, 24-31 (отпао део параграфа 24; параграф 25; део параграфа 26; три дела параграфа 27; параграф 29(ц); параграф 29(д); параграф 29(ф); параграф 29(х); параграф 29(и)).

Тачке: Све тачке (отпале тачке 2, 3, 5, 6 и 7).

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио *viva voce* 15, 16, 17, 22, 23 и 24. јануара 2008. године. проф. др Војислав Шешељ га је унакрсно испитивао од 22 до 24. јануара 2008. године.

Сведок је рањен 1999. године на Косову и Метохији и имао је статус ратног инвалида, с тим што се тај статус проверавао, а изгубио га је када се није одазвао на ревизију тог статуса због пресељења у иностранство. Од 2000. године до 2004. године живео је од инвалиднине за коју каже да је била око 50 евра месечно и помоћи коју су му пражала два брата у Шиду. 2004. године отишао је у иностранство и две године је био у програму заштите Хашког трибунала са месечним примањима око 900 евра, да би се запослио и годину дана радио и примао плату, а сада и годину дана пре појављивања у судници има своју фирму.

Током унакрсног испитивања разрешена је дилема Хитлеровског поздрава. Сведок је негирао да је то тако саопштио, али је признао да је своју изјаву у којој се то наводи брзо прочитао јер је желео што пре да оде пошто су тешки и дуготрајни разговори са истражитељима Тужилаштва.

Разрешено је да је први митинг Српске радикалне странке у Шиду био 15. маја 1992. године у склопу предизборне кампање, а не у лето 1991. године како је сведок навео у својој изјави. Општински одбор Српске радикалне странке је основан 5. новембра 1991. године. То значи да сведок није могао нити говором проф. др Војислава Шешеља на митингу у лето 1991. године у Шиду, нити Српском радикалном странком да оде на ратиште.

Сведок је поносан на своје учешће у рату и сматра да није део неког монструозног плана. На одлуку да оде у рат није утицао говор проф. др Војислава Шешеља, већ осећај патриотизма.

На питање да ли сведок сматра да га је проф. др Војислав Шешељ, њега и друге, лагао залажући се за одбрану Српске Крајине, одбрану Републике Српске и одбрану Косова и

Метохије сведок је изјавио: Ја и сада сматрам да је судбина хтела да Ви будете председник, вероватно би то мало другачије све изгледало. На конкретно питање да ли сматра да је проф. др Војислав Шешељ лагао сведок је изјавио: Ја не мислим да сте лагали, ви сте једноставно говорили оно што ви мислите, а на нама је да одлучимо да ли да вам верујемо или не. Ја сам вам веровао.

Сведок је разјаснио да је његово разочарење на суђењу узроковао навод у наводно његовој изјави да је постојао неки монструозни план који је везиван за Слободана Милошевића, а да се о томе не ради.

Сведок је потврдио да је као добровољац приступио ТО Славоније у канцеларијама у Шиду и да то нису биле канцеларије Српске радикалне странке. Потврдио је да је Српска радикална странка основана у кући Миленка Петрића. Разјашњено је да је Српска радикална странка тек марта 1992. године добила просторије у згради где су се налазиле све политичке странке.

Сведок је потврдио да обука коју је имао у Липовачи нема никакве везе са Српском радикалном странком и да су се разни представљали четницима, али и да никада није чуо да је неки орган Српског четничког покрета заседао после 23. фебруара 1991. године, када је формирана Српска радикална странка. Дакле, Српски четнички покрет као секција никада није самостално деловао и наступао, већ Српска радикална странка.

Сведок је потврдио да је Камени из Вуковара, да је резервни официр ЈНА, да је учествовао у борбама око Вуковара и пре него што је сведок дошао у његову јединицу и да је јединица Лева суподерица имала у свом саставу људе из Вуковара, добровољце Српске радикалне странке и разне друге добровољце.

Разрешено је да кокарде није производила Српска радикална странка, већ да су могле да се купе на улици и да је било људи који су куповали кокарде и делили борцима на ратиштима. Релативизован је значај изгледа кокарде, а поготово оне са мртвачком главом која је била декаде, мада је баш ту носио сведок. Потврђено је да добровољци и резервисти, њих око 90%, су скидали петокраке са шлемова и стављали друге ознаке, а у неким јединицама свако је носио кокарду по свом избору. Потврђено је да је проф. др Војислав Шешељ кокарду носио на реверу.

Сведок је потврдио да је проф. др Војислав Шешељ током говора у Вуковару храбрио војнике, тражио дисциплину и није позивао на насиље према цивилима и заробљеницима. Сведок је потврдио да није било неког говора, већ разговор проф. др Војислава Шешеља са борцима током обиласка.

Разрешено је и да проф. др Војислав Шешел није рекао да се лешеве спале него да се закопају, јер је постојала опасност од заразе, а могле су и животиње да растргну лешеве. Хрватски паравојници су погинули у борби, односно не ради се о жртвама неког злочина.

Преко питања да је проф. др Војислав Шешел новембра 1992. године био у Вуковару на дан обележавања годишњице ослобођења Вуковара и да су се у кафићу Станка Вујановића нашли Радић, Шљиванчанин, проф. др Војислав Шешел и други, што је сведок потврдио, разрешена је дилема једног сведока који је тврдио да је у Станковој кући новембра 1991. године, проф. др Војислав Шешел био на састанку са официрима. Сведок је потврдио да му није познато да је такав састанак био новембра 1991. године. Сведок се добро сећа бачене бомбе на кућу где је спавао проф. др Војислав Шешел новембра 1991. године о чему се причало међу борцима.

О томе да је Камени био строг командант и да није трпео недисциплину и да није наређивао убиства и мучења потврдио је сведок, али је потврдио да је и као једину меру имао могућност да отера некога из јединице, што је и учинио са Тополом.

Сведок је потврдио да су се добровољци враћали у Србију одмах након ослобађања Вуковара, а да је он остао јер је имао око 30 километара до Шида. Сведок је потврдио да су неки самоиницијативно остали у Вуковару: Катић (оженио и био у ТО), Мали Џо (отворио књижару). Разрешено је и ако је Катић предложио да неки напредују то се односило на препоруку ЈНА која је о томе одлучивала, а улога Љубише Петковића је била да комуницира са ЈНА оним делом за мобилизацију.

Сведок је описао Каменог као лице које је било против онога што се десило на Овчари и да је увек то осуђивао.

Што се тиче Велепромета, сведок је потврдио да то место нема никакве везе са одредом Лева суподерица, да се тамо ишло по храну, јер су ту били магацини и да је одред Лева суподерица давао стражу на првој линији, а никада код Велепромета. Лева суподерица је била борбена јединица. Сведок је потврдио да су заробљенике предавали ЈНА, а после је ЈНА радила по неком плану.

Што се тиче ратних заробљеника, сведок се сетио само за један догађај са Тополом који је украо заробљеника из Велепромета и одвео у кућу где је један борац славио Светога Арханђела, а то је био 21. новембар 1991. године, значи након ослобађања Вуковара. Сведок је потврдио да је био на тој слави и да је Кинез спасио тог заробљеника од Тополе. Сведок је потврдио да су тачне изјаве возача аутобуса који су

превозили добровољце претежно Српске радикалне странке из Вуковара у Србију. Сведок је потврдио и процедуру како се прелази преко границе уз све контроле.

Сведок је потврдио да се учланио у Српску радикалну странку почетком 1992. године у Шиду у кући Миленка Петрића, али сматра да је приступницу потписао још док је био у Вуковару. Сведок се сећа да се Камени учланио у странку и да је приступницу потписао у Вуковару. Сведок је потврдио да је учлањивање било добровољно, да нико није условљаван учлањивањем.

Што се тиче следећег одласка са добровољцима сведок се збунио да ли је то било прво са Браниславом Вакићем или је пре тога отишао за Бихаћ.

Расправљене су и речи које се налазе у интерном меморандуму Тужилаштва који служи за обелодањивање изјаве сведока оптуженом. Сведок је потврдио да неке новокомпоноване хрватске речи и не разуме и да их не користи.

Сведок је разјаснио и шта значи када се неко заклиње у односу на ситуацију када се свечано обавезује.

Сведок се сетио да је био заменик Браниславу Вакићу у Требињу и да је постојао ривалитет између Вакића и Љубе Ивановића који је касније напустио јединицу. Сведок се сећа да је био на сахрани Љубе Ивановића у Нишу и исправио је свој ранији исказ да је прочитан телеграм саучешћа проф. др Војислава Шешелја, а не нека порука. Расправљено је и посмртно унапређење или нешто слично, јер то никада проф. др Војислав Шешел није учинио. Са сведоком је описан догађај са сахране Мирка Лавадиновића - Вуче који је био добровољац Српске радикалне странке па се прикључио Аркану и само у том случају је проф. др Војислав Шешел био на сахрани некога који није био добровољац Српске радикалне странке и тада се на гробљу срео са Арканом.

Сведок је био од драгоцене помоћи да се разјасне сви детаљи оптужби за Мостар и Невесиње.

Сведок је био драгоцен и у погледу мултиетничког састава добровољаца Српске радикалне странке.

Сведок је разјаснио и да Српска радикална странка није ни слала нити имала добровољаца на територији општине Брчко. Једина веза са странком је хуманитарна и друга врста помоћи у храни и цигаретама која је долазила из Шида, али није била намењена само војсци, већ и болници и другима. Док је био у Брчком крајем 1992. године сведок је са својом јединицом месец дана помагао хрватским јединицама у Жепи по наредби ВРС у Брчком.

Искоришћена је прилика да се саопшти и став проф. др Војислава Шешеља поводом сукоба који су избили између Хрвата и муслимана. Руководство Републике Српске је настојало да успостави сарадњу са Хрватима, а проф. др Војислав Шешељ је то критиковао и тражио да Срби сарађују са муслиманима. Овај детаљ је важан јер оспорава тврдње о учесницима и циљу УЗП.

Сведок је потврдио да је обучавао муслимане у великој Кладуши за борбу против других муслимана, а не против Хрвата.

Сведок је почетком 1993. године искључен из Српске радикалне странке због сарадње са Државном Безбедношћу. Сведок је навођен да је разлог искључења што није поштовао политику странке, али је остао при одговору да је зато што се сумњало да сарађује са Државном безбедношћу. Овај део сведочења сведока Тужилаштва је важан зато што раскрива учеснике и самим тим и циљ наводно УЗП.

Током саслушања овог сведока уведана је прича о догађајима планираним да буду прст на обарачу: [REDACTED]

Сведок је за догађаје поводом породице Копић из Кукујеваца, а касније се испоставило из Гибарца, [REDACTED] Предочен је уговор о замени непокретности из 1995. године и извод из земљишних књига, као и да су Копић и Вујаклија и даље у добрим односима, да није било насиља, нити претњи. Тужилаштво је накнадно доставило документацију о проверама и демантовало исказ Стопарића.

Посебно је размотрен однос сведока и Наташе Кандић од 2003. године, са посебним освртом да је сведок поред честих контаката са Наташом Кандић признао Коњичкој полицији једне замље да је доводио код Наташе Кандић лица која би променила исказе за суд. Сведок је имао кључеве од стана Наташе Кандић и она га је повезивала са људима из Америчке амбасаде.

Наташа Кандић је сведоку слала поруке током сведочења у Хагу (како си, радикали праве хаос).

Расправљено је питање „Црних тројки”, „Црне руке” и да то у Војводини није било организовано од стране Српске радикалне странке. Сведок се извлачио из тог дела сведочења за које је био припреман и задужен, односно да оптужује за подручје Војводине, а да за све друге локације говори шта му је познато пошто у том делу није могуће направити савршену лаж.

Сведоку је предочено његово писмо упућено пријатељу кога је проф. др Војислав Шешељ најавио за сведока одбране.

Разрешено је питање одржавања митинга у селу Кукујевци да није био 1991. године, већ 1993. године и да Јовица Стегић, који је доставио изјаву и фотокопију војне књижице, никако није могао да буде спонзор, јер је у то време био у Војсци РСК у Книну. Разрешено је и питање да није било протеривања већ замене непокретности између Срба и Хрвата уз помоћ Римокатоличке цркве. Сведок је потврдио да није било паљења кућа, минирања и друге врсте наносења штете.

Сведоку је предочена евиденција о кажњавању из које се види да је од 1990. године до 1999. године 17 пута прекршајно и више пута у кривичним поступцима кажњаван за нелагално поседовање оружја. Сведоку је предочена изјава Цеце из затвора у Београду, где оптужује сведока да лаже поводом сусрета 2003. године, јер је Цеца пре тога био ухапшен и никако није могао да се сретне са сведоком.

Сведок је признао да је припреман за сведока у предмету Милошевић и да га није прихватио судија Меј.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-004 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-004, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешелева улога у регрутовању и координирању добровољцима СРС/СЧП

„Подршка, координација и руковођење тим добровољцима изискивали су контакт Шешела с другим учесницима у УЗП, као што су водећи политичари и функционери на циљним територијама и у Београду, укључујући Милошевића”. (фуснота 52)

Шешелева намера да учествује у УЗП

„Добровољци СРС/СЧП су јавно оптуживани за злочине и Шешел је знао за те оптужбе”. (фуснота 96)

Спровођење УЗП у Хрватској - 4. САО западна Славонија

„У западној Славонији су се, под окриљем ЈНА, борили војници из Војводине, Србије, као и из БиХ. Шешел је током 1991. године посећивао добровољце СРС/СЧП, као и српске војне и политичке лидере у западној Славонији и храбрио добровољце. Током последњих месеци 1991. године Срби су имали све мању контролу над територијом западне Славоније услед контранапада хрватских снага. Током тог периода припадници српских снага у западној Славонији, укључујући добровољце СРС/СЧП, чинили су злочине над цивилима и уништавали имовину и верске објекте који су припадали Хрватима”. (фусноте 124, 125, 126 и 127)

Спровођење УЗП у Хрватској - 5. Полицијске и војне структуре хрватских Срба

„Већ августа 1991. године локални српски ТО, добровољачке и полицијске снаге на тим подручјима снабдевали су, обучавали и делимично водили ЈНА и функционери МУП-а Србије као што су Јовица Станишић, Франко Симатовић, Радован Стојичић звани - Баца, Жељко Ражнатовић звани „Аркан” и Радмило Богдановић”. (фуснота 133)

Злочини у Воћину август - децембар 1991. године

„Током септембра, октобра и новембра 1991. године у Воћин су аутобусима пристизале групе добровољаца СРС/СЧП (од којих су многи дошли преко Бањалуке, БиХ, где је био стациониран корпус ЈНА који је био активан у западној Славонији), као појачање ТО локалних Срба и ту су остајали”. (фуснота 217)

„Шешел је дошао у Воћин и у логору Секулинци и извршио смотру својих добровољачких јединица”. (фуснота 226)

„Током повлачења 13. децембра 1991. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, нападале су несрпско цивилно становништво и убијале цивиле у Хуму и Воћину, палећи куће и дижући објекте у ваздух”. (фуснота 232)

„На пример, добровољци СРС/СЧП извршили су масакр над групом цивила у Хуму, погубили једног Хрвата ратног заробљеника, поставили експлозив у станици милиције у Воћину и дигли у ваздух католичку цркву”. (фуснота 233)

2. Резиме за сведока:

Промовисање Велике Србије: Сведок ће сведочити о Шешелевим наступима у јавности и његовој концепцији хомогене Велике Србије. Велика Србија је требало да обухвати све такозване српске земље. Хрвати који живе на територији Велике Србије морали би да оду.

Убиства у Воћину: Сведок ће говорити о присуству паравојних јединица у Окучанима и Воћину. Он ће изнети информације које је добио о убијањима почињеним у Воћину и суседним селима и о њиховим починиоцима. Њему су мештани рекли да су за лишавања живота цивила у Воћину у децембру 1991. године одговорни „шешелевци” и да је „шешелевцима” показано које куће припадају Хрватима. Сведок је лично видео како у западну Славонију пристижу добровољци СРС/СЧП и знао је да Шешел обилази своје добровољце у Воћину и да су током тих догађаја Шешелеве добровољачке јединице биле на том подручју.

Однос између СРС и СДС: Сведок ће навести да су Српска демократска странка (СДС), Социјалистичка партија Србије (СПС) и Српска радикална странка (СРС) биле у блиским контактима.

Шешелев долазак у Звечево: Сведок ће навести да је крајем октобра или почетком новембра 1991. године. Шешел дошао у западну Славонију, конкретно у Звечево и на подручје Подравске Слатине. Шешелу се придружио Вељко Вукелић, тадашњи командант ТО западне Славоније који је организовао размештај Шешелевих добровољаца. Шешел је у Звечево стигао у пратњи осам до десет људи. Сви су носили маскирне униформе, а Шешел је био наоружан пиштољем. Шешел је изјавио да ће наредног дана отићи у Подравску Слатину да посети своје људе. Сведок је схватио да је Шешел дошао на то подручје да својим људима пружи моралну подршку.

Деловање Шешела и „шешелеваца” у западној Славонији: Сведок ће сведочити о томе да је у западној Славонији било екстремних српских националиста којима је одговарао Шешелев радикалан националистички став и који су били под утицајем онога што је он рекао. Шешел се у својим говорима залагао за војну опцију. Народу у западној Славонији је обећавано да ће војска доћи да их заштити, али када су стигли „шешелевци”, многи људи, међу којима је било и Хрвата и Срба, почели су да напуштају подручје из страха од „шешелеваца”. Сведок ће навести да је понашање „шешелеваца” одражавало став који је Шешел изражавао у својим говорима: крајње негативан, нетолерантан и веома арогантан. Сведок ће поред тога навести да је Шешела стално гледао на телевизији како држи емотивно запаљиве говоре у којима је редовно спомињао линију Карлобаг - Карловац - Огулин - Вировитица, као западне границе Велике Србије.

Параграфи: 5-9, 10 б, ц, д, е, г, 11, 12, 14-16, 17 а, ј 18, 19, 31.

Тачке: 1, 2-4, 12-14.

3. Садржај сведочења

██████████ је сведочио 7, 12 и 13. фебруара 2008. године уз заштитне мере. ██████████ ██████████ није сведок базе злочина, јер је западна Славонија избачена из оптужнице, али може сведочити о доследном обрасцу понашања и у оквиру тога о аспектима УЗП.

Важни детаљи сведочења од 12. фебруар 2008. године:

- Шешел није говорио са омаловажавањем о мањинама, а његови ставови су били предмет критике у Србији.
- однос ривалства и међусобног оптуживања у односу на Аркана,
- сукоб полицијских снага и ТО,
- добровољци су почели долазити почетком октобра 1991. године и сви су се називали добровољци СРС,

- убиство у Њетековцима септембра 1991. године, односно месец дана пре него што су и дошли добровољци,

- Тужилац је на овоме инсистирао у погледу УЗП и без обзира што није било добровољаца?

- 19. децембар 1991. године „Бели орлови” и убиство у Хуму, сви су се називали „шешелјевци”, вероватно зато што је Шешел био једини политичар из Србије који је долазио у западну Славонију,

- протерани Срби су одлазили преко Бањалуке у Војводину, а било је случајева доласка и у Хртковце,

- са Лукићем и Радосављевићем никакве везе нема проф. др Војислав Шешел,

- на списку осумњичених од 78 налазе се локални Срби и за њих хрватске власти тврде да су четници и све се односи на период пре него што су дошли добровољци СРС,

- Хрвати из Војводине су долазили у Хрватску као добровољци или су мењали имовину,

- на територији западне Славоније нису могли да мењају, јер су све српске куће порушене или запаљене,

- питање о Бранку Поповићу који је касније отишао у Зворник.

Важни детаљи сведочења од 13. фебруара 2008. године:

- Радмило Богдановић убачен у причу о наоружавању да би се прикрио Душан Пекић,

- ██████ признао да никада истражитељима није рекао да је проф. др Војислав Шешел одговоран за убиства у Воћину, нити да је наредио убиство,

- никада није рекао истражитељима да би био убијен од добровољаца да их је којим случајем посетио, а ако је о томе причао то се односило на претње од стране Јове Везмара,

- Шешел се није представљао као командант добровољаца,

- на листи од 68 осумњичених за злочине у Воћину нема ни једног добровољца Српске радикалне странке,

- Шешел никада није позивао на протеривање из западне Славоније.

Од сведочења овог сведока Тужилаштво не може да искористи ни једну једину реч као потпору својих оптужби против проф. др Војислава Шешела. Ово је добра прилика да се понови да готово ни један сведок није у судници потврдио причу коју је Тужилаштво наручило и пренело у прелиминарним изјавама ових сведока које су наводно они дали истражитељима Тужилаштва. Вероватно је још један поднесак потребан да се поброје делови изјава сведока које су дали истражитељима Тужилаштва и

који су пренети у Коначни претпретресни поднесак Тужилаштва које сведоци нису поновили у судници или су током унакрсног испитивања одговарали да тако нешто никада нису изјавили Тужилаштву.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-013 МЛАДЕН КУЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-013, Младен Кулић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Шешељ је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

Злочини у Хрватској - Воћин, август - децембар 1991. године

„Током септембра, октобра и новембра 1991. године у Воћин су аутобусима пристизале групе добровољаца СРС/СЧП (од којих су многи дошли преко Бањалуке, БиХ, где је био стациониран корпус ЈНА који је био активан у западној Славонији), као појачање ТО локалних Срба и ту су остајали”. (фуснота 217)

„Шешељ је дошао у Воћин и у логору Секулинци и извршио смотру својих добровољачких јединица”. (фуснота 226)

„С њим су били Вељко Вукелић и Илија Сашић, команданти ТО локалних Срба у Воћину, као и Рајко Бојчић, који је имао везе са ТО локалних Срба у Воћину”. (фуснота 227)

„Током повлачења 13. децембра 1991. године, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, нападале су несрпско цивилно становништво и убијале цивиле у Хуму и Воћину, палећи куће и дигући објекте у ваздух”. (фуснота 232)

„На пример, добровољци СРС/СЧП извршили су масакр над групом цивила у Хуму, погубили једног Хрвата ратног заробљеника, поставили експлозив у станици милиције у Воћину и дигли у ваздух католичку цркву”. (фуснота 233)

„Након повлачења, тела цивила нађена су разбацана широм Воћина. Жртве су махом били старији људи”. (фуснота 234)

2. Резиме за сведока ВС - 013 Младен Кулић

Национализам: Сведок ће говорити о политичкој ситуацији у бившој Југославији 1990. године и 1991. године. Објасниће како је Милошевић искористио јачање национализма у другим републикама (Словенија и Хрватска) да би ојачао српски национализам.

СДС: Сведок ће говорити о успону СДС у Хрватској и улози кључних људи у странци.

САО западна Славонија: Сведок ће говорити о формирању САО западна Славонија 31. октобра 1991. године и њеним органима. Конкретно ће навести њену територију, укључујући око 200 села у десет општина, међу њима Пакрац, Слатину и Вировитицу. Говориће о односима између САО западна Славонија касније РСК и СФРЈ.

ТО западне Славоније: Сведок ће изнети да је главни штаб ТО западне Славоније био у Звечеву. Команданти главног штаба били су: Вељко Вукелић, Милан Лончар и пуковник Јован Трбојевић (из Новосадског корпуса). Један штаб ТО налазио се близу Воћина (Секулинци), који је до 30. септембра 1991. године водио Боро Лукић, а онда је унапређен на положај у Главном штабу у Звечеву, а заменио га је Боро Радосављевић. Сведок ће сведочити о саставу и оперативним активностима ТО западне Славоније. Крајем 1991. године, око 3.000 војника ТО и добровољаца било је размештено на територији западне Славоније. Сведок ће описати везе између ТО западне Славоније и ЈНА. ЈНА је координирала доставу оружја, муниције и логистику. Главни штаб ТО и команданти Бањалучког корпуса ЈНА стално су се састајали током 1991. године, а посебно у периоду између септембра и децембра 1991. године.

ЈНА: Сведок ће сведочити о улози и саставу Бањалучког корпуса ЈНА у западној Славонији, локацији његових касарни и конфронтацијама са хрватским снагама током 1991. године.

Илија Сашећ: Илија Сашећ био је представник владе РСК у Београду од краја 1991. године или почетка 1992. године. Канцеларија РСК у Београду није била дипломатско представништво, већ је деловала више као канцеларија за везу („као да је РСК била део Србије”).

Сведок ће говорити о односу Илије Сашећа са проф. др Војиславом Шешељем. Када је Шешељ дошао у посету западној Славонији, пратио га је Сашећ. Сведочиће и о томе како је Сашећ добио војну подршку из СФРЈ.

Присуство добровољаца: Сведок ће сведочити да су током октобра 1991. године, у западну Славонију стигли први добровољци. Неки од њих су носили четничке ознаке. Командант ТО који је био задужен за њих хвалисао се доласком тих добровољаца. Командант ТО имао је документ у коме је стајало да су ти добровољци регрутовани у Београду и да је регрутацију спровела Шешељева Српска радикална странка (СРС), преко Канцеларије РСК у Београду. Још пет-шест група од по 40 до 50 добровољаца

стигло је у западну Славонију у октобру и новембру 1991. године. Оне су имале сопствене циљеве и деловале су независно од команданата ТО.

Сведок ће у сведочењу навести да је новембра 1991. године у место које се звало Миоковићево (сада Ђуловац), које се налази у околини Воћина, из Руме (Војводина) стигло 20-25 добровољаца који су смештени у локални хотел. Долазак тих добровољаца одобрио је пуковник ЈНА Јован Трбојевић. Било је општепознато да су добровољачке групе пре тога чиниле злочине.

Добровољци су носили различите униформе и изгледали су неуредно. Имали су дугачке браде и косе и носили су вунене капе на којима су биле ознаке које нису биле познате сведоку, али које су други звали „четничким”. Ти војници су дошли са сопственим оружјем и муницијом, који су били исти као они које је имала ЈНА, као што су „зоље” и „осе”. Такође су имали лично оружје, као што су снајпери и ловачке пушке.

Сведок ће навести да су добровољце у западној Славонији финансирали српска предузећа, политичке странке и Православна црква. Политичке странке као што су Шешељева Српска радикална странка и СДС дистрибуирале су новац добровољачким групама и ЈНА. Припадници ТО добијали су плате од ЈНА.

Шешељева посета: Сведок ће говорити о Шешељевој посети Воћину, Окучанима и Ђуловцима, отприлике новембра 1991. године. Био је у друштву Вељка Вукелића, Илије Сашиха и Рајка Бојчића. Шешељ је присуствовао састанку који је, по мишљењу сведока, одржан да би се разговарало о распоређивању добровољаца на тој територији.

Злочини у западној Славонији: Сведок ће сведочити о ономе шта му је познато о злочинима почињеним у западној Славонији. Говориће о убиствима хрватских цивила у Четековцу, Балинцима и Ћојлуку, септембра 1991. године и јединицама које су то урадиле. Сведок је видео како је спаљена једна кућа у Воћину и групу добровољаца близу те куће за које сматра да су били одговорни за то. Сведок ће сведочити о убиству четворице младих хрватских цивила у Воћину отприлике 4. децембра 1991. године. Жртве су биле део „радне бригаде” коју је формирала и надзирала ТО.

Сведок ће навести да се локално српско становништво повукло заједно са српским снагама због информисања српских медија који су описивали акцију хрватских снага и створили панику међу локалним Србима.

Сведок ће сведочити о убијању хрватских цивила у Воћину током повлачења српских снага 13. децембра 1991. године. Сведок је чуо да су „четници” дошли да се распитују да ли у селу има кућа у којима станују Хрвати. Локални Срби су показали добровољцима хрватске куће како би ови могли да уђу у њих и убију људе.

Параграфи: 6-12, 14-19, 24-28, 31-32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 4, 5 и 6. марта 2008. године viva voce.

Сведок је апсолутно разорен и уништен да од његовог сведочења није остало готово ништа, односно не може да се прихвати да је потврдио ни један од навода и тврдњи на које је рачунало Тужилаштво.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-007 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-007, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешељ је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Првенствени циљ добровољаца СРС/СЧП ангажованих 1991. године у Вуковару, граду у источној Славонији, у Хрватској, био је да се „то подручје очисти од усташа. Зато не изненађује то што је преовлађивао став да је сваки Хрват „усташа” и што се сместа пуцало на сваког „усташу” који би покушао да се преда”. (фуснота 81)

„Добровољци СРС/СЧП су прихватили циљ стварања „Велике Србије” уз примену свих потребних средстава, укључујући насиље, јер су имали безрезервно поверење у Шешеља”. (фуснота 84)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Шешељ је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

„Као што ће бити речи ниже у тексту, током посете Вуковару у новембру 1991. године непосредно пре него што су српске снаге заузеле тај град, Шешељ је окупљеној групи добровољаца СРС/СЧП, припадника српског ТО и ЈНА рекао следеће: „Ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”.” (фуснота 103)

Злочини у Хрватској - Воћин, август - децембар 1991:

„Један добровољац СРС/СЧП ишао је кроз Воћин носећи главу једне хрватске жртве”.
(фуснота 224)

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„У Хртковцима, селу у општини Рума у Војводини, Србија, 1990. године су живели махом Хрвати, заједно с бројном мађарском и српском мањином”. (фуснота 408)

„СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из Хртковаца, (фуснота 418) који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати”.

„Несрбима се претило преко телефона и лично. Ту су спадале претње да ће људима у куће подметнути бомбе и махање оружјем”. (фуснота 450)

„Хрвате у Хртковцима нападале су групе Срба и захтевале да „размене” своје куће. На њихове домове бацане су бомбе”. (фуснота 454)

Правна анализа:

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешелј је помагао и подржавао све злочине за које се терети у оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешелјева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- његовим честим одласцима на ратиште и у места у Војводини, као што су Хртковци”. (фуснота 521)

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешелј је помагао и подржавао све злочине за које се терети у оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешелјева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- његовим наређењима добровољцима и припадницима других српских снага да чине злочине”. (фуснота 523)

2. Резиме за сведока ВС - 007 [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5-7, 10 а-е, г. 11, 15, 16, 17 а, е, х, ј. 18-21, 27-29, 31.

Тачке: 1, 2-4, 10, 11, 12-14.

3. Садржај сведочења

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-048 НЕБОЈША СТОЈАНОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-048, Небојша Стојановић не зна се да ли је планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС - 048 Небојша Стојановић

Регрутовање: Сведок ће сведочити о томе како су 1991. године српски медији стално извештавали о наводним инцидентима у Хрватској, непрестано шаљући поруку да су Срби у Хрватској у опасности. Описаће како су ти извештаји ишли на руку Шешељевим политичким намерама, чиме је СРС постајао све јачи. Доста људи било је тада под утицајем Шешеља. У пролеће 1991. године, Шешељ је учествовао на митингу на коме се у свом говору хвалисао да су његови радикали побили усташе у Боровом Селу, пропагирао стварање Велике Србије на линији Карловац-Карлобаг-Вировитица и рекао да сви који гаје српски патриотизам треба да иду у Хрватску како би помогли српској браћи да одбране српску земљу. Као резултат тог говора, сведок и након тога други, су се пријавили као добровољци СРС.

Центар за обуку у Ердуту: Сведок ће изнети да је у лето 1991. године добио писмени позив за војну вежбу. Требало је да се под пуним наоружањем појави у Бубањ Потоку. Тамо је приметио велики број добровољаца који су чекали да се задуже с униформом од ЈНА и видео је одлазак добровољаца СРС на фронт. Из Бубањ Потока сведок је упућен у центар за обуку у Ердуту. Убрзо након његовог доласка, центар су преузели Жељко Ражнатовић звани Аркан и његови људи. Августа 1991. године, у центар је стигао Шешељ у пратњи три аутобуса пуна добровољаца. Шешељ се представио Аркану, руковали су се. Горан Хацић је такође био присутан. Шешељ је наложио да се његови добровољци построје и онда је одржао краћи говор, спомињући Велику Србију и њене границе, Карловац-Карлобаг-Вировитица и позвао присутне да побију све усташе, јер се ту ради о српској територији. Шешељ није правио разлику између хрватских цивила и хрватских оружаних снага, за њега су сви Хрвати били усташе. Добровољци који су дошли са Шешељем су деловали неуредно, носили су дуге браде и кокарде. Аркан је

наредио да они добровољци који хоће да остану морају да се обрију и среде, иначе ће бити враћени за Србију.

Догађаји у Вуковару, убијање Хрвата: Сведок ће сведочити о догађајима у Вуковару и учешћу добровољаца у њима. Говориће о јединици ТО којом је командовао Камени. Описаће како су припадници те јединице пљачкали куће на подручју које су контролисали. За већину њих, пљачка је била главни разлог због кога су се пријавили као добровољци. Сведок ће навести да је Камени био први који је издао наређење да се на лицу места убије сваки Хрват који носи оружје, а касније је наредио да се сваки Хрват на месту убије. Добровољци који су се укључили у чишћење отворено су причали да су на лицу места убијали Хрвате, били они наоружани или не, јер није било времена да се они одведу у сабирни центар у „Велепромету”. Ти Хрвати су се предали и положили су оружје. Буквално су преклани: четници су их прво претукли а затим клали.

„Велепромет”: Сведок ће сведочити да је по окончању борби у Вуковару сваког дана 1.000 до 2.000 људи морало да прође проверу у „Велепромету”. Од Хрвата су узимане све драгоцености и документа. Хрвате су често малтретирали њихове некадашње комшије Срби. Сведок је уочио једног крупног човека из јединице Каменог, који је злостављао хрватске заточенике које су одводили на испитивање. Сведок се не сећа имена тог четника кога описује као крупног човека тамне пути, с брадом, запуштене косе и с великом камом. Сведок ће изнети да су припадници ТО Вуковар изводили хрватске заточенике из „Велепромета” и затим нестајали у непознатом правцу. Сведок је био присутан када су два брата близанца нестала преко ноћи. Касније је сведок сазнао да су убијени. Видео је када је припадник групе Каменог извео једног заточеника Хрвата и убио га на лицу места. Други заточеник, за кога се сумњало да је снајпериста, тако тешко је претучен кундаком да се кундак поломио од тога како су га ударили по глави. Након тога га је четник с надимком Кинез убио хицем у главу.

Шешелева посета Вуковару: Сведок ће сведочити о томе како је лично видео Шешелу када је овај посетио Вуковар. Шешел је био у пратњи Бранислава Вакића и Каменог и његових људи. Међу људима Каменог био је и Кинез.

Вуковарска болница: Сведок је видео када су мајор Шљиванчанин и његова целокупна команда имали састанак у болници у Вуковару. Сведок ће сведочити о томе ко је све учествовао на састанку.

Масакр на Овчари: Сведок није био на Овчари, о масакру је сазнао тек неколико дана након тог догађаја. Сазнао је да се Камени хвалио „да су Хрвати из болнице одведени на место где слушају како трава расте”, што значи да су били погубљени.

Параграфи: 5-10, 15, 16, 17, а-д, х-ј, 18, 20, 21, 24-26, 27, 28, 31.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 22 и 23. јула 2008. године *viva voce*. Он је био пријављен и за сведока одбране, али се појавио као сведок Тужилаштва да би избегао проблеме. Што се тиче Тужилаштва покопао је њихову тезу и изазвао својеврсни скандал да је морао да се саслушава и Данијел Саксон из Тужилаштва. До краја је био сведок одбране, а многи наводи на које је Тужилаштво рачунало да ће их потврдити сведок је мање или више аргументовано демантовао.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-009 АЛЕКСАНДАР СТЕФАНОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-009, Александар Стефановић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Стварање и структура СРС:

„Дана 23. фебруара 1991, Шешел је изабран за председника новоосноване Српске радикалне странке”. (фуснота 182)

2. Резиме за сведока ВС-009 Александра Стефановића

Сведок ће сведочити о оснивању и структури СРС, као и организацији СЧП. Многи чланови СРС су такође били припадници СЧП. Шешел је био вођа обеју организација и био је „војвода”, што значи да је био војни вођа свих „четника”. Сведок ће сведочити о блиском односу између Шешела и Милошевића. Он ће описати Шешелеве блиске везе са Службом државне безбедности Србије. По сведоковом мишљењу, Шешел је своју пропаганду везану за идеју „Велике Србије” користио као средство за постизање својих политичких циљева. Хиљаде људи је под утицајем његове пропаганде добровољно отишло на фронт. Сведок ће сведочити о ангажовању Ратног штаба СРС око регрутовања добровољаца и њиховог пребацивања на бојишта почев од априла 1991. Шешел би често, пре него што би добровољци кренули на фронт, одржао говор, подсећајући их на то да су тридесет година пре тога усташе убијале Србе само зато што су Срби, и тражио од добровољаца да не дозволе да се та прича понови.

Параграфи: 5-9, 10 а, б, ц, е, ф, г, 11-16, 17 а.

Тачке: 1.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 25 и 26. новембра 2008. године преко видео везе из Београда *viva voce*. Био је планиран за сведока Тужилаштва, али је ступио у контакт са Стручним

тимом за припрему одбране и пријавио се за сведока одбране, што је и показао током сведочења. Овај сведок је тешко оптужио Тужилаштво и досманлијску власт у Србији који су га приморали да ступи у контакт са истражитељима Тужилаштва. Оспорио је готово све из наводно својих изјава датих Тужилаштву, те није јасно да ли оптужница и даље постоји.

**АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-044 ЈОВАН ГЛАМОЧАНИН
ЈАВНО ВИДЕО ЛИНКОМ**

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-044, Јован Гламочанин није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС-044 Јована Гламочанина не постоји пошто је Тужилаштво одустало од њега као сведока па га накнадно вратило.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 10 и 11. децембра 2008. године путем видео линка из Београда. Он се пријавио да буде сведок одбране, о чему је обавештено Тужилаштво и Претресно веће. Сведочење је било коректно, надахнуто и послужило је одбрани да докаже да није постојао никакав УЗП. Сведок је разорио Тужилаштво толико, да ништа није остало од оптужби на које је Тужилаштво рачунало.

**АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-027 [REDACTED]
УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ
И ПУТЕМ ВИДЕО ЛИНКА**

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-027, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељево учешће у УЗП:

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешељ је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Подршка, координација и руковођење тим добровољцима изискивали су контакт Шешеља с другим учесницима у „УЗП”, као што су водећи политичари и функционери на циљним територијама и у Београду, укључујући Милошевића”. (фуснота 51)

„Поред тога, Шешељ је директно и уз помоћ својих подређених у СРС и СЧП координисао напоре и активности добровољаца СРС/СЧП са другим појединцима и

групама у оквиру УЗП, као што су Радмило Богдановић, некадашњи министар МУП-а Србије, Јовица Станишић и Франко Симатовић из ДБ-а МУП-а Србије, високи официр ЈНА, ВРС и СВК, Милан Бабић, председник САО Крајине а касније РСК, Горан Хаџић, председник САО СБЗС, а касније председник РСК, Милан Мартић, министар унутрашњих послова РСК, пуковник Јован Трбојевић, командант ТО западна Славонија, Радован Караџић, председник СДС БиХ и председник Републике Српске, као и представници Министарства одбране Србије и Министарства за везе са Србима изван Србије”. (фуснота 58)

„Зато не изненађује то што је преовлађивао став да је сваки Хрват „усташа” (фуснота 80) и што се сместа пуцало на сваког „усташу” који би покушао да се преда”.

Шешелева намера да учествује у УЗП:

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

„Као што ће бити речи ниже у тексту, током посете Вуковару у новембру 1991. године непосредно пре него што су српске снаге заузеле тај град, Шешел је окупљеној групи добровољаца СРС/СЧП, припадника српског ТО и ЈНА рекао следеће: „Ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”.” (фуснота 103)

Полиција и војне структуре хрватских Срба:

„Велики део несрпског становништва је на крају убијен или протеран с окупираних подручја”. (фуснота 140)

„Кад су окупирале град, српске снаге (укључујући добровољце СРС/СЧП) убиле су стотине Хрвата”. (фуснота 142)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Шешел је окупљенима рекао следеће: „Сви смо ми једна војска. Овај рат је велики испит за Србе. Они који га положи, биће победници. Дезертери неће проћи некажњено. Ниједан усташа не сме да оде жив из Вуковара. Прихватили смо концепт савезне војске тако да нема правног основа за мешање страних сила у наш сукоб. Војска се бори против хрватских побуњеника. Војска је доказала да је способна да изврши чистку у својим редовима. Ми имамо јединствену команду која се састоји од војних експерата који знају шта раде”.” (фуснота 202)

„Кад су аутобуси са жртвама стигли у касарну ЈНА у близини зграде „Велепромета”, тешко наоружани припадници ТО локалних Срба, укључујући одред СРС/СЧП „Лева судоперица”, сјатили су се око аутобуса и псовали особе заточене у њима. Камени је

пришао једном официру војне полиције ЈНА, који је стражарио код аутобуса, и затражио да ЈНА „пусти те усташе”. Тај официр је то одбио, али су убрзо након тога аутобуси кренули ка пољопривредном добру Овчара. Мајор Шљиванчанин, који је ту био главни, био је у касарни и наводно организовао да се тамо пребаце”. (фуснота 206)

„Убијање најмање двеста педесет пет Хрвата и других несрба из вуковарске болнице трајало је до 01:00 часова 21. новембра. У том убијању су учествовали припадници локалног српског ТО, укључујући добровољце СРС/СЧП (и припаднике одреда Каменог)”. (фуснота 208)

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Током следећих недеља српске снаге, укључујући „аркановце”, припаднике ЈНА и добровољце СРС/СЧП, заузеле су и друге општине”. (фуснота 293)

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”. (фуснота 299)

„Током тог периода званичници СРС око Зворника редовно су обавештавали Шешеља. На пример, Мирослав Вуковић звани Ћеле, који је предводио добровољце СРС/СЧП у Зворнику, звао је оптуженог с линије фронта или му је слао поруку преко посредника”. (фуснота 308)

Правна анализа

Видови кривичне одговорности према члану 7(1) Статута:

„Поред осталих видова кривичне одговорности из члана 7(1), Шешељ је наредио чињење злочина прогона, убиства, мучења, окрутног поступања и присилног премештања у Вуковару (тачке 1, 4, 8-9 и 11, параграфи 15-18, 20, 28-32 оптужнице) својим упутством да „Ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара!” (фуснота 495)

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешељ је помагао и подржавао све злочине за које се терети у оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешељева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- његовим наређењима добровољцима и припадницима других српских снага да чине злочине”, (фуснота 523)

2. Резиме за сведока ВС-027 [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5-11, 15-18, 22, 24-28 и 31.

Тачке: све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 7 и 8. јула 2009. године уз заштитне мере и на затвореној седници видео линком [REDACTED]. [REDACTED]

[REDACTED]

Сведоку је уништен кредибилитет и ништа из његовог сведочења неће бити прихваћено, а корисно је сведочење, јер је практично учинио неупотребљивим и сва своја претходна сведочења у разним предметима.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-034

ОДУСТАЛИ ОД ЊЕГОВОГ СВЕДОЧЕЊА

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-034, је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Поред тога, Шешељ је директно и уз помоћ својих подређених у СРС и СЧП координисао напоре и активности добровољаца СРС/СЧП са другим појединцима и групама у оквиру УЗП, као што су Радмило Богдановић, некадашњи министар МУП-а Србије, Јовица Станишић и Франко Симатовић из ДБ-а МУП-а Србије, (фуснота 56) високи официр ЈНА, (фуснота 57) ВРС и СВК, Милан Бабић, председник САО Крајине а касније РСК, Горан Хацић, председник САО СБЗС а касније председник РСК, Милан Мартић, министар унутрашњих послова РСК, пуковник Јован Трбојевић, командант ТО западна Славонија, Радован Караџић, председник СДС БиХ и председник Републике Српске, као и представници Министарства одбране Србије и Министарства за везе са Србима изван Србије”.

„Док су били на линији фронта, добровољци су уживали исте повластице као редовна војска”. (фуснота 70)

„Шешељ је свој нарочит положај политичког и „моралног” ауторитета, као говор мржње, користио у сврху индоктринације оних који су се одазвали позиву оптуженог на борбу за „Велику Србију”. (фуснота 77)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Средином 1991. године Штабу добровољачких одреда који је надзирао Шешељ, упућен је писани извештај о недисциплинованом понашању добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 92)

„Старешине добровољачких СРС/СЧП јединица и старешине ТО често су директно извештавале Шешеља о догађајима на ратишту и говориле му о злочинима које су чинили добровољци”. (фуснота 93)

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

Паралелне структуре хрватских Срба у САО Крајини:

„Већ августа 1991. године локални српски ТО, добровољачке и полицијске снаге на тим подручјима снабдевали су, обучавали и делимично водили ЈНА и функционери МУП-а Србије као што су Јовица Станишић, Франко Симатовић, Радован Стојичић звани „Баца”, Жељко Ражнатовић звани „Аркан” и Радмило Богдановић”. (фуснота 133)

Злочини у БиХ - Шире подручје Сарајева:

„Док су обављали своје послове, злостављали су их често српски војници, посебно припадници такозваног четничког одреда „Равна гора”, којим је командовао Славко Алексић. Припадници те јединице претили су несрбима у воду за присилни рад, тукли их и чак убијали. Припаднике вода за присилни рад приморавали су да за њих пљачкају имовину несрба. Приликом обављања присилног рада убијено је више од 80 цивила”. (фуснота 334)

Злочини у Србији - Хртковци, мај - август 1992:

„СРС је аутобусима довозио српске избеглице у Војводину. Те избеглице су упућиване на Остоју Сибинчића, члана СРС и сарадника оптуженог из Хртковаца, (фуснота 418) који им је давао адресе кућа чији су власници Хрвати”.

Правна анализа

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешељ је помагао и подржавао све злочине за које се терети у оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешељева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- тиме што добровољце никад није казнио због чињења злочина”. (фуснота 524)

2. Резиме за сведока ВС-034 [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 5-9, 10 а-г, 15, 16, 17 а, и, 18, 22, 24, 28, 29 б, е, 31-33.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је планиран да сведочи 30. марта 2010. године. Он се појавио у судници, али није сведочио [REDACTED] Претресно веће [REDACTED] је одустало од његовог сведочења, што свакако представља невиђени скандал.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-017 ЗОРАН РАНКИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-017, Зоран Ранкић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешелево учешће у УЗП:

„Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешел је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фуснота 8)

Шешелева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Под Шешелевим руководством, Ратни штаб СРС слао је хиљаде добровољаца да се боре за српску контролу над подручјима у Хрватској и БиХ”. (фуснота 50)

„Подршка, координација и руковођење тим добровољцима изискивали су контакт Шешела с другим учесницима у „удруженом злочиначком подухвату”, као што су водећи политичару и функционери на циљним територијама и у Београду, укључујући Милошевића”. (фуснота 51)

„Поред тога, Шешел је директно и уз помоћ својих подређених у СРС и СЧП координисао напоре и активности добровољаца СРС/СЧП са другим појединцима и групама у оквиру УЗП, као што су Радмило Богдановић, некадашњи министар МУП-а Србије, Јовица Станишић и Франко Симатовић из ДБ-а МУП-а Србије, високи официр ЈНА, ВРС и СВК, Милан Бабић, председник САО Крајине, а касније РСК, Горан Хацић, председник САО СБЗС а касније председник РСК, (фуснота 60) Милан Мартић, министар унутрашњих послова РСК, (фуснота 61) пуковник Јован Трбојевић, командант ТО Западна Славонија, Радован Карацић, председник СДС БиХ и председник Републике Српске, као и представници Министарства одбране Србије (фуснота 64) и Министарства за везе са Србима изван Србије”.

„На линији фронта, добровољци СРС/СЧП обично су били потчињени локалној командној структури, то јест, локалном српском ТО и/или снагама ЈНА/ВЈ и снагама ВРС/СВК”. (фуснота 73)

„Међутим, ти добровољци су својим врховним командантом сматрали Шешеља”. (фуснота 74)

„У више наврата, Шешељ је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”.” (фуснота 78)

„Кад је обавештен о зверствима „Тополе”, једног од добровољаца СРС/СЧП у Вуковару, Шешељ је одговорио: „Па, шта сад да радим? Разоружајте га и пошаљите кући. Човек је уморан”.” (фуснота 88)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Шешељ је знао или је морао знати да ће његови хушкачки говори и јавни наступи на ратишту нагнати српске војнике и добровољце, припаднике СРС/СЧП, на чињење дела насиља”. (фуснота 91)

„Средином 1991. године Штабу добровољачких одреда који је надзирао Шешељ, упућен је писани извештај о недисциплинованом понашању добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 92)

„Старешине добровољачких СРС/СЧП јединица и старешине ТО често су директно извештавале Шешеља о догађајима на ратишту и говориле му о злочинима које су чинили добровољци”. (фуснота 93)

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

„Шешељ и чланови Ратног штаба размењивали су информације са ДБ Србије, ЈНА/ВЈ, МО Србије и Министарством за везе са Србима изван Србије”. (фуснота 95)

„Шешељ је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

„Шешељ није предузео мере да реши те проблеме или да их осуди. Није никад наложио члановима СРС или СЧП да се придржавају Женевских конвенција или других правила међународног хуманитарног права, нити се икада на било који начин дистанцирао од прогона несрба који је био у току”. (фуснота 101)

„Као што ће бити речи ниже у тексту, током посете Вуковару у новембру 1991. године непосредно пре него шт су српске снаге заузеле тај град, Шешељ је окупљеној

групи добровољаца СРС/СЧП, припадника српског ТО и ЈНА рекао следеће: „Ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”.” (фуснота 103)

Стварање и структура СРС:

„Дана 23. фебруара 1991. године Шешел је изабран за председника новоосноване Српске радикалне странке”. (фуснота 182)

„Шешел је имао улогу лидера обе организације и доносио је све значајне одлуке у вези са политиком и функционисањем СРС и СЧП”. (фуснота 186)

„Ратни штаб се састајао сваког дана или сваке недеље како би расправљао о организовању добровољачких јединица и њиховом слању на линије фронта”. (фуснота 189)

„Шешел је или присуствовао тим састанцима Ратног штаба или је о њима био обавештаван”. (фуснота 190)

Злочини у Хрватској

Вуковар, новембар 1991:

„Дана 12. новембра 1991. године или приближно тог датума, Шешел је дошао у Вуковар да посети добровољце и подигне им морал. Те вечери је одржан састанак у кући на адреси Улица Нова 81, у којој се налазило командно место ЈНА и ТО локалних Срба. Пирсуствовали су му Шешел и други лидери СРС, официри ЈНА као што су мајор Веселин Шљиванчанин, капетан Мирослав Радић и капетан Бојковски, Станко Вујановић, командант Првог одреда ТО, Мирољуб Вујовић, из штаба ТО Вуковара, и изванредан број добровољаца СРС/СЧП, укључујући Каменог”. (фуснота 201)

„Шешел је окупљенима рекао следеће: „Сви смо ми једна војска. Овај рат је велики испит за Србе. Они који га положе, биће победници. Дезертери неће проћи некажњено. Ни један усташа не сме да оде жив из Вуковара. Прихватили смо концепт савезне војске тако да нема правног основа за мешање страних сила у наш сукоб. Војска се бори против хрватских побуњеника. Војска је доказала да је способна да изврши чистку у својим редовима. Ми имамо јединствену команду која се састоји од војних експерата који знају шта раде”.” (фуснота 202)

Злочини у БиХ

Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993:

„Дана 11. априла 1992. године наоружана група добровољаца СРС/СЧП на челу с Дебелим, која је прошла обуку ДБ, стигла је хеликоптером ЈНА у Баткушу, код Босанског Шамца, како би предводила преузимање власти у тој општини. Командовали

су им Драган Ђорђевић (звани Црни), Дебели и Слободан Миљковић (звани Лугар) из ДБ Србије”. (фуснота 263)

Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Почетком априла 1992. године оптужени је одобрио захтев да се у Зворник пошаљу добровољци СРС/СЧП, (фуснота 283), а лидери СРС су у Зворник довели добровољце СРС/СЧП из Лознице, Србија”. (фуснота 284)

„Убрзо након преузимања власти, Шешељ је отишао у Зворник или у Мали Зворник, где је говорио на митингу СРС”. (фуснота 292)

„Шешељ и Ратни штаб СРС су били обавештени о развоју догађаја на ратишту и о активностима добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 295)

„Током тог периода званичници СРС-а око Зворника редовно су обавештавали Шешеља. На пример, Мирослав Вуковић звани „Челе”, који је предводио добровољце СРС/СЧП у Зворнику, звао је оптуженог с линије фронта или му је слао поруку преко посредника”. (фуснота 308)

Шире подручје Сарајева:

„Гавриловић је такође са Алексићем разговарао о регрутовању нових добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 342)

„Док је 1991. године био у Сарајеву, Гавриловић је наређења добијао из седишта СРС у Београду, а неколико пута лично се састао са Шешељем у Београду”. (фуснота 343)

Злочини у Србији

Хртковци, мај - август 1992:

„Војводина је на крају постала упориште СРС”. (фуснота 415)

Правна анализа

„Као алтернатива осталим видовима кривичне одговорности из члана 7(1), Шешељ је помагао и подржавао све злочине за које се терети у Оптужници својим вољним и свесним доприносом чињењу злочина. Шешељева потребна менс реа може се доказати на следећи начин:

- његовим честим одласцима на ратиште и у места у Војводини, као што су Хртковци, (фуснота 521)

- тиме што је наставио да шаље добровољце на линије фронта упркос томе што је знао да су чинили злочине, (фуснота 522)

- тиме што добровољце никад није казнио због чињења злочина.” (фуснота 524)

3. Садржај сведочења

Зоран Ранкић је сведочио 11 и 12. маја 2010. године viva voce. Сведок је током сведочења оспорио све наводе из изјава које је Тужилаштво представило да су његове изјаве дате истражитељима Тужилаштва. Ни једну чињеницу због којих је Тужилаштво рачунало на овог сведока он није потврдио, све је оповргло разумним одговорима који се уклапају у познато чињенично стање. Преко овог сведока је доказано све оно што је Тужилаштво намеравало да учини са својим сведоцима, односно да путем притисака и претњи натера сведоке да понове у судници текст наручених претходних изјава. Овај сведок је интересантан и због својеврсне тортуре кроз коју је прошао у контактима са истражитељима Тужилаштва и то ће бити предмет посебног поступка за непоштовање суда који се води против најодговорнијих лица Тужилаштва.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-032 НЕНАД ЈОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-032, Ненад Јовић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Међутим, ти добровољци су својим врховним командантом сматрали Шешеља”.
(фуснота 74)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Старешине добровољачких СРС/СЧП јединица и старешине ТО често су директно извештавале Шешеља о догађајима на ратишту и говориле му о злочинима које су чинили добровољци.” (фуснота 93)

Злочини у БиХ

Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„Власт у граду Зворнику преузета је између 8 и 9. априла 1992. кад су српске снаге, укључујући „аркановце”, добровољце СРС/СЧП, припаднике ТО локалних Срба и полиције напали и заузели град. Напад је извршен уз подршку ЈНА, која је гранатирала град из Србије као и српског ТО из Лознице. Током преузимања власти погинуо је велики број цивила несрба”. (фуснота 291)

„Постоје докази о масовним убиствима цивила несрба у Зворнику - након преузимања власти, на улицама Зворника нађено је 200 тела муслимана, (фуснота 297) а у Техничкој школи у Каракају масакрирано је 750 људи, што је, после Сребренице, други по величини масакр у БиХ”.

„Отприлике 30. маја 1992. године група добровољаца СРС/СЧП преузела је заточенике у циглани и приморавала их да краду и пљачкају куће у Зворнику. Током тог

периода званичници СРС око Зворника редовно су обавештавали Шешеља". (фуснота 307)

2. Сведок Ненад Јовић сведочио је 6 и 7. јула 2010. године. Сведок је раније обавестио да жели бити сведок одбране и комплетно сведочење је било оспоравање или објашњавање тврдњи Тужилаштва које се у материјалима Тужилаштва наводе као сведокове изјаве или искази.

СВЕДОЦИ - ВЕШТАЦИ

Тужилаштво је рачунало на следеће сведоке - вештаке:

1. пуковник Иван Грујић (хрватске избеглице),
2. проф. Антонио Обершал (говор мржње),
3. др Андрас Ридлмајер (уништавање верских објеката),
4. др Зоран Станковић (судска медицина),
5. др Давор Стриновић (патолог форензичар),
6. Осман Кадић (патолог форензичар),
7. др Ева Табу (демограф),
8. Рејнолд Туненс (војни аналитичар),
9. Ив Томић (историчар),
10. ВС-1112 ██████████ (пресретнути разговори).

Претресно веће је одлучило да се пуковник Иван Грујић, замени са:

- Вишњом Билић, која је као 52 сведок сведочила 18 и 19. новембра 2008. године, viva voce, и

- Анамаријом Радић, која је као 54 сведок сведочила 20. новембра 2008. године, viva voce.

У судници су сведочили:

- проф. Антонио Обершал, говор мржње, као 1. сведок 11, 12 и 13. децембра 2007. године, viva voce,

- Андрес Ридлмајер, уништавање културне баштине, као 21. сведок 21, 22, 27 и 28. маја 2008. године, viva voce,

- др Зоран Станковић, патолог форензичар, као 66. сведок 15. јануара 2009. године, viva voce,

- др Давор Стриновић, патолог форензичар, као 50. сведок 11. новембра 2008. године, viva voce,

- др Ева Табу, демограф, као 44. сведок 21, 22 и 23. октобра 2008. године, viva voce,

- Рејнолд Туненес, војни експерт, као 5. сведок 14, 19, 20, 21, 26, 27 и 28. фебруара 2008. године, viva voce,

- Ив Томић, историчар, као 3. сведок 29 и 30. јануара 2008. године и 5 и 6. фебруара 2008. године, viva voce,

- ВС-1112 ██████████, пресретнути разговори, као 34. сведок 8, 9, 10, 15 и 16. јула 2008. године, заштићени сведок,

- Осман Кадић, лекар, није сведочио.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА ИВ ТОМИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, Ив Томић је планиран да буде сведок вештак Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Увод

„Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Шешељ је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница протезала линијом „Карлобаг - Карловац - Огулин - Вировитица”, чиме би обухватила велике делове територије Хрватске и БиХ”. (фуснота 4)

Учешће оптуженог у УЗП

„Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије”, у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања тако и у директним обраћањима јавности, као и стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешељ је надгледао регрутовање, индокринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фусноте 5, 7 и 8)

На страни 5. у оквиру фусноте 12 записано је: Реч „усташа” представља погрдан израз који упућује на фашистичку власт у Хрватској током Другог светског рата.

Стварање и структуре Српске радикалне странке

„Као лидер СЧП, Шешел је руководио том странком као војном страначком организацијом која се придржавала војне традиције и политичких циљева некадашњег четничког покрета, активног током Другог светског рата”. (фуснота 191)

2. Према резимеу сведочења од 29. марта 2007. године Тужилаштво је планирало да путем сведочења сведока вештака Ива Томића доказује своје тврдње из оптужнице, за све тачке од 1 до 14. и параграфе: од 1 до 10.

Сведочиће о пореклу, развоју и природи српског национализма, посебно о идеологији „Велике Србије” и Српском четничком покрету током деветнаестог и двадесетог века.

3. Ив Томића је сведочио 29 и 30. јануара 2008. године 5 и 6. фебруара 2008. године *viva voce*.

Овај сведок је током унакрсног испитивања разорен, унакажен и толико омаловажен као неки вајни историчар да од његовог експерског извештаја и исказа није остало ништа. Једноставно је демонстрирао незнање. Незнање је толико било тенденциозно и просто увредљиво, јер је бисере и понос српског народа представио као протагонисте неке злочиначке политике са злочиначким циљевима. Као творци и следбеници националне политике од стране вештака критиковани су Вук Караџић, Илија Гарашанин, Стеван Мољевић, Слободан Јовановић, Дража Михаиловић и САНУ.

Вештак није знао чак ни да наброји релевантне изворе података за своје ставове.

Једини који је заступао ставове о Великој Србији био је проф. др Војислав Шешел и његова Српска радикална странка. Нико други то није ни подржавао, нити заступао, а многи су од почетка негодовали и због тога не само критиковали, већ и прогањали проф. др Војислава Шешелја.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА РЕЈНОЛД ТУНЕНС

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, сведок вештак Рејнолд Тененс је планиран да буде сведок вештак Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Увод

„Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Шешел је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница протезала линијом „Карлобаг - Карловац - Огулин - Вировитица”, чиме би обухватила велике делове територије Хрватске и БиХ”. (фуснота 4)

Учешће оптуженог у УЗП

„Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије”, у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања тако и у директним обраћањима јавности, као и стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, Шешел је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија”. (фусноте 5, 7 и 8)

На страни 5. у оквиру фусноте 12 записано је: Реч „усташа” представља погрдан израз који упућује на фашистичку власт у Хрватској током Другог светског рата.

Стварање и структуре Српске радикалне странке

„Као лидер СЧП, Шешел је руководио том странком као војном страначком организацијом која се придржавала војне традиције и политичких циљева некадашњег четничког покрета, активног током Другог светског рата”. (фуснота 191)

2. Према резимеу сведочења од 29. марта 2007. године Тужилаштво је планирало да путем сведочења сведока вештака Рејнолд Туненс доказује своје тврдње из оптужнице, за све тачке од 1 до 14. и параграфе од 1 до 10.

3. Рејнолд Туненс је сведочио 14, 19, 20, 21, 26, 27 и 28 фебруара 2008. године viva voce.

Сведок који је истовремено и запослени у Тужилаштву покушао је да као неки експерт преко организације Српске радикалне странке и Српског четничког покрета покаже улогу проф. др Војислава Шешел у УЗП која се састоји у:

- надгледао регрутовање,
- индоктринацију,
- финансирање,
- обуку,
- формирање,
- координацију,
- снабдевање, и
- ангажовање добровољачких јединица,

- које су често учествовале у злочинима чија је последица била трајно присилно премештање несрба с циљних територија.

Дакле, организација Српске радикалне странке и Српског четничког покрета представљена је као средство путем кога су добровољачке јединице одлазиле на ратиште где су чинили злочине, а циљ је био трајно премештање несрба.

Пошто таквих доказа нема, односно није постојала ни једна самостална добровољачка јединица под контролом Српске радикалне странке и пошто не постоји ни један доказ да је добровољац Српске радикалне странке извршио неки злочин, онда се прибегава учешћу добровољаца Српске радикалне странке у оружаним акцијама са припадницима неке друге јединице из корпуса српске снаге, који су извршили злочин.

То је очигледно главна тема, а овај вештак је послужио само да извуче на чистац ситуацију како би се евентуално за злочин оптужили припадници неке друге јединице из корпуса српских снага, што би било сасвим довољно.

Поред разарања крдибилитета овог сведока вештака који је испао у јавности и смешан као незналица, током унакрсног испитивања постигнути су и други циљеви који залазе у суштину оптужби за УЗП.

Прво на чему треба инсистирати је да сведок није успео да докаже противправност у погледу прописа о одбрани и војсци. То значи, да сведок није пружио ни један доказ да је Српска радикална странка или Српски четнички покрет учинио нешто против прописа о одбрани и војсци. Тешко је доказати и поверовати да поштовањем прописа ЈНА може да постане злочиначка организација.

У том смислу је важно да Кризни штаб, а након тога и Ратни штаб Српске радикалне странке никако не могу да се представе као паравојна институција, нити као војна институција. Прављење спискова и упућивање и превоз лица до надлежне команде ЈНА никако не може да буде кажњива радња. Ако би то било незаконито онда би били незаконити испраћаји регрута које организује општина, или организовање славља приликом испраћаја сина у војску или када странка позове чланство и симпатизере да дају крв због несташице крви за операције и одведе их у завод за трансфузију крви.

Друго, на списковима које је правила Српска радикална странка налазила су се само лица која су служила војни рок и која имају војне књижице. Исто се тражи и од других лица приликом мобилизације. ЈНА је вршила попуну својих јединица према својим плановима који су се мењали у зависности од многих околности које су утицале на попуну. Једна од легалних варијанти за попуну је била и сарадња са другим субјектима система одбране.

Некада је то био Савез комуниста у једностраначком систему, а када је он нестао онда су на његово место дошле све политичке странке које су регистроване и делују у вишестраначком систему. Дакле, ни ту нема противправности.

Сваком добровољцу Српске радикалне странке је уписан ратни стаж у војној књижици и имали су идентичне припадности као и сваки мобилисани резервиста.

Облачење и наоружавање је вршила ЈНА или други организациони облик унутар ЈНА.

Добровољци Српске радикалне странке готово увек су били ангажовани на првим линијама фронта, а никада или ретко у позадини.

Добровољци Српске радикалне странке као припадници јединица увек су добијали наређења и команде од надлежних страшина ЈНА или друге надлежне команде.

На неким локацијама из оптужнице као што су Босански Шамац, Брчко, Бијељина и Сарајево, Српска радикална странка није ни упућивала своје добровољце. То што је неко као члан Српске радикалне странке самоиницијативно отишао на ове или неке друге локације нема никакве везе са Српском радикалном странком и проф. др Војиславом Шешељем.

Да су Српска радикална странка или проф. др Војислав Шешељ наређивали или командовали до сада није изведен ни један доказ. За сваку од локација из оптужнице зна се ко је наређивао и командовао, а увек су то надлежне команде одговарајуће војске: ЈНА, ВРС, ВРСК.

Било је покушаја од стране сведока да се и питање дисциплине и недисциплине добровољаца Српске радикалне странке на ратишту припишу одговорности проф. др Војислава Шешеља, с тим што ни сведок није знао да наведе неку санкцију коју би могла да изрекне Српска радикална странка осим искључења из странке. Као пример за ово је коришћен „Топола”, за кога су сви сведоци Тужилаштва изјавили да га је командир јединице одстранио када се начуло шта је урадио.

Локације на које су добровољци Српске радикалне странке ишли мимо ЈНА све до јула 1991. године уопште нису у оптужници, мада је било оружаних сукоба (Борово село). У другој половини 1991. године па све до 19. маја 1992. године добровољци Српске радикалне странке су увек били у саставу јединица ЈНА или ТО под командом ЈНА. Дакле, Вуковар и Воћин у Хрватској под командом ЈНА.

У Зворнику су добровољци Српске радикалне странке били од 7. априла до 26. априла 1992. године у оквиру ЈНА и повукли се заједно са ЈНА у Србију.

У Мостару су добровољци Српске радикалне странке били до 19. маја 1992. године и повукли се са ЈНА из Мостара.

После 19. маја 1992. године добровољци Српске радикалне странке су били у саставу јединица Војске Републике Српске.

У Сарајеву су чланови Српске радикалне странке из Сарајева били мобилисани и распоређени у јединице Војске Републике Српске.

Са гледишта учешћа у УЗП интересантан је и временски оквир извршења злочима, тако:

- Мостар, злочин извршен 13. јуна 1992. године, а добровољци Српске радикалне странке напустили Мостар пре 19. маја 1992. године,

- Невесиње, злочини извршени претежно у селима која припадају општини Меостар, између планине Вележ и Борачког језера, а у Невесињу није било добровољаца Српске радикалне странке. Вакићева група учествовала у борбама на Подвележју (35 километара даље од места извршења злочина) где је претрпела велике губитке за неколико дана борбе,

- Зворник, злочини који се стављају на терет извршени у мају и јуну 1992. године претежно у заточеничким објектима, а добровољци Српске радикалне странке се повукли са ЈНА из Зворника 26. априла 1992. године,

- Вуковар, злочин на Овчари се десио 20 на 21. новембар 1991. године, а добровољци Српске радикалне странке су раздужили наоружање и аутобусима кренули према Београду и местима у Србији 18 и 19. новембра 1991. године.

Све се представљало добровољцем Српске радикалне странке, а врхунац је било када су „Каменог” Вуковара и резервног официра ЈНА, представили добровољцем и када он није био члан Српске радикалне странке. Однос проф. др Војислава Шешеља према Аркану и другима показује да никада није ни било могуће садејство са његовим јединицама, нити са јединицама Вука Драшковића. Током сведочења овог сведока предочена је обимна документација која се односи на Сарајево из које се лако утврђује да су Васкетова, Брнетова и Славкова јединица биле у саставу ВРС.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА АНДРАС РИДЛМАЈЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, сведок вештак Андас Ридлмајер је планиран да буде сведок вештак Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ

Зворник, април 1992 - септембар 1993:

„У Дому културе у Челопеку српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, присиљавале су мушкарце муслимане на блудне радње. У Зворнику су срушене многе, ако не и све, џамије”. (фуснота 302)

Шире подручје Сарајева: „Имовина и културни споменици несрба систематски су пљачкани и/или разарани”. (фуснота 310) „Сам Видовић и његови људи учествовали су у убијању несрба и пљачкању. Такође су учествовали у разарању џамија на целој територији општине”. (фуснота 330)

Невесиње: „Од јуна до јула 1992. године разорено је седам џамија и сви месциди у општини Невесиње”. (фуснота 393)

2. Резиме за сведока др Андрас Ридлмајер

Сведок је директор Документационог центра Програма „Ага Кан” за исламску архитектуру при Библиотеци за ликовну уметност Харвардског универзитета и признат је стручњак за културно наслеђе Балкана из отоманског периода. Сведок ће, као вештак, поднети извештај о уништавању споменика културе и верских објеката у конкретним заједницама у Хрватској и Босни и Херцеговини у периоду од 1991. године до 1993. године. Верски објекти и споменици културе које је требало прегледати укључивали су богомоље, библиотеке, школске објекте и места од културно-историјског значаја, али не само њих. Поред пажљивог прегледа сваког појединог посећеног објекта и места, учињен је напор да се од месних заједница и из других извора добију фотографије снимљене пре и после рата и прикупе друге информације.

Сведок је припремио писмену изјаву у складу с правилом 94бис, која ће бити благовремено поднета.

Параграфи: 31 и 32.

Тачке: 12-14.

3. Садржај сведочења

Сведок вештак је сведочио viva voce 21, 22, 27 и 28. маја 2008. године. Раније је сведочио у предмету Милошевић. Његов извештај вештака је био крајње једностран. Извештај се по главном наслову односио на уништење културне баштине у Босни и Херцеговини са поднасловом да се односи на римокатоличке и исламске објекте. Објашњење да објекти Српске правосавне цркве нису обухваћени, јер се проф. др Војислав Шешељ не оптужује за уништење тих објеката и да евентуално то може користити приликом извођења доказа одбране је неприхватљиво с обзиром на правосудну улогу Тужилаштва.

Цео извештај и сведочење заснивало се на методу путописа уз коришћење фотоапарата и забелешке шта му је рекао саговорник током обиласка. Намера Тужилаштва, а и сведока, била је да докажу како су верски објекти страдали од српских снага и то после борби, односно да су објекти страдали као резултат намере и политике да се са одређених подручја уклоне трагови постојања објеката који су доказ постојања муслимана и Хрвата. Мада је сведок наводно настојао да буде објективан за велики број објеката уносио је и информације о датуму уништења и лицима која су то наводно учинила. Он је једноставно сваки објекат представио културном баштином.

Оштећења објеката је разврстао у пет категорија. Локалитете из оптужнице за Хрватску сведок вештак није обухватио извештајем, јер му тај задатак није ни дало Тужилаштво.

Током унакрсног испитивања оспорен је статус сведока вештака, а нарочито његова непристрасност и објективност, јер је доказано да поседује предрасуде и да је пре вештачења јавно наступао и коментарисао догађаје и то не само пристрасно, већ и уз коришћење података за које је утврђено да нису били тачни, што је и признао у судници. Ни за један објекат није могла да се утврди узрочно последична веза са добровољцима Српске радикалне странке, а скоро за све објекте је утврђено да у време рушења није било добровољаца Српске радикалне странке на тој територији.

Сведок је пристрасан и није објективан што је предочено судијама у погледу предавања пред комитетом Конгреса и да је сведочио у корист Боне и Херцеговине пред Међународним судом правде у Хагу по тужби за геноцид против Србије, где је намерно изврнуо датум рушења цамије у Бијељини, а познат је и по антисрпским текстовима које је објављивао. Унакрсно испитивања Андреса Ридлмајера вештака за културно-историјску баштину БиХ 28. мај 2008. године показало је пристрасност, необјективност, површност и користољубивост овог сведока вештака. Доказ за то је транскрипт са следећим питањима, одговорима и констатацијама:

„Проф. др Војислав Шешељ: „Геноцид у Босни и Херцеговини, саслушање пред Комисијом за безбедност и сарадњу у Европи, релевантне странице” и онда то исто на енглеском језику. И онда ми је јуче достављен овај документ.

Дакле, не односи се на ОЕБС, на међународну организацију која има такву скраћеницу, већ је у питању једна комисија при америчком Конгресу, која се бави безбедношћу и сарадњом у Европи. Међутим, можда је боље ова питања поставити господину Ридлмајеру, јер је он у бољем положају да да исказ у вези са тим.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине Ридлмајер, ја сам прочитао и овај документ америчког Конгреса, и још један ваш чланак који се зове „Из пепела прошлости, будућност културног наслеђа Босне и Херцеговине”.

Проф. др Војислав Шешељ: А сад хоћу пред вама овде и пред јавношћу да дотучем његов морални кредибилитет. Ја сам то већ постигао у једном сегменту. Показао сам вам како он лажно представља светској јавности одређене периоде босанске историје. Имам још доказа. Имам овде текст његовог залагања да се наоружају босански муслимани, да се укине ембарго на оружје, што такође сведочи да он не може бити никако објективан сведок. На страну то што није никакав експерт.

Проф. др Војислав Шешељ: Овде се сведок представио као историчар по свом примарном образовању и ја сам један детаљ, једну историјску чињеницу која је ноторна и на балканском простору свима добро позната, овде искористио да покажем како он није објективно информисао западну јавност о збивањима у Босни и то сам сад завршио и хоћу да му поставим питање да ли је тачно да се он активно ангажовао у лобирању и слању захтева Клинтоновој администрацији да се укине ембарго на извоз оружја муслиманима.

Сведок Ридлмајер: Претпостављам да говорите о документу који је обелодањен у предмету Милошевић, конкретније када је реч о Босни. Реч је о писму које сам написао у јулу 1995. године подстичући Клинтонову администрацију да размисли о укидању ембарга на оружје, а образложење за то је био члан 51. Повеље Уједињених нација, у којем се наводи да свака држава има право на самоодбрану, док Савет безбедности не предузме мере да се не успостави мир. У том тренутку рат у Босни је трајао већ три године, управо је дошло до Сребренице и мислим да ја нисам био једини грађанин међународне заједнице који је био забринут и подстицао да се нешто предузме. Мислим да то нема везе са мојим извештајем, који је сачињен за друге сврхе и у другом тренутку.

Проф. др Војислав Шешељ: При крају овога текста, да вас подсетим, господине Ридлмајер, ви сте навели „једино чега се Карацић и његови разбојници још увек боје је да ће њихове жртве можда некако наћи пут до тога да дођу до одбрамбених средстава”. Да ли се сећате те ваше реченице „Карацић и његови разбојници”?

Сведок Ридлмајер: Не сећам се тог конкретног израза, али после свега што се одиграло после пада Сребренице, то није израз који ја сматрам непримереним.

Проф. др Војислав Шешељ: Да ли сте некада у неком свом јавном наступу употребили израз Изетбеговић и његови разбојници?

Сведок Ридлмајер: Нисам.

Проф. др Војислав Шешељ: Знате ли да је више од 6.000 српских цивила убијено у Сарајеву под Изетбеговићевом влашћу?

Сведок Ридлмајер: Није ми то познато као чињеница.

Проф. др Војислав Шешељ: Није вам то познато, а то су све цивили који су поименично наведени, за разлику од сребреничких фалсификата, где је стрељање 1.000 или 1.200 заробљеника нагомилано до цифре од 7.000-8.000.

Господине Ридлмајер, имамо овде опет овај ваш текст „Холокауст књиге“. Ви на једном месту у том тексту кажете, описујући то што се десило у Сребреници, да је српски Радио Пале пустио песму следећег садржаја „Нека умре шљам, Срби су шампиони, изађите на балконе и поздравите белу српску расу“. Да ли сте ви то написали у вашем тексту?

Сведок Ридлмајер: Ако добро погледате документ, био је то директан цитат из чланка у новинама и то нису моје речи.

Проф. др Војислав Шешељ: Ово није директан цитат, под наводницима је само овај стих, а остало је ваш текст. Дакле, ви цитирате песму која је наводно емитована преко Радио Пала, а у фусноти 37 позивате се на књигу неке Шарлоте Игер „Од раја до пакла“ Фром хеавен то хелл или чланак из „Опсервера“, није књига него чланак из „Опсервера“ из 1995. године, је ли тако? Од ње сте тај податак преузели?

Сведок Ридлмајер: Из новинскога чланка који је изашао у „Лондон Обсерверу“, да.

Проф. др Војислав Шешељ: Сматрајући га истинитим, а нисте ништа учинили да проверите да ли је тако нешто уопште могуће, иако сте имали бројне контакте са балканским подручјем и иако сте тамо често путовали. Ви сте здраво за готово једну измишљотину из новина без провере преузели и уградили у ваш научни рад, који је објавио „Университи оф Масачусец Прес“. Је ли тако? Ово говори какав сте ви научник и чиме се служите. Као кад бих ја из америчке жуте штампе, или енглеске или француске, преузимао најгоре могуће текстове и у својим научним делима их цитирао као веродостојно штиво. Такав сте ви научник.

Сад да видимо мало шта сте радили сведочећи пред Међународним судом правде у Хагу. Питање је било, и ви сте на питање одговорили. Господине Ридлмајер, сведочећи пред Међународним судом правде у осмом параграфу ваше изјаве сте рекли да је ислам у Босну стигао пре скоро шест векова. Је ли тако?

Сведок Ридлмајер: Да.

Проф. др Војислав Шешељ: Кад је војска отоманских султана протутњала преко Балкана ка Мађарској. Да ли то значи да је војска отоманских султана преко Босне протутњала ка Мађарској?

Сведок Ридлмајер: Протутњала није реч којом сам се ја послужио, али заправо такав је био след догађаја. Од краја 14. до средине 15. века отоманске војске су, углавном, освојиле оно што је данас, заправо, територија Балкана. Дошли су до границе са Мађарском, што је у том тренутку била река Сава.

Проф. др Војислав Шешељ: У параграфима 30 и 31 свог исказа сте лажно тврдили да су стари мост на Неретви оштетили, да су му конструкцију озбиљно ослабили војници ЈНА, а да су га онда Хрвати само довршили, као и да су све џамије у Мостару разорене, да им је главна штета нанесена током опсаде ЈНА, а највише што су хрватске снаге могле да учине објектима у старом граду, од којих је добар број већ био у рушевинама, било је да дижу прашину. То сте изјавили, је ли тако?

И то сте слагали, јер све џамије на западној обали Неретве су уништили Хрвати, а Стари град је на источној обали Неретве и на њега су пуцали Хрвати са западне стране док је у њему била ЈНА. Ово сте намерно слагали пред Међународним судом правде, а тамо, нажалост, Србија није адекватно заступана, [REDACTED]

Сведок Ридлмајер: Прво, и пред Међународним судом правде и пред овим судом ја сведочим под заклетвом, што значи да јако пазим на то да по најбољем знању говорим истину. Имајући у виду Стари мост, ја сам доста подробно говорио током главног испитивања о томе какве су штете настале и истина је да је мост био оштећен током опсаде ЈНА, те да је био главна жртва хрватске опсаде 1993. и 1994. године, опсаде Старога града Мостара. Друго, ја немам никакав веродостојан доказ, нити знам и за какав веродостојан доказ да су Хрвати гранатирани џамију у Мостару током опсаде ЈНА. Такође бих истакао да је џамија о којој детаљно говоримо, Севри хаџи-Хасанова џамија, џамија која се стварно налази на западној обали Неретве, а штета коју сте видели на оним фотографијама џамије је из 1992. године. Та се џамија налази у Доњој махали у Мостару на десној обали реке и то непосредно испод Хума, као и фрањевачки самостан. И тај самостан и та џамија били су оштећени у пролеће 1992. године, за време опсаде Мостара коју је провела ЈНА. Дакле, заправо је тачно оно што сам ја рекао. Осим тога,

нисам ја једини који то тврди. Извештаји Већа Европе, односно известиоца Већа Европе, др Кајзера, детаљно говоре о томе. Ја њега цитирам у свом извештају. Говоре, дакле, о разарањима у Мостару. Он каже да су све осим једне џамије у Старом граду биле озбиљно оштећене. Он описује штету прилично детаљно, тако да се не ради само о мом мишљењу, него и о мишљењу још једног вештака који је био тамо 1992. године и који је имао прилике видети то из прве руке, и то пре опсаде коју су извели Хрвати. Дакле, штета коју је он уочио није могла настати за време хрватске опсаде. Да ли вам је то одговор на питање?

Проф. др Војислав Шешељ: Када су, господине Ридлмајер, кратко ми одговорите, порушене бијељинске џамије?

Сведок Ридлмајер: Оне су порушене у пролеће 1993. године.

Проф. др Војислав Шешељ: Да ли је тачно оно што сте навели у овом извештају, да су у марту 1993. године порушене? Стоји у вашем извештају да су у марту 1993. године порушене.

Сведок Ридлмајер: Да, да, март је почетак пролећа, дакле, у трећем месецу 1993. године.

Проф. др Војислав Шешељ: Да су порушене у марту 1993. године, али зашто сте у параграфу 45 свог исказа пред Међународним судом правде слагали да су порушене 13. маја 1993. године и да је непосредно после тога, док су булдожери рашчишћавали рушевине, заседала скупштина Републике Српске у Бијељини? Слагали сте, ево пише овде на страни 22 вашег исказа, да су порушене 13. маја.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине председавајући, ја пред собом имам тај транскрипт. Он тамо даје исказ, веома опширан исказ, који је по параграфима означен и он је овде потврдио оно што је изнео у свом експертском извештају и што је неспорна чињеница, да су бијељинске џамије уништене у марту 1993. године, а кад је сведочио пред Међународним судом правде у Хагу, тврдио је лажно да је то било 13. маја 1993. године, да би то вештачки везао за заседање Народне скупштине. А ми знамо ко је порушио бијељинске џамије. Али ја имам врло мало времена да бих могао стрпљиво да чекам да он да своје опширне одговоре, па да онда пређемо на суштину. Суштина је да је у Међународном суду правде он тврдио да је то било 13. маја и ту је лагао. Али ово није моје питање њему, ја сам са тим питањем завршио.

Сведок Ридлмајер: Да, да, ја бих хтео одговорити на питање. Када сам сведочио пред Међународним судом правде, ја сам добио прелиминарне транскрипте, дакле неисправљене стенограме на које сам унео исправке. То је један од тих транскрипата где

је дошло до грешака. Џамије у Бијељини су разорене 13. марта, а у транскрипту пише маја. Ја то нисам рекао. Има још неколико ствари које су биле погрешне. Ја сам унео своје исправке, али, нажалост, пракса је Међународног суда правде да одмах неисправљене стенограме ставља на свој веб сајт за штампу, а никада не објављују исправке. Дакле, све стоји на интернету са грешкама у правопису и у неисправљеном облику.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине председавајући, да је то заиста тачно онда он не би помињао заседање Народне скупштине Републике Српске које се десило или крајем маја или почетком јуна 1993. године, након чувене паљанске седнице, на којој је одбачен Венс-Овенов план, два, два и по месеца после рушења џамија. Ако ви њему верујете да је то грешка у транскрипту то је ваша ствар, али ја вас упозоравам, овде вам ни један сведок до сада није признао да лаже, осим оног једног кога је Тужилаштво ухватило у лажи још у припремном разговору. Као да ја очекујем сад да ће он признати да је то намерно лагао. На мени је да изнесем у јавност и пред вама шта стоји у транскрипту. Ово је службени транскрипт који сам ја добио од Тужилаштва. Нисам ја писао овај транскрипт. Зашто транскрипт није исправљен, шта то мене брига. Ово је службени транскрипт. Ја само овај транскрипт имам. А наравно да нико неће признати ваљда да је толики лажов, па изаћи овде пред вас да то каже. Ја не очекујем то од сведока оптужбе.

Зашто сте, господине Ридлмајер, слагали да су српске снаге, након заузимања Сребренице, убиле око 8.000 мушкараца и младића, кад веродостојни подаци говоре да је свега око 2.500 ексхумираних лешева, а од тога је само око 1.000 заиста стрељано, а остали су погинули у различитим другим околностима и у борби? Зашто сте слагали да је 8.000?

Проф. др Војислав Шешељ: Господине председавајући, за ову лаж вероватно није крив сам господин Ридлмајер. Ово је општераширена лаж. Нека судска већа у овом Трибуналу и неки тужиоци шире ову лаж. Ову лаж су прихватили сви западни медији. Ова лаж је послужила као темељ за ону невероватну пресуду Међународног суда правде који је изнео да је у Сребреници почињен геноцид, па се згражавају озбиљни правници широм света. Али лаж, ко год да је крив за њу, мора се жигосати. За ову лаж није непосредно крив господин Ридлмајер, за ову лаж су криви многи други изнад њега на друштвеној лествици. Али то је лаж, јер 8.000 људи није стрељано. И сви знају сада да је то лаж. Али ту лаж прихватају и Међународни суд правде и нека судска већа овог Трибунала и многи други и лажно је констатован геноцид у Сребреници, а ви знате, по

конвенцији о геноциду не може се никако назвати геноцидом оно што се тамо десило, Чак и да је 8.000 људи стрељано, јер су стрељани само мушкарци, ратни заробљеници. Стрељано их је 1.000 и то је општепозната чињеница, а многи од оних који су се наводили на списковима после су се појављивали на изборним местима приликом гласања.

Сведок Ридлмајер: Ја бих га само подсетио на оно што је рекао о ноторним чињеницама. Ја мислим да, када су Међународни кривични суд Уједињених нација за бившу Југославију и Међународни суд правде дошли до одређених налаза и када је то постало општепознато, само понављање нечега, што понављате налазе, је нешто што значи да се говори о нечем што је постала врло позната чињеница. Ниједна од одлука коју је донео Међународни суд правде у вези са Сребреницом никако није донесена на основу моје изјаве.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине Ридлмајер, на страни 39 овога транскрипта видим да сте слагали и следећу ствар, јер кажете да је чињеница да је „колико ја знам, Мостар гранатирала само Југословенска армија, од 1992. године надаље”. И то сте слагали, јер се ЈНА повукла из Мостара пре 19. маја 1992. године, а борбе између Хрвата и муслимана у Мостару су трајале скоро до 1995. године. Је ли тако? Ево, овде вам то стоји на 39 страни, први пасус.

Сведок Ридлмајер: Опростите, али ја тај транскрипт немам пред собом. Када бих га добио, могао бих видети одакле сте извукли тај цитат. Ја претпостављам да је извучен из контекста. Ја јако добро знам да су биле две различите опсаде Мостара. Ја сам и о једној и о другој говорио и у овој судници, као и пред Међународним судом правде. Опсада Мостара од стране српских снага и ЈНА трајала је од априла до почетка шестог месеца, а опсада од стране хрватских снага била је 1993. и 1994. године. Дакле, ради се о два различита догађаја који су се догађали у два временска раздобља и мислим да то није нешто што бих ја могао помешати или да бих у вези са тиме могао некога наводити на криви траг.

Проф. др Војислав Шешељ: Овде стоји да је од 1992. године надаље Мостар гранатирала само Југословенска народна армија. Тужилаштво то има, па ви то с њима после расправите. А ви то сад повлачите. Добро. Боље икад него никад.

Даље, господине Ридлмајер, да ли ви знате да је америчка агенција која се зове „Радл енд Фин”, да ли сте чули за ту агенцију, то је агенција за односе са јавношћу.

Сведок Ридлмајер: Чуо сам да се спомиње, мислим да је њен назив „Рудр енд Фин”, али ја сам само чуо за њу.

Проф. др Војислав Шешељ: Да ли вам је познато да је муслиманска влада за све време рата ангажовала ову агенцију да води пропагандни рат у њеном интересу, поготово у вези са тезама о разарању културних споменика? Да ли вам је то познато?

Сведок Ридлмајер: Не.

Проф. др Војислав Шешељ: Није вам познато. Добро када вам није познато.

Господине Ридлмајер, да ли вам је познато да су многе џамије на простору Босне и Херцеговине изграђене на темељима некадашњих православних цркава?

Сведок Ридлмајер: То не знам као чињеницу.

Проф. др Војислав Шешељ: Да ли сте чули поводом ове Атик џамије у Бијељини, за коју сте износили податке о рушењу, када су почели радови на обнови те џамије да су пронађени темељи старе православне цркве и српски гробови око те цркве и да су због тога обустављени радови на обнови? Да ли вам је то познато?

Сведок Ридлмајер: Ја знам да је дошло до велике узнемирености због тога и да је о томе писала штампа. Ја сам то пратио колико сам могао. Колико се сећам, једини неконтраверзни део тога је био да су стварно тамо пронађени неки средњовековни надгробни камени у близини џамије. Комисија за споменике је била на томе ангажована, они су поставили стручњаке и колико ја знам, никада није потврђено да је на тој локацији некада раније била некаква грађевина. Али о томе се писало у штампи на тај начин.

Проф. др Војислав Шешељ: Господо судије, морам сада вама опет да се обратим, на 43. страни транскрипата сведочења господина Ридлмајера пред Међународним судом правде он каже: „Ја сам научник и бавим се отоманском историјом и свестан сам чињенице да, када су Отомани освајали градове, обично би узели главну цркву у том месту и претворили би је у џамију, остављајући мање цркве хришћанским заједницама које су преостале”. То је рекао пред Међународним судом правде, а овде пред вама, на ваше питање одговара сасвим другачије. Сад ја од вас не тражим да јавно кажете да овај сведок лаже, али ја могу претпоставити шта ви мислите.

Проф. др Војислав Шешељ: Када сте боравили у Бијељини, видим да сте се тамо поприлично задржали и добили сте информације ко је срушио бијељинске џамије, да ли сте чули, господине Ридлмајер, да је Српска радикална странка, која је имала свој огранак у Бијељини, а имала га је у врло мало места на подручју Босне и Херцеговине, али га је прво имала у Бијељини, оштро протестовала због рушења бијељинских џамија још 1993. године? Да ли сте то чули?

Проф. др Војислав Шешељ: Један од ових ваших финансијера је Ага Кан, је ли тако? Он финансира неке ваше пројекте тамо где радите на универзитету.

Сведок Ридлмајер: Он не финансира моје пројекте, како ви то кажете. Он је дипломирао на колеџу Харвард крајем педесетих година и као многи наши дипломирани студенти, он је основао једну катедру која се бави проучавањем архитектуре. Он је дао један прилог Универзитету Харвард и то се одиграло седамдесетих година. Ја тамо радим почев од 1985. године и приход који долази из тог прилога који је он дао, на основу тога се плаћају професорске плате и документациони центар којим ја управљам. Дакле, тим новцем се не финансирају моји пројекти, већ се плаћа моја плата када тамо радим. Што се тиче посла који обављам за Међународни суд, ја то чиним у своје слободно време и са својим властитим ресурсима, с тим што моје трошкове покрива Међународни суд по уобичајеним ратама.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине Ридлмајер, када сте кренули да проучавате уништавање верских објеката на Косову и Метохији, обратили сте се Тужилаштву Хашког суда и питали их да ли су они заинтересовани. Одговорили су да јесу, али да неће да вам финансирају то истраживање. Је ли тако било? То сте изјавили сведочећи у предмету Милошевић. Сведок Ридлмајер: Тачно.

Проф. др Војислав Шешељ: Морали сте сами да нађете средства да то истражите. Међутим, када сте се појавили са резултатима, били су толико задовољни да су на основу тога проширили Милошевићеву оптужницу. Да ли је и то тачно? Сведок Ридлмајер: Тако је.

Проф. др Војислав Шешељ: Када сте сами истраживали ситуацију на Косову и Метохији, истраживали сте рушење и муслиманских и православних верских објеката, је ли тако? Сведок Ридлмајер: Тачно.

Проф. др Војислав Шешељ: Када вам Тужилаштво даје задатке за Милошевићеву оптужницу Босна и Херцеговина, за Крајишникову оптужницу, све то, па и још нешто више општина и тако даље, тада вас Тужилаштво финансира, је ли тако? Сведок Ридлмајер: Тако је”.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА ЕВА ТАБО

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, сведок вештак Ева Табо је планирана да буде сведок вештак Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Спровођење УЗП у БиХ: „Дана 6. априла 1992. године Европска заједница је признала БиХ као независну, суверену државу. Следећи дан су то учиниле и Сједињене Државе.

То је означило почетак војних напада и преузимања власти од стране српских снага. До 12. маја 1992. године кад је одржана 16. седница српске Скупштине у Бањалуци, у многим општинама је већ била преузета власт - у Бијељини 31. марта, Зворнику 9. априла, Босанском Шамцу 17. априла, Санском Мосту 21. априла и у Добоју 3. маја. Добровољци СРС/СЧП учествовали су, између осталог, у преузимању власти у Зворнику и у Босанском Шамцу, а Шешељ је често бивао у БиХ, где се састајао с руководством босанских Срба и својим добровољцима. Током следећих неколико година, стотине хиљада несрба је силом протерано из својих домова". (фуснота 172)

Злочини у БиХ - Зворник, април 1992 - септембар 1993: „У Зворнику је дошло до масовног расељавања становништва по националној линији, (фуснота 303), а несрби су депортовани у Аустрију и Мађарску”.

2. Резиме за сведока др Ева Табо, демограф

Сведок има докторат из статистике и ради за Тужилаштво Међународног суда. Она ће, као вештак, говорити о демографским променама до којих је дошло након 1991. године у Војводини, Србија. Конкретно, сведок ће поднети извештај о променама у националном саставу становништва Војводине током оружаног сукоба у бившој Југославији и степену миграције хрватске мањине из Војводине након 1991. године. Овај вештак ће припремити писмену изјаву у складу с правилом 94бис, која ће бити благовремено поднета.

Параграфи: 15, 16, 17(и) и 27-30.

Тачке: 1, 10 и 11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочила 21, 22 и 23. октобра 2008. године *in vivo*. Да не буде забуне у питању је стварно несклад између коначног претресног поднеска Тужилаштва и понуђеног резимеа за овог сведока. Сведок је доставио и експертски извештај поводом Хртковаца. Сведочење је растурено како у погледу методологије, тако и у погледу готово сваког податка који се налази у прилогу Треће измењене оптужнице као списак жртава из Хртковаца. Поред изјава коришћена је и књига „Афера Хртковци и усташка курва Наташа Кандић”.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА

ДР ДАВОРА СТРИНОВИЋА, патолог форензичар

1. Овај сведок вештак није ни поменут у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва.

2. Резиме сведочења

Сведок је форензички експерт и ради у Заводу за судску медицину Свеучилишта у Загребу.

Сведок ће сведочити о улози коју је хрватско Министарство здравства одиграло у вези са обдукцијама и идентификацијом посмртних остатака пронађених на територији Републике Хрватске. Конкретно, сведок ће навести због чега су патолози у Хрватској ангажовани да обаве те задатке. Сведок ће описати своју функцију главног патолога у Хрватској, односно улогу коју је одиграо у надзирању патолошких прегледа и процеса идентификације, и навешће географско подручје у Хрватској за које је био задужен. Говориће и о повезаности с Уредом за заточене и нестале у Хрватској. Сведочиће о методама коришћеним на локацијама на којима су вршене ексхумације и начин на који су посмртни остаци транспортовани. Сведок ће сведочити различитим методологијама коришћеним за обављање обдукција и идентификовање тела, укључујући идентификацију тела на локацији на којој се вршила ексхумација и поступање с посмртним остацима које на тај начин није било могуће идентификовати.

Сведок ће посебно говорити о ангажовању антрополога у том процесу и о критеријумима по којима су утврђиван узрок смрти. Сведок ће такође сведочити о ангажовању стоматолога у процесу идентификације. Он ће навести да је, између осталих метода и средстава, за идентификацију чаура и других предмета пронађених код посмртних остатака коришћен рендген. Сведок ће такође сведочити о томе на који начин су чланови породица помагали при идентификацији и навешће места на којима су тела пронађена и лица која су тамо у том тренутку била присутна како би помогла при идентификацији, као и начин на који је у процесу идентификације коришћена ДНК анализа.

Сведок ће на крају говорити о прегледу свих релевантних обдукцијских извештаја везаних за жртве наведене у оптужници, као и о томе како су ти извештаји сачувани за будуће потребе.

Сведок је припремио писмену изјаву у складу са правилом 94бис, која ће бити благовремено поднета.

Параграфи: 14, 17(а) и (д), 18-21.

Тачке: 1-4.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 11. новембра 2008. године *viva voce*.

За одбрану је најважније да сведок није могао да потврди да је и један леш био жртва клања и да нема ни једног леша жртве који је овераван пиштољским хитцима. Ови

искази сведока су помогли да се дискредитују сведоци за Овчару који су тврдили да је било клања жртава и да је „Кинез” оверавао метцима из пиштоља.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА

ДР ЗОРАН СТАНКОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва овај сведок није био планиран.

2. Резиме за сведока

Основни подаци: Сведок је патолог форензичар. Током наведених догађаја он је обављао форензичке прегледе за Војни суд у Београду.

Сведок ће сведочити о форензичким прегледима жртава оружаног сукоба у Зворнику, Вуковару и на другим местима у Хрватској и Босни и Хетрцеговини које је извршио. Он ће описати околности под којим је извршио те прегледе и услове рада, посебно у Зворнику пошто Војни суд једно време није био заинтересован за његове извештаје. Он је водио евиденцију о својим налазима. Он ће сведочити о методама прегледа тела које је користио и начину на који је комуницирао с породицама жртава. Он ће такође сведочити о општем искуству које је стекао обављајући прегледе тела жртава у другим крајевима бивше Југославије.

Изјава овог вештака ће, у складу с правилом 94бис, бити благовремено поднета.

Параграфи: 5-8, 15-17 а, д, 18 и 22.

Тачке: 2-4.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 15. јануара 2009. године *viva voce*.

Сведочење овог сведока је искоришћено да се напоскон чују и подаци о српским жртвама.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАК ВИШЊА БИЛИЋ

И АНАМАРИЈА РАДИЋ

1. Ових сведока нема у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва, јер је очигледно намера Тужилаштва била да се у својству сведока вештака саслуша пуковник Иван Грујић. Пошто је апсолутно компромитован као сведок вештак замениле су га његове службенице Вишња Билић и Анамарија Радић.

2. Резиме за сведока вештака Вишњу Билић и Анамарију Радић је идентичан

Сведокиње ће сведочити о успостављању, структури и задужењима Уреда за заточене и нестале у Хрватској. Она ће описати све промене у раду Уреда и навешће због чега је до њих дошло, а говориће и о обиму активности, основном задатку и независности

Уреда. Сведок ће конкретно говорити о методологији која је коришћена за израду упитника о несталим лицима и у општим цртама о томе како су утврђивани бројеви несталих и убијених у Хрватској током релевантног временског периода. То је укључивало слање на терен истражних тимова, компјутерску обраду података, разговоре са члановима породица жртава, прикупљање података о лицима заточеним у логорима, утврђивање локација на којима се налазе масовне гробнице, проналажење посмртних остатака, размену посмртних остатака и сарадњу са Владом Србије, обављање ексхумације и идентификације под судским надзором и утврђивање материјалних доказа као што су упитници о несталим лицима, фотодокументација, званични судски списи и видео снимци.

Сведокиње ће сведочити о конкретним методима ексхумирања и поступања с посмртним остацима, о коначном уклањању посмртних остатака и процесу идентификације, укључујући научне стандарде који се користе, утврђивање подударности ДНК и лабораторијску акредитацију, као и начине на које чланови породица врше идентификацију.

Сведокиње ће такође дати исказ о укупном броју убијених лица, лица заточених у логорима, лица одведених из својих домова и лица која се и даље воде као нестала.

Ова сведочења ће се односити на Хрватску уопште, а наведени подаци ће бити разврстани према такозваним српским аутономним областима на које се односе, односно према томе да ли се односе на САО Крајину, САО западну Славонију или САО источну Славонију, Барању и западни Срем, као и према конкретним локацијама базе злочина. У вези са заточеничким логорима сведокиња ће навести податке о годинама старости, полу и националности заточеника, као и о томе да ли су били припадници оружаних снага (тамо где је тај податак познат).

Сведокиње ће сведочити и о броју лица хрватске националности која су истерана из својих домова у Војводини уопште, и о селу Хртковци конкретно, после чега су се населила у Хрватској.

ПАРАГРАФИ: 14, 17 а-д, и, 18-21, 24-28.

ТАЧКЕ: 2-4. (тачке 2 и 3. су отпале)

3. Саджај сведочења

Сведок вештак Вишња Билић је сведочила 18 и 19. новембра 2008. године *viva voce*, а сведок вештак Анамарија Радић је сведочила 20. новембра 2008. године *viva voce*.

Због компромитованости пуковника Ивана Грујића он је замењен са сведоцима вештацима Вишњом Билић и Анамаријом Радић које су државни службеници у

Министарству Републике Хрватске које су више сведочиле о организационој структури министарства и пословима које су радили.

Сведочење је искоришћено да се у унакрсном испитивању саопште и подаци о Србима као жртвама.

Сведочење ових сведока никако не може да доведе у питање податке о Србима избеглицама из Хрватске. Данас (**август 2011. године**) се као последица политике Фрање Туђмана и после двадесет година налазе као општепознати следећи подаци:

1. Званични сајт Владе Републике Србије - април 2010. године:

„Избеглице у Србији

Након избијања ратних сукоба у Хрватској и Босни и Херцеговини, дошло је до великих миграција становништва српске, односно црногорске националности, које је спас пронашло у својим матичним републикама - Србији и Црној Гори.

У зависности од жестине ратних сукоба и извора података, варирао је и број избеглих и расељених, који се кретао од 350.000 до 800.000 лица. Терористичке активности такозване Ослободилачке војске Косова, НАТО бомбардовање и долазак јединица КФОР-а приморали су неалбанско становништво да напусти простор Косова и Метохије.

Почетком 2000. године, у сарадњи са УНХЦР-ом, на територији Републике Србије започела је регистрација расељених лица са Косова и Метохије. До јула 2001. године у Србији је регистровано више од 200.000 интерно расељених особа.

У априлу 2001. године, Комесаријат за избеглице Републике Србије у сарадњи са УНХЦР-ом, поново је у Републици Србији регистровао избегле, прогнане и ратом угрожене особе.

Прве анализе ових података из јула 2001. године показале су да је у Србији регистровано 451.980 особа, од којих 377.731 са регулисаним избегличким статусом и 74.249 ратом угрожених лица која по међународном праву нису испуњавала услове за стицање статуса избеглица. Највише избеглих регистровано је из Хрватске (око 63 одсто), док је број избеглих из БиХ смањен на 36 одсто.

Без обзира на могућности за повратак, највећи број избеглих и прогнаних определио се за интеграцију у некадашњу државну заједницу Србија и Црна Гора и то 60,6 одсто избеглих и прогнаних из Хрватске и 59,8 избеглих из Босне и Херцеговине (БиХ).

На територији Републике Србије 2001. године регистровано је 408 колективних центара у којима је било смештено 30.056 лица и то 20.949 избеглих и прогнаних особа, а 9.107 расељених са Косова и Метохије. Приближно 10.000 особа налазило се у

„дивљим”, нерегистрованим колективним центрима, док су остали били или подстанари, или су пронашли уточиште код рођака и пријатеља.

Највећа концентрација избеглих и прогнаних лица забележена је у Војводини, на територији Београда и у општинама Лозница и Шабац.

Расељене особе са Косова и Метохије биле су углавном смештене на територији централне Србије, а највећи број налазио се у Београду, Краљеву, Крагујевцу, Нишу, Смедереву, Крушевцу, Лесковцу, Врању и Куршумлији.

У новом процесу регистрације избеглица, који је у Србији спроведен од 27. новембра 2004. до 25. јануара 2005. године, пријавило се 139.483 лица са статусом избеглица и прогнаника, што је 50 одсто мање у односу на попис избеглица који је обављен 2001. године.

Бројка од приближно 140.000 избеглица не значи да у Србији данас има два пута мање избеглица у односу на 2001. годину, већ да је приближно 100.000 људи узело држављанство, док се мањи број вратио у земљу порекла или отишао у треће земље.

У приближно 140 колективних центара, рачунајући и 19 на Косову и Метохији у којима има око 1.000 расељених, налази се укупно 11.000 избеглица и расељених који су у најтежој ситуацији, показала је последња регистрација.

У смислу трајног решења проблема избеглица, постоје три основна начина на које се оно може решити. То су:

- Репатријација у средине из којих избегла лица потичу;
- Интеграција у средине у које су лица избегла;
- Одлазак у треће земље

Репатријација

Анексом 7 Дејтонског мировног споразума и Споразумом о нормализацији односа Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске, у склопу трајног решавања избегличког питања, потврђено је право избеглица на повратак.

Репатријација као дугорочно и најприхватљивије решење за избегла лица приоритет је наше државе. Реализација овог вида трајног решења захтева претходне гаранције међународне заједнице и влада земаља у које се избеглице враћају да ће учесници овог процеса бити прихваћени у тамошње средине и да ће им бити обезбеђени услови за сигуран и достојанствен живот.

У априлу 1998. године, између влада Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске, потписан је Протокол о процедури организованог повратка избеглих и прогнаних лица у Хрватску. Потписивањем Протокола, УНХЦР-у је призната улога

водеће међународне организације која ће, у складу са својим мандатом, помоћи да се договорене процедуре обострано примењују. На овај начин у своје домове се вратило 7.550 избеглица, а још 7.350 лица се у својој организацији вратило у Хрватску.

Између бивше државне заједнице Србија и Црна Гора и Босне и Херцеговине 6. октобра 2003. године у Београду је потписан Споразум о повратку избеглих лица која се налазе на територији СЦГ, односно БиХ. Споразум су потписали министар за људска и мањинска права некадашње СЦГ Расим Љајић и министар за људска права и избеглице БиХ Мирсад Кебо. Овим документом створен је правни основ за убрзање процеса повратка избеглица и лакше остваривање станарских и других имовинских права.

Интеграција

Иако се репатријација сматра основним видом трајног решавања избегличког проблема, наша земља уважава чињеницу да ће се велики број избеглица у њој трајно настанити.

Године 1994. Влада Републике Србије и Комесаријат за избеглице Републике Србије започели су са припремом Програма за трајно насељавање избеглица на њеној територији.

Већ 1997. године на основу поменутог програма, Влада Републике Србије отпочиње са Програмом изградње насеља за трајан смештај избеглица на територији Републике Србије. У ту сврху издвојена су и значајна буџетска средства. Исте године, сличан програм на територији СРЈ спроводи и Високи комесаријат УН за избеглице. Програм је готово идентичан Програму Владе Републике Србије, али у овом случају донатор је УНХЦР, који обезбеђује новчана средства за изградњу стамбених објеката, а држава, односно општине где се насеља граде, обезбеђују инфраструктуру и радно место за једног члана избегличких породица.

Овако збринута лица добила су држављанство тадашње СРЈ. Општине у којима су насеља саграђена обезбедиле су радно место за члана породице непољопривредног домаћинства. Приоритет у добијању трајног смештаја имале су вишечлане породице, инвалиди и самохране мајке.

Одлазак у треће земље

Једну од могућих опција за трајно решавање избегличких питања представља и одлазак у треће земље. Највећи број оних који су се одлучили за одлазак иселило се преко Међународне организације за миграције (ИОМ) и УНХЦР-а. Избеглице се највише исељавају у Канаду, Аустралију и Сједињене Америчке Државе.

У домену својих могућности, Комесаријат за избеглице Републике Србије наставиће паралелно да ради на остваривању репатријације и интеграције избеглица, два најважнија и потпуно равноправна вида трајног решавања избегличког питања на овим просторима”.

2. Ситуација са избеглицама у 2007. години:

Србија рекордер по броју избеглица - 22. октобар 2007. године

Београд - Расим Љајић каже да је Србија рекордер у Европи по броју избеглих особа и најавио измене Стратегије и Закона о избеглицама.

Министар рада и социјалне политике каже да одговорност за то што проблем избеглица није решен сноси Србија, земље у региону и међународна заједница. „Направљен је помак у односу на прошлу годину, али смо се од Сарајевске декларације о затварању избегличких досијеа, потписане у јануару 2005. године, одмакли два милиметра”, рекао је он.

Љајић је, отварајући скуп „Локална интеграција избеглица у Србији”, рекао да се 500.000 људи суочава са проблемима избегличке популације, а да се 30 одсто избеглих вратило у земљу порекла.

„На жалост највећи део људи ће остати овде да живи у Србији. На жалост у смислу тога да им неће бити омогућено из разних разлога да се врате тамо одакле су дошли и ми морамо са тим да се суочимо - да обезбедимо све елементе за ту интеграцију, и у области решава правног статуса, становања, запошљавања, приступа другим правима”, каже Љајић.

Он је додао да у решавању питања избеглих Србија очекује конструктивнији приступ земаља у региону и помоћ међународне заједнице.

Комесар за избеглице Драгиша Дабетић рекао је да у Србији тренутно има 209.579 интерно расељених са Косова, што је 1.500 више него прошле године, а број избеглица се смањио због регистрације и данас износи 98.104.

Дабетић је истакао да је повратак избеглих у Хрватску у „озбиљном застоју”, а да тешкоће избеглица у локалној интеграцији међу којима је остваривање станарских права, произилазе из неодговарајућих законских оквира.

Избегличко питање у Србији

Интеграција избеглица које желе да остану у Србији значила би велики корак напред у налажењу трајних решења за расељене у целом региону, оцењују међународне агенције.

Представници Високог комесаријата за избеглице (УНХЦР) и мисије ОЕБС-а у Србији учествовали су на скупу на коме су представљени резултати студије „Локална интеграција избеглица у Србији - закон, пракса, препоруке”. Шеф мисије ОЕБС-а Ханс Ола Урстад нагласио је да је „затварање такозваног избегличког поглавља у региону кључни задатак ОЕБС-а”.

Он је рекао да је то питање „могуће решити само на регионалном нивоу”, у чему ОЕБС блиско сарађује са владама потписницама Сарајевске декларације (БиХ, Хрватска, Србија, Црна Гора), УНХЦР-ом и делегацијама Европске комисије у региону.

„Међутим, када расељавање траје дуго, велика жеља да се врате (избеглице) често се претвара у велику жељу да се интегришу”, рекао је амбасадор Урстад.

Подсећајући да је локална интеграција двосмерна улица - у једном смеру иде помоћ избеглицама, а из другог правца ограничења и тешкоће државе да их прими, он је оценио да је Србија направила позитивне напоре у „домену закона о држављанству и на плану натурализације” избеглица.

Шеф УНХЦР-а у Београду Ленард Коцалаинен истакао је да УНХЦР и даље „остаје предан имплементацији Сарајевске декларације”, али је додао да је студија показала да ће се већина од 97.000 грађана којима је потврђен статус избеглица одлучити за останак у Србији.

„Задовољни смо што избеглице овде имају прилику да се натурализују без проблема и позивамо власти да убрзају процес добијања личних карата за бивше избеглице”, рекао је Коцалаинен.

Он је додао да је УНХЦР свестан како „највећу одговорност за интеграцију сноси Влада” у ситуацији када је стопа сиромаштва и незапослености велика, а привреда „крхка”.

3. Дан избеглица обележен у Србији 2008. године

Србија прва у Европи по броју избеглица - РТС петак, 20. јун 2008. године

Србија је прва у Европи по броју избеглица, а 13. у свету, објавио је Амерички комитет за избеглице и емигранте, поводом Светског дана избеглица. Овај дан Србија дочекује са око 100 хиљада регистрованих избеглих особа са простора Босне и Херцеговине и Хрватске.

Према подацима УНХЦР-а и Републичког комесаријата за Избеглице у Србији борави и око 206.000 интерно расељених особа са Косова и Метохије.

Канцеларијама УНХЦР-а у свету и у Србији прошле године упућено је укупно 75.000 нових молби за добијање избегличког статуса.

У Србији има око 75 колективних избегличких центара у којима живи око 6.000 људи, док је остатак избеглих почео да станује приватно или је уточиште насао код рођака.

Број особа са избегличким статусом 1996. године био је 550 хиљада. Велики број њих у међувремену је преузео држављанство Србије. Посебан проблем у Србији је дуготрајно избеглиштво које траје и по 17 година.

Тодић: Интеграцијом у ЕУ решава се и проблем избеглиштва

Председник Републике Србије Борис Тодић изјавио је поводом Светског дана избеглица да би пријем свих земаља Балкана у Европску унију на најбољи могући начин решио проблем избеглих и расељених кроз интеграцију и повратак.

„Тешка економска ситуација и незапосленост у земљама на простору бивше СФРЈ умногоме отежава и онако лош положај избеглих и расељених. Трајно решење проблема лежи у интеграцији наших земаља у ЕУ”, навео је Тодић и додао да ће то ће омогућити просперитет, једнаке шансе за све грађане, економску извесност, посао, школовање.

Председник Србије је у изјави достављеној медијима поводом Светског дана избеглица оценио да Београд, Сарајево и Загреб морају да учине додатне напоре за решавање проблема избеглих и расељених којих само у Србији има неколико стотина хиљада.

„Србија подржава иницијативу Високог комесара УН за избеглице за оживљавање Сарајевског процеса, односно изналагање трајних решења за избеглице у региону бивше СФРЈ. Србија је спремна за пуну имплементацију Сарајевске декларације и надам се да су на то спремне и власти у Хрватској и Босни и Херцеговини”, додао је председник Тодић.

Љајић: Проблем избеглица далеко од решења

Министар рада и социјалне политике Расим Љајић изјавио је данас, поводом Међународног дана избеглица да је „избеглички досије” далеко од тога да ће ускоро бити окончан, или на успешан начин завршен.

„Иако ће статистика рећи да је заиста направљен велики напредак у решавању овог питања, чињеница да је неко узео држављанство Србије и добио личну карту, не значи да је изашао из укупног корпуса избегличких проблема”, казао је Љајић на конференцији „Како урадити више: Избеглице и расељена лица у процесима смањења сиромаштва”.

Министар је подсетио да је у Србији 1996. године било више од 700 колективних центара, а да их је данас 77, од чега 17 на Косову, а 60 у централној Србији, и да то показује да је држава уложила огроман напор да реши проблем избеглица.

Избегличка популација у Србији је једна од најугроженијих, рекао је Љајић и додао да је 60 одсто избеглица незапослено, као и да је 45 одсто њих у изнајмљеном смештају, што илуструје њихов изузетно тежак социјални положај.

„Без решавања избегличког проблема, процес помирења у региону ће бити тежак и знатно дужи”, оценио је Љајић и указао на потребу измене закона о избеглицама из 1992. године, а као један од проблема истакао то да се, упркос напорима државе, у јавности мало дискутује о проблемима избеглица.

Министар је рекао да ће одмах након формирања владе бити иницирана хитна седница са представницима међународне заједнице да би са онима који су учествовали у потписивању Сарајевске декларације (о решавању проблема избеглица БиХ, Хрватске и СЦГ из 2004.) били договорени хитни кораци за њену имплементацију.

„Наши партнери у овом послу морају бити представници међународне заједнице, избегличке организације и удружења, цивилни сектор и, што је посебно важно, ово мора бити интересорски посао, ово не може бити посао само једног министарства или државног органа већ овај проблем захтева укључивање свих структура и друштва и државе”, истакао је Љајић.

Комесар за избеглице Србије Драгиша Дабетић је рекао да је у Србију од 1991. године, у више таласа, стигло више од 750.000 људи и да их је данас око пола милиона.

„Статистички, ми имамо око 90.000 избеглица, али више од 200.000 је узело држављанство и они су ту, а ту је и око 200.000 интерно расељених људи са Косова и Метохије”, прецизирао је Дабетић.

Према речима шефа тима потпредседника владе за смањење сиромаштва Жарка Шундерића, у Србији тренутно 15 одсто расељених лица живи испод границе сиромаштва, а избегличка популација живи изнад те границе.

Шундерић је казао да организације цивилног друштва треба да буду укључене у планирање ресорних министарстава, јер управо оне имају везу са избеглим и расељеним лицима.

4. У Србији се доноси нови Закон о избеглицама у априлу 2010. године

Дачић: У Србији највише избеглица - 31. март 2010. године

Београд - Министар Ивица Дачић изјавио је да Србија пружа уточиште највећем броју избеглица и да је међу првих пет држава у свету са продуженом избегличком ситуацијом.

Министар унутрашњих послова Ивица Дачић је у Скупштини Србије, образлажући измене и допуне Закона о избеглицама, подсетио да је Србија 90-их година била суочена

са више масовних таласа избеглица из бивших република СФРЈ и да је на врхунцу избегличке кризе у Србији уточиште нашло 537.937 регистрованих избеглица и око 80.000 ратом угрожених особа.

Он је навео да је на попису 2001. године регистрована 377.131 избеглица, а 2005. године 104 246 избеглица и додао да је смањење броја избеглица углавном резултат интеграције у Србију, а у мањој мери резултат повратака и пресељења у треће земље.

„Данас се број регистрованих избеглица у Србији смањио на 86.000 лица уз очекивање даљег смањења броја лица у овом статусу”, казао је Дачић и додао да је циљ измена и допуна закона стварање нормативног оквира за интеграцију избеглица или њихов повратак.

Подсећајући на то шта је Србија урадила на помагању избеглица у протеклом периоду, Дачић је навео да је доношењем тог закона у Србији избеглицама признато право на рад, укључени су у све програме образовања, здравствене заштите, а решавано им је и стамбено питање.

Према његовим речима, Србија је издвојила огромна средства, а подршку су пружале и међународним донацијама.

Дачић је подсетио да је један од главних видова закона о избеглицама био смештај у колективне центре што је било реално у време његовог доношења и додао да је стратегијом усвојеном 2002. године предвиђено затварање центара тако што им се пружа помоћ и за решавање стамбеног питања.

Закључак који следи

1. Туђман је успео да Србе са преко 12% сведе на мање од 2% у Хрватској почев од 1990. године, и дефинитивно, до августа 1995. године. Хрватска иде према Европској унији као етнички чиста држава, готово без Срба, осим оних који глуме да су Срби у власти у Загребу. Цео свет то зна и ћути, зато што су прогнани Срби, али се зато Србима суди и Србија тужи за геноцид.

2. Једноставно подаци о броју избеглих Срба из Хрватске, па и стање на данашњи дан непобитно доказује да су избеглице протеране трајно из Хрватске, јер није могуће да се у избеглиштво иде туристички, већ је на некој територији њих неко протерао. Србија као наводно агресор прва је у Европи по броју избеглица? Како то може да опстане?

3. Србе прогањају у Хагу да би се прикрили ови подаци ко су стварни злочинци.

Нема тог вештачења које може ове податке да анулира. Зато вештачење ових сведока вештака, а у ствари службеника хрватске власти о томе како им је организовано

министарство и чиме се баве треба тумачити само као игру Тужилаштва којом се скрива суштина и покушава да се наметне кривица проф. др Војиславу Шешељу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВЕШТАКА ВС - 1112 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Овог сведока нема у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва, јер је очигледно намера Тужилаштва била да се пресретнути разговори уводе у списе преко других сведока, превасходно сведока за локацију Сарајево.

2. Резиме за сведока вештака ВС-1112 [REDACTED]

Сведок [REDACTED] великог броја пресретнутих разговора као што је наведено на списку доказних предмета који тужилаштво има намеру да поднесе. [REDACTED]

[REDACTED] Сведок ће говорити о снимцима пресретнутих разговора добијених од власти Босне и Херцеговине.

Параграфи: 5-8, 10, 11, 15, 16, 24.

Тачке: 1.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио уз заштитне мере 8, 9, 10, 15 и 16. јула 2008. године.

[REDACTED]

Велика количина материјала пресретнутих разговора не односи се на проф. др Војислава Шешеља, али је очигледно намера да се уврсти у судски спис као подпора оптужби за постојање УЗП. Сваки пресретнути разговор је проф. др Војислав Шешел успешно прокоментарисао, а било је и нужног детаљисања за поједине делове.

Релевантност и доказна вредност пресретнутих разговора је проблематична и зато што се ни сада не зна у чему се огледа квалификованост сведока вештака и за шта је он [REDACTED] стручњак.

Х. З а к љ у ч а к

У овом Завршном претресном поднеску проф. др Војислав Шешел је комплетну релевантну материју изнео по деловима који су назначени у тексту и наведени у садржају овог поднеска. Девет година је проф. др Војислав Шешел у притвору и до данас није добио разуман и логички оправдан одговор на питање зашто се крши његово

право на експедитивно суђење. Претпретресна фаза и прва фаза извођења доказа Тужилаштва доказала је да у ствари проф. др Војислав Шешељ и нема од чега да се брани. Питање је да ли су уопште могуће оптужбе и да ли уопште може да се подигне оптужница против њега пред МКСЈ. Очигледно је Тужилаштво рачунало да путем притисака и претњи обезбеди изјаве од сведока, неки су уцењени да уколико не сарађују са Тужилаштом да ће бити оптужени, а онда је све зависило од успешности Тужилаштва да наметне браниоца проф. др Војиславу Шешељу. Зато Тужилаштво и није ништа друго радило у предмету, већ је пет година упорно инсистирало што директно или преко Секретаријата да се проф. др Војиславу Шешељу наметне бранилац кога би плаћао Секретаријат, да би проф. др Војислав Шешељ био ускраћен права да се сам брани. Када је добио право да се сам брани онда су почеле лажи и фалсификати да буду очигледни и свима је јасно да у ствари оптужница против проф. др Војислава Шешеља суштински и не постоји.

Одавно све структуре МКСЈ имају задатак да проф. др Војислава Шешеља што дуже задрже у притвору. То се од стране Тужилаштва и Секретаријата и уз подршку већине у Претресном већу одржава измишљеним судским поступцима за непоштовање суда, изазивањем поступака око привилеговане комуникаце, контаката и статуса правних саветника, избегавањем финансирања трошкова одбране и на све друге начине.

Овај поднесак је дуг и претежно садржи систематизоване наводе оптужби Тужилаштва и свега онога што Тужилаштво сматра да је доказ за кривицу. Ово је намерно учињено да би се стално имало у виду шта Тужилаштво тврди, којим се лажима служи и да се све то упореди са резултатима доказног поступка Тужилаштва, а пре свега са транскриптима саслушања и сведочења сведока Тужилаштва. Мали је број сведока који су остали истрајни да прихвате концепцију Тужилаштва и да у судници током сведочења изрекну унапред договорену и запамћену лаж.

Многе лажне тврдње из прелиминарних изјава сведока Тужилаштва се и не коментаришу, осим оних које су поновљене у судници током испитивања сведока, а сведок се није оградио или је покушао да пређе преко тога без неког коментара. Проф. др Војислав Шешељ је током унакрсног испитивања под ограничењима које је наметнуло Претресно веће у погледу одобреног времена за унакрсно испитивање, разрешио са сведоцима само оне детаље и оне важне чињенице које се односе на оптужбе. Као резултат унакрсног испитивања ван разумне сумње може да се закључи да је уништен кредибилитет великог броја сведока, да је уништена поузданост неких сведока и њиховог сведочења и да готово нема никаву доказну вредност велики репертоар сведока и њихове

изјаве. Зато се и поставља питање, од чега да се проф. др Војислав Шешељ брани и да ли је Тужилаштво уопште могло да подигне оптужницу против њега?

Посебно чуди ситуација да је проф. др Војиславу Шешељу Тужилаштво обелоданило и ослобађајући материјал поводом сведочења неких сведока Тужилаштва у другим предметима пред МКСЈ или другим судовима, а нарочито што многа сведочења ових сведока Тужилаштва нису прихваћена у правноснажно окончаним предметима.

Ситуација је још чуднија са највећим бројем сведока који у својим првим изјавама истражитељима Тужилаштва или надлежним органима у својим државама никада нису ни навели име проф. др Војислава Шешеља нити припаднике Српске радикалне странке, па се на неколико месеци или дана пре појављивања у судници наводно сећају нечега пре 20 година и мењају своје првобитне изјаве додавањем речи Војислав Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ је покренуо поступак за непоштовање суда против најодговорнијих лица у Тужилаштву [REDACTED]

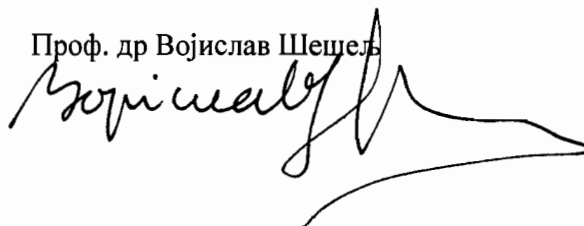
[REDACTED] Ставови Претресних и Жалбених већа и неколико правноснажно окончаних предмета у МКСЈ доказују да против проф. др Војислава Шешеља и није могла да се подигне оптужница. Зато овај поднесак представља специфично виђење одбране проф. др Војислава Шешеља, јер и нема одбрана од чега да се брани, већ је највише подсећање на ставове који забрањују оптуживање и вођење кривичног поступка против проф. др Војислава Шешеља. Овај поднесак може бити и практикум за студенте и оне који проучавају резултате рада МКСЈ и својеврсна конкретна и доказима поткрепљена критика Приручника о раду МКСЈ на који су сви из МКСЈ тако поносни и који преко Приручника деле лекције другима.

XI. Тражено правно средство

Проф. др Војислав Шешељ захтева да Претресно веће констатује да оптужени проф. др Војислав Шешељ НИЈЕ КРИВ ни по једној тачки оптужнице и према правилу 99(А) Правилника налаже да се проф. др Војислав Шешељ пусти из Притворске јединице Уједињених нација одмах по окончању неопходних припрема.

„Број речи: 188.379”

Проф. др Војислав Шешељ

(Урадио члан Стручног тима Зоран Красић)